

Nr 270.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till civilförsvaret för budgetåret 1944/45; given Stockholms slott den 12 maj 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF.

Axel Rubbestad.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Rubbestad fråga angående anslag till civilförsvaret samt anför.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 211—225, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1944/45 beräkna följande anslag till det civila luftskyddet:

Anslag	Belopp kronor
Luftskyddsinspektionen:	
Avlöningar, förslagsanslag	403 000
Omkostnader, förslagsanslag	130 000
Civilt luftskydd:	
Alarmeringsanordningar, reservationsanslag	342 500
Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m., förslagsanslag	280 000
Luftskyddsövningar, förslagsanslag	100 000
Försöksverksamhet, förslagsanslag	20 000
Statens luftskyddsskola, förslagsanslag	65 000
Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m.	425 000
Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m., reservationsanslag	2 000 000
Arvoden till vissa luftskyddschefer m. m., förslagsanslag	50 000
Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition, förslagsanslag	300 000
Bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio, reservationsanslag	50 000
Statens utrymningskommission:	
Avlöningar, förslagsanslag	300 000
Omkostnader, förslagsanslag	90 000
Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m., reservationsanslag	120 000

Anslagen ha upptagits med samma belopp som för innevarande budgetår, dock att anslagen till Civilt luftskydd: Försöksverksamhet och till Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m., vilka av luftskyddsinspektionen respektive statens utrymningskommission i särskilda skrivelser den 31 augusti 1943 uppskattats till lägre belopp än de för löpande budgetår anvisade, beräknats i enlighet med myndigheternas framställningar.

Anledningen till att nämnda anslag allenast beräknades preliminärt var, att storleken av anslagen kunde komma att påverkas av då pågående utredning rörande civilförsvarets organisation.

Under senare år har ett omfattande utredningsarbete bedrivits på civilförsvarets område. Den 13 februari 1941 överlämnade luftskyddsinspektionen ett i samråd med särskilt utsedda sakkunniga upprättat förslag till ny luftskyddslag och ny luftskyddskungörelse. Sedan detta förslag varit föremål för remissbehandling, tillkallade chefen för socialdepartementet den 20 juni 1941 med stöd av Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande nio sakkunniga att inom departementet biträda med fortsatt utredning av frågan om samordning av hemortsförsvarets olika grenar samt om revision av gällande luftskyddslagstiftning. De sakkunniga, som antogo benämningen 1941 års hem-

ortsförsvsarssakkunniga, avgåvo den 17 juni 1943 ett betänkande med förslag till lag om folkskyddsväsendet (folkskyddslag) m. m. (SOU 1943: 27). Över betänkandet inhämtades yttranden från ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. Då en överarbetning av hemortsförsvsarssakkunnigas förslag befanns erforderlig, tillkallade jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 oktober 1943 samma dag fyra sakkunniga att inom socialdepartementet biträda med fortsatt utredning om hemortsförsvsarets samordnande. Dessa sakkunniga, som antogo benämningen *1943 års civilförsvarsutredning*, avgåvo den 25 februari 1944 betänkande med förslag till civilförsvarslag m. m. (SOU 1944: 5). Jämväl över sistnämnda betänkande har, efter remiss, ett betydande antal myndigheter och sammanslutningar yttrat sig.

Förut denna dag har på min föredragning framlagts proposition med förslag till civilförsvarslag, m. m. I propositionen har lämnats en utförlig redogörelse för de utredningsförslag — främst av 1941 års hemortsförsvsarssakkunniga och 1943 års civilförsvarsutredning avgivna — samt de yttranden häröver, som legat till grund för propositionen. Härtill och till propositionens innehåll i övrigt tillåter jag mig hänvisa.

Jag anhåller att i förevarande sammanhang få till behandling upptaga *dels* spörsmålet om civilförsvsarets organisation i olika instanser och de åtgärder ur anslagssynpunkt som därmed äga samband, *dels ock* frågor om anslag i övrigt till civilförsvaret.

Civilförsvsarets organisation.

Allmänna synpunkter.

1941 års hemortsförsvsarssakkunniga ha understrukt angelägenheten av att skapa organisatoriska förutsättningar för det civila lokalförsvsarets tillbörliga omvårdnad icke blott i krig utan även under fred. Då statsmakterna under år 1942 i fråga om armén, marinen och flygvapnet beslutat — förutom en mycket kostsam materielanskaffningsplan — en avsevärd utvidgning och förbättring av fredsorganisationen, fordrade enligt de sakkunnigas mening konsekvensen, att åtgärder jämväl vidtoges, varigenom garanti i möjligaste mån vunnes för ett framtida uppehållande av det civila lokalförsvaret på en nivå, som stode i proportion till den för försvaret i övrigt tillämpade.

Civilförsvarsutredningen understryker för sin del med skärpa att den avsevärda begränsning av civilförsvsarets organisation, som uppenbarligen måste äga rum under en utpräglad fredsperiod, icke borde få leda till att de hittills vunna resultaten av planläggningsarbetet ginge om intet och sålunda icke kunde omedelbart utnyttjas för den händelse att den utrikespolitiska situationen bleve mera ogynnsam.

Såväl hemortsförsvsarssakkunniga som civilförsvarsutredningen ha förutsett, att organisationen skulle göras elastisk, så att dess omfattning smidigt kunde anpassas efter det utrikespolitiska läget.

*Före-
draganden.*

Till dessa av hemortsförsvårssakkunniga och civilförsvårsutredningen framförda allmänna synpunkter å civilförsvårets organisation giver jag min avslutning.

Civilförsvårets centrala organisation.

Nu gällande organisation.

A. Luftskyddsinspektionen. Luftskyddsinspektionen är organiserad på sex byråer med en sammanlagd personalstyrka, som den 1 april 1944 uppgick till 77 personer, varav 6 icke heltidsanställda. Härtill kom en förrådspersonal om 8 personer. De viktigaste arbetsuppgifterna äro fördelade mellan byråerna på följande sätt:

Första byrån: Den territoriella indelningen, alarmering, orienteringsförsvårande åtgärder, gasskyddstjänst (dock ej materielfrågor), industriluftskydd, uppskov, vapenfria värnpliktiga samt utbildning av luftskyddspersonal.

Andra byrån: Luftskyddets organisation och ledning, observations- och rapporttjänst, sjukvårdstjänst, hemskydd, sjöfartens och hamnarnas luftskydd, utspridning av varuförråd samt luftskyddsövningar.

Tredje byrån: Byggnadstekniskt luftskydd, statsbidrag till skyddsrum, dispens från skyldighet att bygga skyddsrum, stadsplaneärenden, teknisk tjänst samt tekniska ärenden i övrigt.

Fjärde byrån: Upphandling, förvaring och distribution av materiel, kassa och bokföring m. m.

Femte byrån: Ärenden av juridisk eller administrativ natur, luftskyddschefernas tjänstgörings- och avlöningsförhållanden, uttagning av luftskyddspersonal, statsbidragsärenden med undantag av skyddsrumsärenden.

Sjätte byrån: Brandskyddsärenden.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1941 fastställt personalförteckning för luftskyddsinspektionen. Förteckningen upptager 3 befattningshavare, nämligen 1 överdirektör placerad i lönegraden C 8 och 2 luftskyddsinspektörer med placering i lönegraden A 26.

Av inspektionens sex byråer stå första och andra under ledning av de båda luftskyddsinspektörerna. Tredje, fjärde och femte byråerna förestås av de befattningshavare med årsarvoden, vilka i den följande framställningen betecknas som ingenjör, intendent och sekreterare. Tjänsten som föreståndare för sjätte byrån är för närvarande vakant.

För budgetåret 1943/44 har till Luftskyddsinspektionen: Avlöningar anvisats ett förslagsanslag av 403 000 kronor.

Den 30 juni 1943 har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat för luftskyddsinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1943/44:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	36 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	225 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	132 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10 000
Summa förslagsanslag kronor		403 000.

I samband härmed har Kungl. Maj:t förklarat, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle tills vidare från och med budgetåret 1943/44 disponeras på följande sätt:

Årsarvode till en intendent	kronor	11 350
» » » sekreterare	»	11 350
» » » ingenjör	»	11 350
» » » sakkunnig för luftskyddets sjukvårdstjänst	»	7 500
Årsarvoden till tre fast anställda sakkunniga, envar 1 200 kronor, tillhopa	»	3 600
Arvoden till tillfälligt anlidade sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	176 850
Arvoden till ledamöter, suppleanter och sekreterare i krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar, <i>förslagsvis</i>	»	3 000
Summa kronor		225 000.

Vad angår anställandet av tillfälligt anlidade sakkunniga har Kungl. Maj:t bl. a. bemyndigat inspektionen att under vissa tidsperioder — som regel tre månader åt gången — anlita tillfälliga sakkunniga mot av Kungl. Maj:t för månad fastställda arvoden.

Luftskyddsinspektionen ägde den 1 april 1944 anställa tillfälliga sakkunniga i den omfattning och mot de månadsarvoden följande sammanställning utvisar:

1 sakkunnig för luftskyddets motorfordonsberedskap..	maximiarvode	900 kronor
1 » » ärenden rörande utspridning av varuförråd	»	450 »
1 » » vissa statsbidragsärenden	»	750 »
1 » » ärenden angående vapenfria värnpliktiga m. m.	»	500 »
2 sakkunniga » industriluftskyddet	»	850 resp. 800 kronor
5 » » brandskyddstekniska frågor	maximiarvode varierande mellan	750—580 »
3 assistenter	» » »	750—550 »
12 ingenjörer	» » »	870—525 »
6 bokhållare	» » »	650—420 »

Luftskyddsinspektionens extra ordinarie befattningshavare utgöres för närvarande av en amanuens (Eo 18), vilken emellertid innehar förordnande som inspektionens sekreterare, 4 kanslibiträden (Eo 7), 1 expeditiönsvakt

(Eo 5), 5 kontorsbiträden (Eo 4) och 1 telefonist (Eo 2). Härtill kommer ytterligare en amanuensbefattning i Eo 18, som är vakant sedan november 1943.

Till Luftskyddsinspektionen: Omkostnader har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 130 000 kronor. Nettobelastningen å motsvarande anslag för budgetåret 1942/43 utgjorde något över 150 000 kronor.

I förenämnda skrivelse den 31 augusti 1943 har *luftskyddsinspektionen* beräknat inspektionens avlönings- och omkostnadsanslag för budgetåret 1944/45 till respektive 486 500 och 191 000 kronor. Av förstnämnda belopp avses 36 000 kronor till avlöningar till ordinarie tjänstemän, 278 000 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 152 500 kronor till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal samt 20 000 kronor till rörligt tillägg.

Statskontoret har i utlåtande den 23 oktober 1943 icke funnit att tillräckliga skäl anförts för de föreslagna höjningarna av andra poster i luftskyddsinspektionens avlöningsstat än den, som avsåge rörligt tillägg. Någon höjning av inspektionens omkostnadsanslag syntes enligt statskontorets mening icke behöblig.

B. Statens utrymningskommission. Utrymningskommissionen hade den 1 april 1944 en sammanlagd personal om 48 arvodesanställda personer varav 2 icke heltidsanställda. Kommissionens kansli består av fyra sektioner, mellan vilka de viktigaste ärendena äro fördelade på följande sätt:

Sektion I: Ärenden av juridisk och administrativ natur, uppskovsärenden, utrymning av centrala myndigheter och statsbidragsärenden.

Sektion II: Inkvartering av evakuerade, militärutrymning av landsbygdskommuner, fastighetsregistrering, stabsutrymningschefer, inkvarteringschefer och inkvarteringsnämnder, bortflyttning av arkivalier och samlingar samt av enskilda näringsföretag, arkivfotografering, registrering av beredskapspersonal samt utbildning och övning av personal i inkvarteringsorterna.

Sektion III: Planläggningen i utrymnings- och omflyttningssorter inberäknat granskning av utrymnings- och omflyttningsplaner, socialtjänst inberäknat granskning av socialtjänstplaner, motorfordonsberedskapen samt utbildning och övning av personal i utrymnings-, omflyttnings- och socialtjänstorter.

Sektion IV: Upphandling, förvaring och distribution av materiel, tekniska ärenden samt kassa och bokföring.

Sektionerna stå under ledning av arvodesanställda tjänstemän, varjämte hos kommissionen skall finnas anställd en kanslichef.

För budgetåret 1943/44 har till Statens utrymningskommission: Avlöningar anvisats ett förslagsanslag av 300 000 kronor. Från anslaget bestridas kostnaderna för arvoden till kommissionens ordförande och ledamöter, avlöningar åt kommissionens kanslipersonal, inberäknat sakkunniga, samt vissa ersättningar åt inkvarteringschefer, biträdande inkvarteringschefer ävensom s. k. stabsutrymningschefer och deras ersättare.

Till Statens utrymningskommission: Omkostnader har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 90 000 kronor. Omkostnaderna för utrymningskommissionens centrala organisation uppgingo under budgetåret 1942/43 till cirka 67 000 kronor.

I sin tidigare berörda skrivelse den 31 augusti 1943 har *statens utrymningskommission* framlagt beräkningar av medelsbehovet för kommissionens verksamhet under budgetåret 1944/45. Kostnaderna för arvoden åt kommissionens ordförande och ledamöter ha därvid beräknats till 30 000 kronor och kostnaderna för avlöning till kommissionens kanslipersonal till 216 000 kronor. Kommissionens omkostnader, vari jämväl ingå resekostnader för inkvarteringschefer, biträdande inkvarteringschefer och stabsutrymningschefer samt kontorsomkostnader för inkvarteringschefer och stabsutrymningschefer, ha av kommissionen upptagits till 110 000 kronor. Någon särskild beräkning av omkostnaderna enbart för kommissionens centrala organisation har icke gjorts.

Statskontoret har i utlåtande den 27 oktober 1943 uttalat, att avlöningskostnaderna borde kunna nedbringas till avsevärt lägre belopp än kommissionen beräknat samt att någon höjning av kommissionens omkostnadsanslag icke syntes erforderlig.

I skrivelse den 8 maj 1944 har *statens utrymningskommission* bl. a. framhållit att vissa tryckningskostnader, nämligen för registerkort och blanketter rörande fastigheter, utrymningsbiljetter, transportregister för utrymning m. m. bestridas från ett reservationsanslag till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. Dessa kostnader, vilka för innevarande budgetår antoges stanna vid 8 000 kronor, beräknade kommissionen uppgå till 20 000 kronor för nästa budgetår. Det syntes kommissionen riktigtast att efter tillskapandet av en centralmyndighet för civilförsvaret dessa kostnader gäldades från denna myndighets omkostnadsanslag.

Förslag till ny organisation jämte däröver avgivna yttranden.

Hemortsförvarssakkunnigas förslag m. m. Detta förslag innebär att den centrala ledningen och övervakningen av folkskyddet skulle utövas av en chef, riksfolkskyddschefen — placerad i lönegrad C 12 — som till sitt biträde skulle erhålla en stab, riksfolkskyddsstaben. Staben skulle bildas genom sammanslagning av hemvärnsstaben, luftskyddsinspektionen och statens utrymningskommission. Den skulle indelas i tre avdelningar, nämligen en hemvärnsavdelning med en rikshemvärnschef i lönegrad Ob 1 som chef, en civilskyddsavdelning med en rikscivilskyddschef i lönegrad C 7 som chef och en avdelning under en riksbrandinspektör, placerad i lönegrad C 5. Härtill skulle komma en för staben gemensam kansli- och kameralavdelning, vilken skulle förestås av en sekreterare i lönegrad A 26, med en intendent i lönegrad A 24 (under viss förutsättning A 26) som närmast ansvarige för de kamerala ären-

dena. I fred skulle riksfolktskyddschefen tillika bekläda befattningen antingen som rikshemvärnschef eller som rikscivilskyddschef.

Civilskyddsavdelningen skulle uppdelas i fyra detaljer, nämligen en för organisations- och utrustningsärenden, en för rekryterings- och utbildningsärenden, en för ärenden rörande utrymning och socialtjänst och en för ärenden av teknisk och stadsplaneteknisk natur. Cheferna för dessa detaljer skulle benämnas civilskyddsinspektörer och placeras i lönegrad A 26.

Härutöver skulle åtminstone följande ordinarie personal finnas i staben, nämligen, förutom en regementsofficer (Oa 4 eller Oa 5), en registrator (A 11), ett kanslibitråde (A 7), två kontorsbiträden (A 4) och två skrivbiträden (A 2) samt en expeditivsvakt (A 5).

I yttrandena över hemortsförsvarsakkunnigas förslag har detsamma endast blivit föremål för ett fåtal erinringar. Dessa innefatta i stort sett endast önskemål om smärre ändringar i lönegradsplaceringarna av vissa av de föreslagna befattningshavarna i riksfolktskyddsstabem.

Civiltörsvarsutredningens förslag. Civiltörsvarsutredningen har funnit nödvändigt att — trots att utredningen icke ansett slutlig ställning nu kunna tagas till det sätt, varpå civiltörsvarets centrala ledning bör utformas — en centralmyndighet för civiltörsvaret redan nu tillskapas. Flertalet av skälen härtill framgår av min redogörelse därför i samband med framläggandet av förslag till civiltörsvarslag, till vilket jag tillåter mig att här hänvisa.

Utredningen har även framhållit, att denna centrala ledning måste vara enhetlig. Civiltörsvarets olika grenar vore med hänsyn till sina uppgifter så hopvävda med varandra att en uppdelning av den centrala ledningen på olika myndigheter icke vore möjlig utan att avsevärda olägenheter uppkomme. En följd härav bleve att den nuvarande uppdelningen av den centrala ledningen på luftskyddsinspektionen och utrymningskommissionen icke ens som ett provisorium borde få bestå.

Utredningen har funnit tre olika alternativ möjliga i fråga om centralmyndighetens inplacering i statsförvaltningen. Dessa äro, att Kungl. Maj:t i vederbörande statsdepartement handhar hela den centrala ledningen, att ledningen uppdrages åt en departemental avdelning med självständig beslutanderätt inom fastställda gränser samt att ledningen förlägges till ett centralt verk med all den befogenhet civiltörsvarslagen ger centralmyndigheten.

Någon annan departemental inplacering av centralmyndigheten stode icke för närvarande till buds än att i socialdepartementet inflytta den sammanslagna luftskyddsinspektionen och utrymningskommissionen med den komplettering, som erfordrades för ledningen av civiltörsvaret i dess helhet. Att i det så hårt belastade socialdepartementet inordna dels handläggningen av alla de ärendesgrupper, som ankomme på civiltörsvarets centralmyndighet under nu rådande beredskapsläge, dels ock själva ledningen av civiltörsvaret i ett skärpt beredskaps- eller krigsläge, kunde utredningen redan av praktiska grunder under inga förhållanden finna vara en godtagbar lösning.

Detta gällde vare sig man valde det första eller det andra av de härovan an-tydda alternativen.

Man hade således för närvarande icke annat val än att organisera en centralmyndighet i form av ett centralt verk. Detta verk borde emellertid för närvarande ges provisorisk karaktär. De mera principiella övervägandena rörande centralmyndighetens ställning i statsförvaltningen hänförde sig till den tidpunkt då frågan om en rationalisering av den departementala in-delningen kunde upptagas till prövning. Enligt utredningens mening torde emellertid även i framtiden skäl av principiell art komma att väga över till förmån för centralmyndighetens utformning såsom ett centralt verk. Beträffande vad utredningen härutinnan anfört hänvisas till utredningens betän-kande (s. 159—160).

Utredningen föreslår sålunda att den centrala ledningen av civilförsvaret under Kungl. Maj:t skall handhavas av ett centralt verk med provisorisk ka-raktär, bildat genom sammanslagning av luftskyddsinspektionen och utrym-ningskommissionen. Verket skulle benämnas *civilförsvarsstyrelsen*.

I spetsen för civilförsvarsstyrelsen skulle stå en generaldirektör, vars löneplacering borde bestämmas med hänsyn till att ledningen av civilför-svaret såväl under fred som krig komme att innefatta synnerligen maktpå-liggande uppgifter av den största vikt för rikets försvar. Eftersom civilför-svaret kunde sägas utgöra en ny försvarsgren borde även de militära för-svarsgrenschefernas löneställning vara vägledande. Utredningen föreslår att generaldirektörsbefattningen placeras i lönegraden C 13 med en årlig grund-lön av 22 000 kronor.

Vad beträffar den övriga personalen har utredningen ansett en minskning av den för närvarande till luftskyddsinspektionen och utrymningskommissio-nen knutna personalstyrkan kunna ske. Sålunda beräknar utredningen att personalen genom sammanslagning av inspektionens och kommissionens admi-nistrativa och kamerala avdelningar kan begränsas med cirka 10 personer. Vi-dare håller utredningen för antagligt att omkring 10 personer, som nu äro sys-selsatta hos utrymningskommissionen med granskning av utrymnings- och so-cialtjänstplaner och registrering av fastigheter för internat och enskild in-kvartering, kunna undvaras inom civilförsvarsstyrelsen, enär motsvarande uppgifter till stor del kunna överlämnas till länsstyrelserna. Utredningen erinrar emellertid om att en överflyttning av arbetsuppgifter till länsstyrel-serna måste ske stegvis under en övergångsperiod så att icke en svaghetspe-riod i fråga om civilförsvarets beredskap uppkommer innan länsstyrelsernas försvarsavdelningar organiserats och hunnit sätta sig in i sina uppgifter. Hit-tillsvarande organisation borde därför få arbeta intill dess att den nya orga-nisationen vore beredd att övertaga arbetsuppgifterna.

Så länge nuvarande beredskap måste upprätthållas anser utredningen nå-gon ytterligare begränsning av personalbeståndet hos civilförsvarets central-organ icke kunna företagas. Däremot kunde under en utpräglad fredsperiod personalens storlek starkt begränsas. Efter framhållande av att det icke nu kunde med någon säkerhet beräknas vilken omfattning begränsningen kund-e få och tidpunkten för densamma anför utredningen.

Utredningen finner det därför lämpligast, att civilförsvarsstyrelsen såvitt angår luftskyddsinspektionens och utrymningskommissionens nuvarande verksamhetsområden i huvudsak organiseras med arvodesanställd personal. På ordinarie stat bör sålunda endast befattningen som generaldirektör uppföras. För att icke binda statsmakterna i fråga om den framtida organisationen synas de nu å luftskyddsinspektionens stat uppförda ordinarie befattningarna i samband med civilförsvarsstyrelsens upprättande böra upptagas på övergångsstat. De hos luftskyddsinspektionen befintliga extraordinarie befattningarna torde dock under alla omständigheter erfordras även under fredstid, varför de synas kunna överföras till civilförsvarsstyrelsen.

Beträffande civilförsvarsstyrelsens organisation och personal i ledande ställning anför utredningen i huvudsak följande.

Utredningen föreslår, att civilförsvarsstyrelsen tills vidare skall indelas i lämpligt antal sektioner, motsvarande de nuvarande byråerna hos luftskyddsinspektionen och sektionerna hos utrymningskommissionen. Sektionerna böra kunna sammanföras till avdelningar i den mån detta befinner sig ändamålsenligt. Indelningen bör få tillfällig karaktär så att den kan ändras allt efter behov. Tills vidare synes det lämpligt att, förutom den sammanslagna kanslisektionen och den sammanslagna kamerala sektionen, tre av luftskyddsinspektionens övriga byråer — till brandskyddsbyrån återkommer utredningen — och utrymningskommissionens två övriga sektioner var för sig utgöra en sektion. Härtill kommer en sektion för undanförelärenden (bildad av centrala undanförelsebyråns kansli). Sektionerna böra stå under ledning av tjänstemän med arvoden ungefärligen motsvarande lönegraden Eo 26. Då antalet sektioner sålunda skulle uppgå till åtta och arbetsuppgifterna för de olika sektionerna i hög grad komma att gripa in i varandra, synes det för ernående av erforderlig samordning av arbetet nödvändigt att sektionerna sammanföras till två avdelningar under ledning av särskilda avdelningschefer med arvoden ungefärligen motsvarande lönegraden Eo 30. Härvid böra de administrativa och kamerala sektionerna, eventuellt jämte en eller två av övriga sektioner, utgöra en avdelning under ledning av en avdelningschef med administrativ erfarenhet. Återstående sektioner böra utgöra den andra avdelningen.

Utredningen anser sig icke böra i vidare mån än nu sagts ingå på frågor rörande civilförsvarsstyrelsens inre organisation. Utredningen vill i stället ifrågasätta, om icke riktlinjerna för styrelsens inre verksamhet lämpligen böra uppdragas av dess chef efter samråd i den omfattning som kan anses erforderlig med statens organisationsnämnd.

Under en utpräglad fredsperiod skall civilförsvarsstyrelsen enligt utredningens uppfattning — såvida ej nya uppgifter påläggas styrelsen — kunna begränsas till en byrå för administrativa och kamerala ärenden, en organisationsbyrå samt en utbildnings- och rekryteringsbyrå. Vid fredsorganisationens genomförande borde byråerna i likhet med vad som tillämpas i fråga om andra centrala civila statsmyndigheter ställas under ledning av byråchefer i lönegrad A 30.

I likhet med hemortsförsvars-sakkunniga föreslår utredningen att riksbrandinspektören skall ingå i centralmyndigheten. Hans avdelning inom civilförsvarsstyrelsen borde i sig upptaga luftskyddsinspektionens nuvarande byrå för brandskyddsärenden. Bland avdelningens befattningshavare, vil-

ka förutsattes tills vidare skola vara arvodesanställda, borde även skogsbrandteknisk sakkunskap finnas representerad. På frågan om riksbrandinspektörens löneställning hade utredningen icke ansett sig böra ingå.

Till skillnad från hemortsförsvarsakkunniga, som ansågo att riksbrandinspektören i vad som rör det fredsmässiga brandväsendet borde lyda direkt under Kungl. Maj:t, anser civilförvarsutredningen det vara ett önskemål att riksbrandinspektören underställes civilförvarsstyrelsen även i detta avseende.

I övrigt har utredningen förutsatt att i civilförvarsstyrelsen skulle finnas en arvodesanställd civilförvarsöverläkare för handläggning av ärenden rörande sådana sjukvårdsuppgifter, som under krig skola ankomma på civilförsvaret. Under fred torde befattningen icke påkalla heltidstjänstgöring. Vidare skulle i styrelsen ingå en militärassistent — regementsofficer på aktiv stat — såsom sambandsman mellan styrelsen och försvarsstaben samt under krig en högre polisman för handläggning av vissa frågor om polispersonalens utnyttjande samt eventuellt även om sabotageskydd.

Slutligen har utredningen förutsatt att civilförvarsstyrelsen skall erhålla möjlighet att till sig knyta sakkunskap såväl genom utseende av sakkunniga med fast arvode som genom att vid styrelsens sida ställes ett råd, vars ledamöter vid behov kunna anlitas av styrelsen.

De årliga avlöningskostnaderna för civilförvarsstyrelsen, medan denna är organiserad på det provisoriska sätt, som utredningen avsett skola gälla så länge de nuvarande utrikespolitiska förhållandena bestå i huvudsak oförändrade, skulle enligt utredningen fördela sig sålunda:

Antal	B e f a t t n i n g	Arvode motsvarande löneklass	Lönegrad	Summa kronor
1	Generaldirektör	—	C 13	1 23 620
1	Militärassistent.....	—	Oa 4 (10 lkl.)	1 2 12 316
2	Avdelningschef.....	³ 30	—	27 240
8	Sektionschef	³ 26	—	92 184
1	Civilförvarsöverläkare.....	(arvode)	—	6 000
	Personal i övrigt ⁴	—	—	515 000
				676 360

I denna beräkning äro, enligt vad jag inhämtat, icke medräknade avlöningskostnaderna för riksbrandinspektören eller för den högre polisman, som avses skola ingå i civilförvarsstyrelsen.

¹ Inberäknat rörligt tillägg men icke kristillägg.

² Upptages på försvarsstabens avlöningsstat.

³ Inberäknat rörligt tillägg men icke kristillägg, som dock förutsättes skola inräknas i arvodet till dessa befattningar.

⁴ Här ingå de e. o. befattningshavare, som förutsätts överförda från luftskyddsinspektionen

Sedan civilförvarsutredningen avgivit sitt betänkande har utredningen under hand överlämnat en promemoria, vari utredningen bland annat förordat att vissa ärenden rörande industriernas skydd mot spioneri och sabotage (industriskydd) avseende civila anläggningar borde handläggas i civilförvarsstyrelsen. Den närmaste ledningen av berörda industriskyddsverksamhet skulle ankomma på bevakningsinspektören, vilkens befattning liksom hittills avses kunna uppehållas av statspolisintendenten. Bevakningsinspektören, som i denna sin egenskap skulle tillerkännas visst icke närmare angivet arvode, förutsattes skola biträdas av en förste assistent med arvode motsvarande lönegrad Eo 26 och en andre assistent med ett icke närmare fixerat arvode ävensom ett kvalificerat skrivbiträde. Förste assistenten skulle vara polis- och kriminaltekniskt utbildad. För industriskyddsverksamheten erforderlig byggnadsteknisk sakkunskap skulle tillhandahållas av den sektion, som inom civilförvarsstyrelsen skulle handlägga tekniska ärenden.

Den till försvarsstaben knutna industriskyddsdetaljen förutsattes skola omhänderha verksamhet till skydd mot spioneri och sabotage i vad avsåge militära anläggningar och företag samt lokalt sammanföras med civilförvarsstyrelsens avdelning för motsvarande civila skyddsverksamhet. Chefen för industriskyddsdetaljen — en officer — förutsattes tillika skola fungera som särskild militärassistent i sistnämnda avdelning. Särskilt arvode härför ansåges icke erforderligt.

Yttranden över civilförvarsutredningens förslag. Förslaget om civilförvarsstyrelsens inrättande har icke väckt någon gensaga i remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätter visserligen, särskilt med tanke på förhållandena i fred, att den centrala ledningen av civilförsvaret bör i ena eller andra formen anknytas till ett inrikesdepartement. I avvaktan på tillkomsten av ett sådant departement finner sig länsstyrelsen emellertid kunna godtaga inrättandet av en fristående centralmyndighet såsom ett provisorium.

Beträffande chefsposten i centralmyndigheten anser nämnda länsstyrelse, att det bör övervägas, om icke denna post tills vidare kunde givas karaktären av en arvodesbefattning. Detta skulle stå i god överensstämmelse med utredningens mening om lämpligheten att — i betraktande av ovissheten om den framtida utvecklingen — hålla frågan öppen om centralstyrelsens fredsorganisation och personalbehovet för denna. I övriga yttranden har däremot icke någon erinran riktats mot att uppföra generaldirektörsbefattningen på ordinarie stat. — I fråga om lönegradsplaceringen anser *statskontoret*, med utgångspunkt från den löneställning, som luftskyddsinspektionens överdirektör intager (C 8), att det nya ämbetsverkets chef icke bör placeras i högre lönegrad än C 10. En reservant av de i statskontorets beslut deltagande finner däremot de arbetsuppgifter och det ansvar, som komma att åvila chefen, ävensom styrelsens ställning i förhållande till länsstyrelserna motivera en placering i lönegraden C 12 eller i samma löne-

grad, som hemortsförsvarsakkunniga föreslogo för riksfolkskyddschefen och som i allmänhet tillämpas för generaldirektörer inom allmänna civilförvaltningen, förordnade på viss tid. Denna uppfattning delas även av två ledamöter av *allmänna lönenämnden*, medan nämndens majoritet under påpekande att 3 generaldirektörsbefattningar, nämligen de i försvarets fabriksstyrelse, i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vid postverket, tillhöra lönegrad C 13 och med särskilt beaktande av den omedelbara betydelse för rikets försvar, som ett ändamålsenligt ordnat civilförsvar numera äger, funnit sig icke böra motsätta sig den av utredningen föreslagna lönegradsplaceringen.

Vad beträffar personalen i övrigt har *statskontoret* ansett naturligt, att, då civilförvarsstyrelsen är avsedd att äga bestånd även under fred, en kärna av mera fast anställda befattningshavare knytes till styrelsen. I enlighet med denna uppfattning förordar ämbetsverket, att icke endast generaldirektören utan även de två luftskyddsinspektörerna beredes ordinarie anställning. — Nyssnämnde reservant i statskontoret har av vunna erfarenheter beträffande personalförhållandena inom luftskyddsinspektionen blivit övertygad om att inrättandet av ytterligare ett antal ordinarie — eller åtminstone extra ordinarie — befattningar hos den centrala civila försvarsmyndigheten är ofrånkomligt, om man vill ernå och för framtiden vidmakthålla största möjliga effektivitet och slagkraft hos organisationen. Tills vidare syntes dylika befattningar böra uppföras i personalförteckningen i en omfattning, ungefärligen motsvarande vad hemortsförsvarsakkunniga tänkt sig beträffande civilskyddsavdelningen — givetvis bortsett från rikscivilskyddschefen — och kansli- och kameralavdelningen inom riksfolkskyddsstaben.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser, att åtminstone de båda avdelningscheferna samt förslagsvis hälften av sektionscheferna och någon del av övrig personal bör givas ordinarie anställning. Även *länsstyrelsen i Blekinge län* finner nödvändigt, att den centrala organisationen göres fastare än som föreslagits.

Jämväl i några andra remissyttranden ha erinringar framställts, vilka gå ut på att civilförvarsstyrelsens befattningshavare borde i större utsträckning än civilförvarsutredningen föreslagit beredas ordinarie eller extra ordinarie anställning. Sålunda framhålla *överbefälhavaren*, *Sveriges industriförbund* och *riksluftskyddsförbundet* att i varje fall de tre ordinarie byråchefer, som utredningen tänkt sig skola finnas i fred, borde tillsättas redan vid civilförvarsstyrelsens inrättande. Industriförbundet anför vidare, att merkostnaden för de ordinarie byråcheferna torde mer än uppvägas, därest de föreslagna avdelningscheferna skulle kunna undvaras, vilket syntes kunna ifrågasättas. Om vissa ledande befattningshavare inom styrelsen på detta sätt erhöle en fastare tjänsteställning och en bättre betalning än som föreslagits, torde det bli lättare att för dessa befattningar förvärva de dugande krafter, som vore önskvärda icke blott med hänsyn till arbetsuppgifternas vikt under nuvarande kritiska förhållanden utan även för underlättande av den nya organisationens ändamålsenliga utbyggande.

Allmänna lönenämnden anser däremot att slutlig ståndpunkt ej för när-

varande bör tagas till frågan om styrelsens organisation under en fredsperiod.

Luftskyddsinspektionen anser att en byråindelning redan från början bör genomföras inom civilförsvarsstyrelsen samt anför beträffande styrelsens organisation i huvudsak följande.

Vad organisationen under nuvarande förhållanden beträffar anser inspektionen, att utrymnings-, inkvarterings- och socialtjänstärenden kunna sammanföras till en byrå med hänsyn till vad utredningen anfört beträffande minskningen av vissa av utrymningskommissionens nuvarande arbetsuppgifter, vilka komma att överföras till länsstyrelserna. För att nedbringa kostnaderna torde vidare centrala undanförelsebyråer med hänsyn till dess arbetsuppgifter kunna inrymmas i en av de övriga byråerna. Antalet byråer bör sålunda kunna begränsas till sex, vilket i förhållande till det föreslagna antalet sektioner utgör en minskning med två. Ett sammanförande av dessa byråer till två avdelningar i enlighet med utredningens förslag anser inspektionen icke lämpligt eller behövt. Arvoden till avdelningschefer erfordras sålunda icke.

Under fredsförhållanden synes antalet byråer kunna minskas till fyra, vilket antal emellertid enligt inspektionens bestämda uppfattning utgör ett minimum med hänsyn till de betydelsefulla och i hög grad olikartade arbetsuppgifter som avses skola åvila den blivande centralmyndigheten. Inspektionen anser sig icke i detta sammanhang böra gå in på den närmare fördelningen av arbetsuppgifterna å de fyra byråer som böra finnas i fredstid.

Med hänsyn till vad nu sagts synas fyra byråchefsbefattningar i lönegraden A 30 under alla förhållanden erforderliga. Placeringen i denna lönegrad anser inspektionen nödvändig och fullt motiverad, med hänsyn till betydelsen av de uppgifter som komma att åvila centralmyndigheten gentemot länsstyrelserna samt överbefälhavaren och övriga militära och civila myndigheter. Lönegradsplaceringen bör även ses i förhållande till de föreslagna civilförsvarsdirektörernas löneställning. Å varje ordinarie byrå bör dessutom finnas en ställföreträdare för byråchefen, placerad å ordinarie stat i 26:e lönegraden och benämnd byrådirektör. Under krigsförhållanden eller under höjd beredskap, såsom för närvarande, böra två av dessa byrådirektörer tillfälligt förordnas till byråchefer för de två byråer som tillkomma genom en uppdelning av de fredsmässiga byråerna.

I fråga om personalen i övrigt synes centralmyndigheten tills vidare böra bygga på befintliga extra ordinarie och extra befattningar. Under alla förhållanden bör emellertid den s. k. biträdespersonalen inordnas i löneplan enligt civila icke-ordinariereglementet, därvid emellertid bör tillses, att, med hänsyn till en framtida minskning i organisationen, tillräckligt antal avlönas efter extraplånen. Vad slutligen beträffar de tjänstemän som för närvarande äro anställda mot arvoden är det självfallet förenat med stora svårigheter att nu avgöra, i vad mån dessa komma att erfordras under en kommande fredsperiod. De s. k. »tillfälliga sakkunniga» som för närvarande äro anställda hos inspektionen mot tremånadersarvoden böra emellertid, enligt inspektionens bestämda uppfattning, i fortsättningen icke benämnas sakkunniga utan anställas såsom tjänstemän mot årsarvoden, därvid de bestämmelser i fråga om tjänstledighet m. m. som utfärdats för befattningshavare vid statens krisorgan tills vidare böra tillämpas.

Luftskyddsinspektionen framhåller därefter att det av inspektionen sålunda framlagda förslaget, som innebär en viss minskning av avlöningskostna-

derna i förhållande till utredningens förslag, skulle medföra att styrelsen erhöle erforderlig stadga.

Vidkommande befattningen såsom riksbrandinspektör bör denna enligt inspektionens mening ingå i styrelsen såsom en byråchefsbefattning, vilken eventuellt kan placeras i löneplan C i civila ordinarie reglementet. För den händelse riksbrandinspektören icke komme att inordnas i styrelsen, torde det bliva nödvändigt att anställa särskilda tjänstemän för handläggning av brandskyddsärendena.

Utredningens förslag, att en högre polisman under krig bör tjänstgöra i styrelsen och att bevakningsinspektören närmast bör komma i fråga för sådan tjänstgöring, anser inspektionen välgrundat med hänsyn till polisens ställning i den föreslagna organisationen. Inspektionen tillstyrker även förslaget angående placering av en civilförsvärsöverläkare och en militärassistent i styrelsen.

Två reservationer ha fogats till luftskyddsinspektionens yttrande. I den ena — avgiven av inspektionens intendent — har uttalats att det icke vore lämpligt att i fred sammanföra handläggningen av de administrativa och kamerala ärendena till en byrå. I den andra anser reservanten, inspektionens sekreterare, att antalet sektioner bör fastställas till åtta under nuvarande förhållanden medan under normala fredsförhållanden det skulle räcka med fyra byråer. (Tre befattningshavare skulle placeras i lönegrad A 30, tre i lönegrad A 26 och två skulle avlönas med arvode.)

Vad angår lönegradsplaceringen för militärassistenten i civilförsvärsstyrelsen anser *överbefälhavaren*, att densamma bör så fastställas, att i ifrågavarande befattning kan tjänstgöra officer i lönegrad Oa 4 eller Oa 5.

I anledning av utredningens uttalande om att civilförsvärsstyrelsen borde erhålla möjlighet att till sig knyta sakkunskap såväl genom utseende av sakkunniga med fast arvode som genom att vid styrelsens sida ställdes ett råd, vars ledamöter vid behov kunde anlitas av styrelsen, framhåller *statskontoret*, att enligt dess mening endast ettdera av de två rådgivande organen bör komma till stånd.

I detta sammanhang må nämnas att *luftskyddsinspektionens personalförening* i skrivelse den 20 mars 1944, i vars innehåll *utrymningskommissionens personalförening* instämt, framfört vissa önskemål i fråga om den icke fast anställda personalens anställningsförhållanden. Efter att ha redogjort bl. a. för de vådor de nuvarande lösliga anställningsförhållandena vid inspektionen medfört och medföra framhåller förstnämnda förening att, i händelse statsmakterna komme att fatta beslut i den av civilförsvärsutredningen föreslagna riktningen, det vore troligt, att större delen av den nuvarande personalen komme att lämna sina anställningar, varigenom påtagliga svårigheter i avseende å nyrekryteringen skulle uppstå. Föreningen anser det icke omöjligt att med ledning av de under den fleråriga beredskapstiden vunna erfarenheterna sluta sig till att ett visst, churu begränsat, antal befattningar även under fredstid komme att bliva oundgängligen nödvändiga. Dessa befattningar borde redan nu uppföras på ordinarie respektive extra ordinarie stat.

Beträffande den personal, som även framdeles komme att vara arvodesanställd, framhåller förstnämnda förening bl. a.

Dels måste anställningstiden regleras på annat sätt än som nu är fallet och dels måste arvodenas storlek regleras sins emellan och i förhållande till de extra ordinarie befattningarna på ett rättvist sätt. Den nuvarande anställningsformen för de tillfälliga sakkunniga med förordnanden per kvartal och utan några bestämmelser om uppsägningstid bör sålunda ersättas med förordnande per år och en uppsägningstid av 3 månader, vilket ur statens synpunkt icke torde utgöra någon nackdel, då — såvitt här kan bedömas — arbetsuppgifterna icke i något fall torde komma att upphöra omedelbart vid ett fredsslut eller ens inom ett år därefter.

För närvarande föreligga vidare uppenbara orättvisor beträffande arvodenas storlek, i det att med hänsyn till rådande lönestopp senare anställda i allmänhet kunnat betinga sig högre arvoden än de, som varit anställda längre tid, trots att arbetsuppgifterna äro likartade. — — — Vissa av inspektionens på extra stat uppförda skriv- och kontorsbiträden äro vad såväl utbildning som tjänstetid angår berättigade att överföras till extra ordinarie stat. Vad beträffar senast nämnda personalkategori synas några betänkligheter vad angår förbättring av anställnings- och avlöningsvillkoren icke behöva uppkomma, enär det vid eventuell personalbegränsning vid civilförsvarsstyrelsen icke torde möta några större svårigheter att överflytta denna personal till andra statliga verk.

Slutligen må nämnas att en av mig den 8 januari 1944 tillsatt utredningsman för översyn av luftskyddsinspektionens personalorganisation i en den 23 mars 1944 avgiven rapport över översynen bl. a. föreslagit, att den för det dåvarande hos inspektionen anställda personalen borde i viss mån minskas. Vidare har utredningsmannen föreslagit att de s. k. tillfälliga sakkunniga — sammanlagt ett 30-tal befattningshavare — skulle anställas tills vidare för varje budgetår i stället för såsom f. n. sker för ett kvartal i sänder, om icke anställningstiden kunde med hänsyn till behovet närmare fixeras. I denna fråga har utredningsmannen anfört följande.

Före utgången av varje kvartal underställes Kungl. Maj:ts avgörande frågan, vilka tillfälliga sakkunniga luftskyddsinspektionen äger anlita under nästföljande kvartal. Avsikten har härvid varit att med korta mellantider pröva behovet av sådana sakkunniga för olika uppgifter samt vidtaga av prövningen påkallade förändringar av de sakkunnigas antal och sammansättning. Emellertid har det visat sig synnerligen vanskligt för Kungl. Maj:tt att verkställa nämnda behovsprövning. Å andra sidan har ifrågavarande anställningsform föranlett åtskillig irritation bland befattningshavarna, vilken bl. a. tagit sig uttryck i täta, för kontinuiteten i arbetet skadliga personbyten å sakkunnigbefattningarna. Med hänsyn härtill förordar jag, att luftskyddsinspektionen eller den myndighet, som vid en eventuell omorganisation av civilförsvaret övertager inspektionens uppgifter, erhåller bemyndigande att anställa dessa befattningshavare tills vidare för varje budgetår, därest icke på förhand kan bedömas, att behovet av viss befattningshavare är till tiden begränsat. Under sådana förhållanden skulle det givetvis åligga myndigheten tillse, att vid varje tidpunkt endast den personal finnes anställd, som är nödvändig för arbetets behöriga gång.

Civilt försvarsutredningen har funnit såväl praktiska som principiella skäl tala för att en centralmyndighet för civilt försvar tillskapen i form av ett centralt ämbetsverk. Detta verk — civilt försvarsstyrelsen — som förutsättes skola bildas genom sammanslagning av luftskyddsinspektionen och statens utrymningskommission, föreslås emellertid erhålla allenast provisorisk karaktär för att en eventuell ytterligare prövning av frågan icke skall bli bunden i vidare mån än som är oundgängligt för att nu genomföra den erforderliga förstärkningen av civilt försvar. Av detta skäl och för att möjliggöra en stark krympning av centralmyndigheten under fredstid har utredningen föreslagit att under rådande förhållanden civilt försvarsstyrelsens personal — med undantag av styrelsens chef, vilken borde vara generaldirektör i lönegrad C 13, samt ett tiotal lägre nu i luftskyddsinspektionen anställda extra ordinarie befattningshavare — tills vidare skulle anställas mot arvode. Luftskyddsinspektionens ordinarie befattningshavare, vilka utgöras av en överdirektör i lönegrad C 8 och två luftskyddsinspektörer i lönegrad A 26, skulle uppföras på övergångsstat.

Tills vidare förutsättes civilt försvarsstyrelsen enligt civilt försvarsutredningens förslag skola indelas i 8 sektioner, fördelade mellan 2 avdelningar. Härtill skulle komma en avdelning för handläggning av brandskyddsärenden under en riksbrandinspektör och en avdelning för industriskyddsfrågor och vissa ärenden rörande civilt försvars ordningstjänst under bevakningsinspektören ävensom en civilt försvarsöverläkare och en militärassistent. Jämväl vissa andra — fast anställda — sakkunniga samt ett råd avses skola knytas till civilt försvarsstyrelsen. Avdelningscheferna och sektionscheferna föreslås skola erhålla arvoden, ungefärligen motsvarande lön i lönegraderna Eo 30 respektive Eo 26.

I fred tänkes styrelsen skola organiseras på tre byråer under chefskap av ordinarie byråchefer.

För egen del finner jag av de skäl civilt försvarsutredningen anfört nödvändigt att rikets civilt försvar för erhållande av avsedd funktionsduglighet nu ställes under enhetlig ledning. I likhet med utredningen anser jag övervägande skäl tala för att för detta ändamål tillskapen ett särskilt ämbetsverk. Detta bör såsom utredningen föreslagit benämnas civilt försvarsstyrelsen och ställas under ledning av en generaldirektör. I civilt försvarsstyrelsen böra i enlighet med civilt försvarsutredningens förslag ingå såväl riksbrandinspektören som bevakningsinspektören. Den förstnämnde skall såsom tjänsteman i civilt försvarsstyrelsen under dess chef utöva ledningen av det krigsmässiga brandförsvaret och planläggningen därför men skall i fråga om det fredsmässiga brandförsvaret ha självständiga inspektionsbefogenheter. Bevakningsinspektören bör under styrelsens chef bland annat leda civilt försvars industriskyddsverksamhet, vari böra ingå de uppgifter beträffande civila anläggningar, som nu handhavas av försvarsstabens industriskyddsdetalj. Såsom närmare kommer att framgå av det följande föränledes härav viss personalförstärkning inom civilt försvarsstyrelsen. Härigenom torde nyssnämnda de-

taljs personal kunna avsevärt minskas. Även bevakningsinspektören bör i visst hänseende intaga en självständig ställning i förhållande till civilförsvarsstyrelsen, nämligen såvitt angår den del av hans verksamhet, som avser landstormspolisen.

Liksom civilförvarsutredningen anser jag att för handläggning av ärenden rörande undanförel och förstöring bör till civilförvarsstyrelsen knytas en delegation, närmast motsvarande centrala undanförelbyrå, vilken delegation bör stå under ordförandeskap av civilförvarsstyrelsens chef. Därjämte bör finnas en läkare, civilförvarsöverläkare, och en officer på aktiv stat såsom militärassistent.

Vad angår civilförvarsstyrelsens inre organisation synes det — utöver vad nu sagts — icke möjligt att på det föreliggande utredningsmaterialet nu laga slutlig ställning därtill. I sakens nuvarande läge torde det därför vara nödvändigt att begränsa ståndpunktstagandet att avse civilförvarsstyrelsens organisation för tiden intill dess normala fredsförhållanden inträda. Frågan om den organisation ämbetsverket därefter bör erhålla bör sålunda i sinom tid göras till föremål för särskild prövning av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Med hänsyn till det nu anförda, och då det är uppenbart att civilförvarsstyrelsens personalbehov — vilken organisation denna styrelse framdeles än kan få — kommer att i fredstid minskas avsevärt i förhållande till vad som gäller under en beredskapssituation motsvarande den nuvarande, synes det såsom civilförvarsutredningen förutsatt ofrånkomligt, att styrelsens personalbehov tills vidare tillgodoses huvudsakligen med arvodesanställda befattningshavare. Förutom generaldirektören böra emellertid i enlighet med vad statskontoret förordat de båda luftskyddsinspektörerna i luftskyddsinspektionen erhålla ordinarie anställning i civilförvarsstyrelsen. Huru än styrelsen organiseras torde man nämligen med säkerhet kunna räkna med att dessa inspektörer, vilka lämpligen böra benämnas civilförvarsinspektörer, komma att bli behöfliga. Överdirektörsbefattningen i luftskyddsinspektionen bör däremot i enlighet med vad civilförvarsutredningen föreslagit uppföras å övergångsstat. De extraordinarie befattningar, som nu finnas i luftskyddsinspektionen, böra överflyttas till styrelsen.

Beträffande generaldirektörens löneställning ha olika meningar gjort sig gällande. Civilförvarsutredningen och allmänna lönenämndens majoritet m. fl. ha föreslagit lönegraden C 13. Två reservanter i lönenämnden förordade lönegraden C 12, medan statskontoret anser en placering i lönegrad C 10 tillräcklig. För egen del är jag av samma mening som berörda reservanter och förordar sålunda en placering i lönegrad C 12. Härigenom kommer ifrågasvarande generaldirektör att i lönehänseende intaga samma ställning som i regel gäller för generaldirektörer, förordnade på viss tid. De båda civilförvarsinspektörstjänsterna torde liksom de nuvarande luftskyddsinspektörstjänsterna böra vara placerade i lönegraden A 26. Beträffande militärassistenten förordar jag i samråd med chefen för försvarsdepartementet att för honom på försvarsstabens personalförteckning upptages en majorsbefattning i lönegraden Oa 4.

Vad angår den inre organisation civilförsvartsstyrelsen i övrigt bör äga så länge rådande utrikespolitiska förhållanden bestå i huvudsak oförändrade, ha olika förslag härom framlagts av civilförvarsutredningen och luftskyddsinspektionen. Kostnaderna för den nuvarande centrala organisationen av de till civilförsvaret hörande verksamhetsgrenarna samt de kostnadsberäkningar, som civilförvarsutredningen framlagt i anslutning till sitt organisationsförslag utgöra den hållpunkt, man äger för bedömning av de sammanlagda avlöningskostnaderna för den personal, som kan förutses bli erforderlig inom det nya ämbetsverket. Enligt den beräkning av medelsbehovet för avlöningar under nästa budgetår till civilförsvartsstyrelsen, som jag i det följande framlägger och som med vissa av mig förordade jämkningar väsentligen ansluter sig till civilförvarsutredningens förslag, skulle kostnaderna för avlöningar, fränsett kristillägg, under nästa budgetår kunna beräknas till sammanlagt 710 000 kronor. Enligt min mening bör civilförsvartsstyrelsens organisation i nuvarande beredskapssituation bestämmas med utgångspunkt från att den sålunda angivna kostnadsramen icke bör överskridas, såvida icke förhållandena medföra att styrelsen belastas med arbetsuppgifter utöver dem som nu kunna förutses. Med hänsyn till att föreliggande omständigheter göra det önskvärt, att ståndpunktstagandet till frågan om verkets indelning å olika avdelningar och om den personal i olika löneställning, som bör vara anställd inom dessa, kan föregås av ytterligare överväganden, torde det enligt min mening vara lämpligast att nämnda reglering i detalj får ankomma på Kungl. Maj:ts prövning under beaktande av den förutsatta kostnadsramen. Jag utgår från att arvoden till befattningshavare i avdelningschefs-, byråchefs- eller sektionschefsbeftattning eller därmed jämställd annan beftattning — fränsett riksbrandinspektören — icke i något fall böra överstiga det lönebelopp som utgår till en byråchef i lönegraden Eo 30, löneklassen 29 i civila icke-ordinariereglementet efter gjorda pensionsavdrag. Vidare förutsätter jag, att redogörelse för vidtagna åtgärder framläggas för riksdagen i samband med anslagsäskanden till civilförsvartsstyrelsen för budgetåret 1945/46 och att tillfälle alltså skall beredas riksdagen taga ställning till organisationsfrågan, jämväl därest detta icke skulle betingas av övergång till fredsorganisation.

Jag övergår härefter till beräkning av kostnaderna för civilförsvartsstyrelsens verksamhet.

Vad till en början angår avlöningskostnaderna beräknar jag dessa med utgångspunkt från vad jag nyss angivit. I stort sett grundas alltså beräkningen på civilförvarsutredningens förslag. Arvodesbeloppen till sådana beftattningshavare, som enligt civilförvarsutredningens förslag skulle tillerkännas arvoden ungefärligen motsvarande viss lönegrad, ha beräknats efter den enligt lägsta löneklassen inom vederbörande lönegrad utgående nettolönen jämte rörligt tillägg och kristillägg.

Avlöningsstaten för civilförsvartsstyrelsen torde böra upptaga anslagsposter för följande ändamål, nämligen avlöningar till ordinarie tjänstemän, arvo-

den och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, avlöningar till övrig icke-ordinarie personal samt rörligt tillägg.

Posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän — generaldirektören, de två civilförsvarsinspektörerna och den å övergångsstat uppförde överdirektören — beräknas till 57 000 kronor.

I fråga om posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, må följande anföras.

De två avdelningscheferna skulle enligt civilförsvarsutredningens förslag erhålla arvoden ungefärligen motsvarande lönegraden Eo 30. Arvodetsbeloppet kunna alltså beräknas till 14 040 kronor för envar av dem.

Arvodena till sex sektionschefer — två av de föreslagna åtta sektionschefsbefattningarna förutsättas här skola besättas med de två civilförsvarsinspektörerna — uppgå, beräknade efter lönekostnaderna i lönegraden Eo 26, till $6 \times 11\,880 = 71\,280$ kronor.

Det av civilförsvarsutredningen föreslagna arvodesbeloppet för civilförsvarsöverläkaren, 6 000 kronor, finner jag mig böra godtaga.

Av de tre fast anställda sakkunniga hos luftskyddsinspektionen torde en, nämligen den för statsfinansiella frågor, böra knytas till civilförsvarsstyrelsen för nästa budgetår. Arvodet torde böra utgå med oförändrat belopp, 1 200 kronor. Därjämte synes arvode till enahanda belopp böra beräknas för ytterligare en fast anställd sakkunnig. Närmast synes böra ifrågakomma en expert på arbetsmarknadsfrågor.

Civilförsvarsutredningen har förutsatt, att bevakningsinspektören, som i denna sin egenskap hittills icke uppburit särskild ersättning, skulle tillerkännas visst, ehuru icke närmare angivet arvode för sin befattning med industriskyddsavdelningens verksamhet inom civilförsvarsstyrelsen. Jag finner detta motiverat och föreslår, att arvodet utgår med 1 200 kronor för år eller samma belopp, som för närvarande utgår till envar av de fast anställda sakkunniga hos luftskyddsinspektionen. — Den förste assistent, som enligt civilförsvarsutredningens förslag skulle omhänderha den direkta ledningen av avdelningens arbete, har utredningen ansett böra erhålla samma arvode som de förut nämnda sektionscheferna. Ifrågavarande befattning bör enligt min mening uppehållas av en välkvalificerad polisman med juridisk examen. Med hänsyn härtill godtager jag utredningens förslag i fråga om arvodets storlek. Detta skulle alltså utgå med 11 880 kronor för år. Till jämförelse må nämnas att biträdande bevakningsinspektören, som för närvarande till största delen av sin arbetstid torde vara sysselsatt med ärenden, som avses skola handläggas å ifrågavarande avdelning, uppbär ett arvode av 1 100 kronor i månaden. Enligt min mening bör här berörda förste assistent övertaga den biträdande bevakningsinspektörens arbetsuppgifter, vilka, sedan arbetet med landstormspolisens organiserande numera i stort sett avslutats, huvudsakligen avse industriskyddsverksamheten. Efter samråd med chefen för socialdepartementet förordar jag därför att befattningen som biträdande bevakningsinspektör indrages i samband med inrättande av ifrågavarande förste assistentbefattning.

I fråga om riksbrandinspektörens löneställning får jag hänvisa till det förslag i berörda hänseende, som kommer att framläggas av chefen för kommunikationsdepartementet. Avlöningskostnaden för denne befattningshavare föreslås skola bestridas från anslag under sjätte huvudtiteln.

Vad angår den personal i övrigt, som bör tillerkännas av Kungl. Maj:t bestämde arvoden, förutsätter jag att till denna kategori hänföres — förutom de befattningshavare inom luftskyddsinspektionen, som avlönas från motsvarande anslagspost — sådan personal, som för närvarande tjänstgör i utrymningskommissionen och ej är att hänföra till skriv- eller expeditiionsbiträdespersonal. Jag utgår vidare från att till nu nämnda kategori hänföres dels centrala undanförselbyråns nuvarande kanslipersonal (en verkställande ledamot och en assistent) med undantag av byråns skrivbiträde, dels ock den andre assistent vilken jag i likhet med civilförvarsutredningen anser böra tillsättas för att jämte den tidigare omförmälda förste assistenten under bevakningsinspektören handlägga på civilförvarsstyrelsen ankommande industriskyddsärenden. Från och med nästa budgetår bör ifrågavarande personals arvoden liksom arvodena till den personal, som motsvarar luftskyddsinspektionens tillfälliga sakkunniga, bestämmas till sitt maximibelopp av Kungl. Maj:t. De personer, som anställas mot sålunda fastställda maximiarvoden böra såsom luftskyddsinspektionen föreslagit erhålla annan benämning än tillfälliga sakkunniga. I detta sammanhang betecknar jag dem arvodestjänstemän.

Kostnaderna för nu ifrågavarande arvodestjänstemän beräknas till 329 360 kronor.

Till utgångspunkt vid denna beräkning har tagits den uppskattade årliga avlöningskostnaden för den 1 april 1944 arvodesanställda tjänstemän i luftskyddsinspektionen, utrymningskommissionen och centrala undanförselbyrån med undantag av de befattningshavare, som närmast motsvara förutberörda två avdelningschefer och sex sektionsschefer, samt av skriv- och expeditiionsbiträdespersonalen i utrymningskommissionen. Från denna kostnad, som uppgår till omkring 374 000 kronor, ha avdragits dels den till 40 000 kronor beräknade kostnaden för personal, som antages successivt kunna indragas på grund av luftskyddsinspektionens och utrymningskommissionens sammanslagning samt överförande till länsstyrelserna av vissa nu på kommissionen ankommande uppgifter, dels ock den till 10 640 kronor uppgående årskostnaden för en tillfällig sakkunnig för besiktning av luftskyddsmateriel och en bokhållare, vilka befattningshavares anställning är avsedd att upphöra den 31 maj respektive den 30 juni 1944.

Till det därigenom erhållna beloppet, 323 360 kronor, har lagts en summa av 6 000 kronor, motsvarande det arvode, som synes böra tillerkännas nyssnämnde andre assistent i civilförvarsstyrelsens industriskyddsdetalj.

Från civilförvarsstyrelsens avlöningsanslag torde jämväl böra bestridas kostnaderna för arvoden till ledamöter, suppleanter och sekreterare i krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar — vilken nämnd jag emellertid förutsätter skola alltjämt intaga en självständig ställning i förhållande till civil-

försvarets centralmyndighet. Nu ifrågavarande kostnader torde böra upptagas till samma belopp som beräknats för innevarande budgetår eller 3 000 kronor.

Enligt sålunda verkställda beräkningar bör ifrågavarande anslagspost i sin helhet upptagas till $(2 \times 14\,040 + 71\,280 + 6\,000 + 2 \times 1\,200 + 1\,200 + 11\,880 + 329\,360 + 3\,000)$ 453 000 kronor.

Vid beräkningen av posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal förutsätter jag, såsom nyss nämnts, att de hos luftskyddsinspektionen anställda extra ordinarie befattningshavarna överföras till civilförsvarsstyrelsen. De befattningshavare i övrigt inom styrelsen som utföra skriv- och expeditjonsbiträdesarbete böra i allmänhet anställas såsom extra tjänstemän. Kostnaden för avlöning åt motsvarande den 1 april 1944 inom luftskyddsinspektionen, utrymningskommissionen och centrala undanförelbyrån anställda personal utgör, efter avdrag av dyrtidskompensationen, 196 000 kronor för år. Sammanslagningen av nämnda myndigheter torde — såsom tidigare angivits — möjliggöra en icke obetydlig minskning av biträdespersonalen. Med hänsyn härtill beräknar jag posten till 170 000 kronor.

Posten till rörligt tillägg torde kunna beräknas till 30 000 kronor.

Civilförsvarsstyrelsens avlöningsanslag skulle i enlighet härmed för nästa budgetår belöpa sig till $(57\,000 + 453\,000 + 170\,000 + 30\,000)$ 710 000 kronor.

Vidkommande slutligen omkostnaderna för civilförsvarsstyrelsen — variabel bland jämväl förutsättes skola inräknas andra omkostnader för riksbrandinspektören än resekostnader — torde dessa komma att uppgå till lägre belopp än de sammanlagda omkostnaderna för luftskyddsinspektionen och statens utrymningskommission och centrala undanförelbyrån. För ändamålet synes för nästa budgetår böra upptagas ett förslagsanslag av 200 000 kronor, varav 2 000 kronor avses för sjukvård m. m., 55 000 kronor för reseersättningar, 70 000 kronor för expenser, 71 000 kronor för publikationstryck och 2 000 kronor för omkostnader för krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar. I likhet med utrymningskommissionen anser jag att kostnaderna för registerkort och annat blankettryck avseende utrymnings- och socialtjänst böra bestridas från förevarande omkostnadsanslag.

Civilförsvarets organisation i länen.

Beträffande hemortsförsvarsakkunnigas förslag i förevarande hänseende och däröver avgivna yttranden tillåter jag mig att hänvisa till vad därom anförts i propositionen med förslag till civilförsvarslag, m. m. (se s. 65 och 73—74). Här må endast tilläggas att i åtskilliga av nyssnämnda yttranden påyrkades höjning av den föreslagna lönegradsplaceringen — Eo 27 — för civilskyddschefsbefattningarna, vilka i yttrandena allmänt ansågos böra inrättas. Statskontoret och allmänna lönenämnden föreslogo emellertid en sänk-

ning av lönegradsplaceringen till Eo 26. Även arméförvaltningen fann det icke alldeles klart att en så hög löneställning som den föreslagna skulle vara erforderlig.

Civilt försvarsutredningens förslag. Enligt detta förslag skola länsstyrelserna utöva ledningen av civilt försvar i länen och intaga en sådan ställning i civilt försvarshänseende, att de vid avbrott i förbindelserna med det centrala organet självständigt skola kunna leda civilt försvar inom länen. Med den omfattning av civilt försvar, som utredningen föreslagit, tillkomma nya verksamhetsområden för länsstyrelserna, avseende utrymnings- och socialtjänst samt undanförsel och förstöring ävensom skydd mot sabotage och spioneri. Verksamheten kommer därjämte att utökas inom de områden, som redan nu äro lagda under länsstyrelsernas uppsikt. Vidare har huvudansvaret inom varje län för att civilt försvar upprätthålles i fred och fungerar tillfredsställande i krig lagts på länsstyrelserna. Allt detta gör enligt utredningens mening en förstärkning av länsstyrelsernas organisation ofrånkomlig. För att de på länsstyrelsen ankommande civilt försvars- och militärförsvarsärendena skola få en mot deras vikt svarande handläggning anser utredningen oundgängligt att organisera en särskild *försvarsavdelning* vid varje länsstyrelse. Denna borde förläggas inom landskansliet och sålunda närmast vara underställd landssekreteraren.

Liksom i fråga om centralmyndigheten har utredningen funnit sig böra tillse att försvarsavdelningarna vid länsstyrelserna under rådande beredskap så anordnas att utan svårighet kan genomföras såväl den utökning av organisationen, vilken kunde bli erforderlig i händelse av krig, som en minskning av densamma vid övergång till fredsmässiga förhållanden.

Enligt utredningens mening bör försvarsavdelningen under rådande beredskap normalt bestå av en cheftjänsteman, benämnd civilt försvarsdirektör i lönegrad Eo 29, en i landskanslitjänst utbildad juridisk-administrativ tjänsteman, förslagsvis en länsnotarie, vilken vid behov skulle tjänstgöra som civilt försvarsdirektörens ställföreträdare, en statofficer, benämnd militärassistent, i lönegrad Oa 3, en landskanslist i lönegrad Ex 17 och ett kontorsbiträde i lönegrad Ex 4. Dessutom skulle i försvarsavdelningen ingå den vid länsstyrelsen tjänstgörande länstrafikledaren, vilken avsåges bli en länsstyrelsens tjänsteman, och, under vissa perioder, inkvarteringschefen i länet.

Kanslijuristen skulle liksom länstrafikledaren, inkvarteringschefen, landskanslisten och kontorsbiträdet ingå i försvarsavdelningen allenast under beredskapsförhållanden. Som kompensation för den jurist, som sålunda vid inträdandet av beredskap förutsattes bli överflyttad från landskansliet i övrigt till försvarsavdelningen skulle länsstyrelsen erhålla en extra länsnotarie placerad i lönegrad Ex 20. Medel för avlönande av denne befattningshavare, landskanslisten och skrivpersonalen borde bestridas från det beredskapsanslag, som för närvarande i särskild ordning anvisades länsstyrelserna för den administrativa försvarsberedskapen.

Beträffande överståthållarämbetet har utredningen ansett att civilt försvarsdirektörsbefattningen skulle ersätta en assessorstjänst i lönegrad Eo 27. Den

extra kanslisten i försvarsavdelningen skulle placeras i lönegrad Ex 15. I övrigt skulle försvarsavdelningen vid ämbetet ha samma personalsammansättning som motsvarande avdelning vid flertalet länsstyrelser. I Gotlands län skulle någon extra länsnotarie icke tillföras försvarsavdelningen. Till militärassistent i detta län och i Blekinge län skulle med hänsyn till länens ringa areal och relativt få föremål, som krävde förstöringsförberedelser från civilförsvarets sida, utses från aktiv stat avgångna officerare.

Såsom framgår av det förut anförda skulle försvarsavdelningen i fred begränsas till civilförsvarsdirektören och militärassistenten. Därutöver anser utredningen icke troligt att behov av någon heltidstjänst skall föreligga. I en viss omfattning bleve medverkan av en landskanslijurist och av landskansliets biträdespersonal även i fredstid erforderlig. Sådan medverkan borde emellertid i regel kunna ordnas utan att särskilda befattningar avsåges för ändamålet.

Försvarsavdelningens förstärkning i krig skulle ske genom att då i den samma skulle ingå landsfogden, vägdirektören, länsbrandinspektören, länsinspektören för skogsbrandförsvaret, förste provinsialläkaren och en företrädare för landstingets sjukvårdsberedning samt representanter för länsarbetsnämnd och kristidsstyrelse. Vidare synes utredningen förutsätta att inkvarteringschefen i krig mera stadigvarande kommer att tjänstgöra vid försvarsavdelningen.

Med hänsyn till att länsstyrelsen i krig kan tänkas komma att behöva samverka med flera militära myndigheter, som leda militära operationer, vilka beröra länet, har utredningen förutsatt att särskilda sambandsmän skola utses för att upprätthålla kontakten med den eller de av ifrågakvarande militära myndigheter, länsstyrelsen icke vore lokalt anknuten till. Utredningen, som icke anser sig böra föreslå inrättandet av särskilda befattningar för dessa sambandsmän, förordar i detta hänseende, att länsstyrelsen, när så lämpligen kan ske, beordrar civilförsvarschef som sambandsman till vederbörlig stab. När civilförsvarscheferna icke lämpligen kunna användas för denna verksamhet, bör enligt utredningen länsstyrelsen i första hand på frivillighetens väg, i andra hand med användande av civilförsvarsplikt uttaga och utbilda det antal sambandsmän, som bedömes erforderligt. Utredningen framhåller emellertid att i kår- eller militärbefälsstaberna på fastlandet bör tjänstgöra allenast en, av civilförsvarsstyrelsen utsedd befattningshavare som sambandsman med de länsstyrelser, som icke direkt samverka med staben. En lämplig sådan torde vara stabsutrymningschefen.

Beträffande ordningsföljden för genomförandet av den av utredningen föreslagna organisationen anför utredningen följande.

Chefsbefattningen bör först besättas, så snart ske kan efter civilförsvarslagens ikraftträdande. Försvarsassistenterna förordnas i samband med övergången till den nya organisationen endast tills vidare. Sedan chefstjänsterna tillsatts, utför försvarsassistent det för militärassistent avsedda arbetet intill dess sådan assistent varit i tjänst minst en månad. Den kaderökning, som måste äga rum genom tillsättandet av militärassistenterna, bör ur civilförsvarets synpunkt snarast genomföras. Svårigheten att från militärt håll ställa lämp-

lig personal till förfogande gör det emellertid nödvändigt, att utsträcka kaderökningen över en period om två år. Förslagsvis bör den genomföras med hälften av befattningarna under första året och återstoden under det andra. Den i försvarsärenden föredragande kanslijuristen bör fortsätta att fungera, intill dess länsstyrelsen finner lämpligt där placera annan kanslitjänsteman. Jämväl hemortsförsvarsassistenter böra förordnas även för tiden efter civilförsvarslagens ikraftträdande i avvaktan på att militärassistent- och chefsbefattningarna besättas.

Yttranden över civilförsvarsutredningens förslag. Den föreslagna organisationen för civilförsvarets handhavande i mellaninstansen har i samtliga yttranden antingen tillstyrkts i sina huvuddrag eller lämnats utan erinran.

Överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Malmöhus län anse försvarsavdelningen i vad rör ämbetet respektive länsstyrelsen underorganiserad. Nämn- da länsstyrelse framhåller emellertid att den personalförstärkning, som erfordras för dess försvarsavdelning tills vidare till följd av nedgång i länsstyrelsens arbetsbörda på vissa områden, syntes kunna erhållas bland landskansliets övriga befattningshavare. Överståthållarämbetet framhåller däremot — under hänvisning till en utförlig redogörelse, vari ämbetet understryker den proportionsvis tyngre arbetsbörda, som åvilar ämbetets jurister jämfört med länsstyrelsernas — att endast om ämbetet erhåller samma förstärkning av arbetskrafterna, som föreslagits för länsstyrelserna, ämbetets personalbehov i anledning av de nytillkomna civilförsvarsuppgifterna skulle tillgodoses. Inrättandet av en befattning som civilförsvarsdirektör borde sålunda icke medföra indragning av en assessorstjänst. — I nämnda redogörelse har överståthållarämbetet tagit hänsyn till att Stockholm kan beräknas komma att utgöra allenast ett civilförsvarsområde och att den operativa ledningen av civilförsvaret för området i dess helhet kommer att åvila civilförsvarschefen ävensom att civilförsvarsdirektören icke i samma utsträckning som i länen kommer att taga befattning med planläggning och ledning av övningar med luftskyddspersonalen. Ämbetet anser emellertid de begränsningar i försvarsavdelningens och civilförsvarsdirektörens arbetsuppgifter som i enlighet med vad sålunda anförts skulle bli möjliga, mer än väl uppvägas av den ökade belastning, som storleken och beskaftenheten av Stockholms civilförsvarsområde kommer att medföra. Området kunde nämligen beräknas komma att inrymma inemot $\frac{1}{9}$ av rikets folkmängd och då det samma till övervägande del vore tätbebyggt, vore åtgärder för luftskydd erforderliga inom så gott som hela området. Möjlighet att överlasta en del av de göromål, som enligt förslaget till civilförsvarslag skulle ankomma på ämbetet, föreläge icke. — Ämbetet upplyser till sist att redan nu sysselsätts inom ämbetet, förutom försvarsassistenten och erforderlig biträdespersonal, en assessor så gott som helt och en extra notarie till minst hälften med handläggning av försvarsärenden, bland vilka även ingå ärenden, som icke avse civilförsvaret utan äro av militär natur. Enligt de av civilförsvarsutredningen gjorda beräkningarna sysselsattes däremot inom länsstyrelserna för närvarande endast en kanslijurist till 75 % med sådana ärenden.

Trafikpolisintendenten i Stockholm och luftskyddschefen i Stockholm ifrågasätta däremot, såsom framgår av propositionen med förslag till civilförsvarsslag, m. m., med hänsyn till att endast ett civilförsvarsområde torde komma att lyda under överståthållarämbetet en viss förenkling av den för Stockholm avsedda civilförsvarsorganisationen.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län synes visserligen dela utredningens mening om behovet av personalförstärkning under beredskapsförhållanden. Beträffande fredsbehovet är länsstyrelsen emellertid av annan mening än utredningen och anför.

Det kan ifrågasättas, huruvida icke under normala fredsförhållanden civilförsvarsuppgifterna komma att så väsentligt minska, både till art och omfång, att en särskild befattning som civilförsvarsdirektör icke längre blir erforderlig. De uppgifter, som åvilat civilförsvarsdirektören, torde då kunna anförtros åt någon av länsstyrelsens mera kvalificerade föredragande. Därest som civilförsvarsdirektör varit förordnad en av länsstyrelsens befattningshavare, bör han givetvis under fredsförhållanden fortfarande handhava dessa uppgifter förutom övriga till hans tjänst hörande ärenden. Genom nödiga jämkningar i arbetsordningen kan tillses, att vederbörande föredragande får erforderlig tid att ägna åt civilförsvarsuppgifterna. Ett genomförande av brandförsvarsutredningens förslag till ny brandlagstiftning — vilket länsstyrelsen livligt förordar — skulle innebära, att till länsorganisationen knötes en länsbrandinspektör, vilken komme att handhava en icke oväsentlig del av civilförsvarsuppgifterna. Det synes länsstyrelsen vidare som om dessa uppgifter, sedda ur militär synpunkt, skulle bliva tillräckligt tillgodosedda, om länsstyrelsen periodvis i mån av behov hade tillgång till biträde av en militärassistent.

Befattningen som civilförsvarsdirektör bör sålunda enligt länsstyrelsens mening endast få kriskaraktär.

Statskontoret ifrågasätter om de vidgade arbetsuppgifter inom civilförsvaret, vilka vid ett genomförande av utredningens förslag komma att åvila länsstyrelserna, nödvändiggöra en så avsevärd personalförstärkning, som den av utredningen förordade.

Beträffande civilförsvarsdirektören framhålles i åtskilliga yttranden att civilförsvarets funktionsduglighet i väsentlig grad är beroende av att befattningarna såsom civilförsvarsdirektör besättas med verkligt dugande krafter. Flera remissmyndigheter ha i samband därmed uttalat farhågor för att svårigheter skulle uppstå att för dessa krävande poster förvärva lämpliga personer. — I några yttranden har titelns lämplighet ifrågasatts. Ett par länsstyrelser har föreslagit att titeln skulle förkortas till försvarsdirektör. *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, som anser att ifrågavarande befattningshavare bör vara en landsstatstjänsteman, förordar benämningen försvarsintendent.

I lönehänseende anser *statskontoret*, att civilförsvarsdirektören bör placeras i lönegraden Eo 27 (länsassessorsgraden).

I fråga om den i försvarsavdelningen ingående kanslijuristen framhåller *länsstyrelsen i Södermanlands län* att denne bör, om han ej är minst länsnotarie av första klass, med hänsyn till den omfattande föredragningskyldighet och de uppgifter i övrigt, som enligt förslaget skulle komma att

åvila honom i denna tjänst, under den tid han tjänstgör i försvarsavdelningen åtnjuta arvode motsvarande de avlöningsförmåner, som tillkomma ordinarie länsnotarie av första klass. *Länsstyrelsen i Uppsala län* framställer samma förslag och motiverar detta bland annat med att ifrågavarande jurist skall tjänstgöra som civilförsvarsdirektörens ställföreträdare och därvid alltså utöva chefskap över bl. a. militärassistenten, i förhållande till vilken han därför icke bör intaga sämre ställning i lönehänseende. En jämförelse med exempelvis taxeringsrevisors lönegradsplacering syntes icke oberättigad. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* hemställer, att eftersom de arbetsuppgifter, som komma att åvila befattningshavaren, närmast torde vara jämförbara med en andre länsnotaries, lönen, i de fall en icke ordinarie jurist placeras på tjänsten, får beräknas enligt lönegrad Ex 21. Därest ordinarie tjänsteman placeras på befattningen, förutsätter länsstyrelsen, att vikarie får förordnas med lön motsvarande vikariat i 21:a lönegraden.

Allmänna lönenämnden och *statskontoret* påpeka i sina yttranden att extra länsnotarie tillhör högst lönegrad Ex 19 och extra landskanslist högst lönegrad Ex 14. Enligt statskontorets mening bör samma befordringsgång, som gäller för länsstyrelsetjänstemän i allmänhet, tillämpas även beträffande försvarsavdelningens befattningshavare.

Förslaget om inordnandet i försvarsavdelningen av en statofficer såsom militärassistent har mottagits med tillfredsställelse av bl. a. *överbefälhavaren*, som motiverar sin ståndpunkt med att den delade ledningen av det militära och civila försvaret kräver kvalificerad sambandspersonal. Överbefälhavaren framhåller vidare, att den av utredningen föreslagna ökningen av officerskadern är en nödvändig förutsättning för att militärassistentbefattningarna skola kunna besättas med aktiva officerare. Dessa måste vara väl utbildade i modern krigskonst och hava erfarenhet i stabstjänst.

Länsstyrelsen i Blekinge län bestrider att militärassistentens åligganden i nämnda län skulle bli mindre maktpåliggande än i andra län och yrkar bl. a. med hänsyn till länets utsatta läge att detsamma icke med avseende å kravet beträffande militärassistentens kompetens skall sättas i lägre klass än andra län.

Förut har nämnts att *länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser det tillräckligt, att militärassistenten periodvis är tillgänglig för biträde åt länsstyrelsen.

I en till *länsstyrelsens i Jönköpings län* yttrande fogad promemoria av föredraganden samt i *landsfogdens i Uppsala län* yttrande ifrågasättes lämpligheten av att såsom militärassistenter tillsättas statofficerare, vilka förutsättas skola utbytas vart tredje år. Då sådana ombyten vore till men för civilförsvarets effektivitet förordades att ifrågavarande befattningar skulle såsom hittills besättas med från aktiv stat avgångna officerare.

Beträffande *länstrafikledaren* anför *länsstyrelsen i Uppsala län* att denne bör lönegradsplaceras, därest placeringen hos länsstyrelsen är avsedd att bli stadigvarande. *Statens trafikkommission* framhåller att, om kommissionen respektive rikstransportledningen skall kunna fullgöra sina uppgifter, är det enligt kommissionens uppfattning nödvändigt, att länstrafikledaren — såsom avsikten var vid befattningens inrättande — blir under-

ställd enbart kommissionen eller rikstransportledningen. Detta hindrade givetvis icke, att länstrafikledaren inom länsstyrelsens försvarsavdelning handlade med civilförsvaret sammanhängande transportfrågor.

Statens utrymningskommission påpekar nödvändigheten av att till inkvarteringschefer utses kvalificerade personer även i fortsättningen, vilket i sin tur nödvändiggör att de erhålla skäligt arvode. Genom att de i den nya organisationen bleve befriade från vissa arbetskrävande uppgifter erhöles de större möjligheter än förut att ägna sig åt de omfattande och svårlösta sociala spörsmål, som måste uppkomma i samband med utrymning. Kommissionen anser även ett relativt betydande antal biträdande inkvarteringschefer erforderligt.

Vad därefter angår de befattningshavare, som först i krig avses skolas ingå i försvarsavdelningen, föreslår *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* att en representant för vägförvaltningen ingår i försvarsavdelningen under krig i stället för vägdirektören, vilken sistnämnde nu skulle ansluta till militär stab. — *Luftskyddschefen i Stockholm* framhåller att förefintligheten av kvalificerade tjänstegrenschefer hos civilförsvarschefen i Stockholm synes böra föranleda en förenkling av försvarsavdelningens vid överståthållarämbetet krigsorganisation jämfört med motsvarande organisation vid länsstyrelsernas försvarsavdelningar.

Vad angår övriga önskemål om personalförstärkningar i länsstyrelserna må anföras följande.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller att frågan om de källarmursgenombrott, utredningen föreslagit skola komma till utförande, givit än större eftertryck åt ett redan nu synnerligen kännbart behov av särskilda byggnadstekniska biträden för skyddsrumsärenden å länsarkitektkontoren.

Krigsmaterielverket har i sitt yttrande ifrågasatt att för handläggningen av de regionalt betonade krigsindustrifrågorna skulle till krigsmaterielverket knytas ett antal personer i ledande befattning vid någon inom respektive län belägen industri, som vore av större betydelse för landets krigsmaterieförsörjning, förslagsvis benämnda krigsindustriassistenter. Denna uppgift borde nämligen icke, som utredningen syntes ha avsett, handhavas av militärassistenter utan av personer med kännedom om den krigsindustriella planeringen samt insikter rörande industriell organisation och kapacitet och därmed sammanhängande spörsmål, insikter vilka endast kunde påräknas hos personer med teknisk utbildning och industrimässig erfarenhet.

Landsfogden i Uppsala län har i sitt yttrande över civilförvarsutredningens betänkande framlagt förslag om inrättande vid länsstyrelserna av en särskild i förhållande till landskansliet och landskontoret självständig avdelning för civilförsvaret och polisväsendet, förslagsvis benämnd försvarskansliet.

Försvarskansliet skulle bestå av länspolischefen (landsfogden), tillika chef i lönegrad A 30 med ett lönetillägg av 2 500 kronor (i Gotland A 30 med 1 500 kronors tillägg), en försvarsassessor i lönegrad Eo 27, en ur aktiv stat avgången officer som militärassistent med arvode av 4 342 kronor, en polisnotarie i lönegrad A 22, därvid en e. o. länsnotarietjänst å landskansliet skulle indragas. Härjämte skulle i län, där landsfogdeassistent funnes, den-

nes tjänst ombildas till en polisnotarietjänst i sistnämnda lönegrad. Vidare skulle i försvarskansliet ingå en av statens trafikkommission avlönad läns- trafikledare, en länsbrandinspektör, avlönad av brandförsäkringsanstalterna, en försvarskanslist i lönegrad Ex 17 (i Uppsala län A 17) och ett kontorsbiträde i lönegrad Ex 4, vilket i regel skulle utgöras av det nuvarande kontorsbiträdet å landsfogdeexpeditionen.

I Stockholm skulle den av utredningen föreslagna organisationen gälla med den modifikation att militärassistenten föresloges vara en arvodesanställd officer.

Landsfogden skulle med bibehållande av sin ställning som länspolischef och överåklagare, i vilket senare hänseende han skulle vara underställd justitiekanslersämbetet, handlägga alla försvars-, polis- och åklagarärenden av större vikt. Försvarsassessorn skulle förbereda de civilförsvarsärenden, vilka föredroges av landsfogden, samt handlägga övriga civilförsvarsärenden, som ej ankomme på annan befattningshavare. Polisnotarien skulle förbereda de polisärenden, som skulle handläggas av landsfogden, samt handlägga vissa polisärenden och vissa civilförsvarsärenden ävensom efter förordnande av landsfogden utföra åtal.

Därest militärassistenten avlönades enligt samma grunder som försvarsassistenterna och polisnotarien i Gotlands län jämväl utnyttjades för arbete inom landskansliet kunde organisationen ytterligare förbilligas.

Landsfogden framhåller att den av honom föreslagna organisationen under alla förhållanden komme att bli den billigaste samt tillägger.

Åtminstone vad polis- och åklagarväsendet angår, måste nämligen förutses personalökningar i den nuvarande organisationen, vilka i så fall måste företagas utan att i samband därmed indragning av någon tjänst i länsstyrelsen kunde äga rum. För polis- och åklagarväsendet finge omorganisationen jämväl stor betydelse, bland annat därigenom att landsfogdeassistenterna gjordes till ordinarie befattningshavare (polisnotarier) varigenom de hittills täta ombytena å dessa tjänster motverkades. Landsfogdarna komme att avlastas dels en stor del av mindre viktiga polis- och åklagarärenden, varmed de nu måste syssla, dels arbetet med att avgiva utlåtanden i polisärenden, vilket oftast vore mera arbetskrävande än föredragningen. Genom den högre formella kompetensen, som nu föreskrivits för lands- och stadsfiskaler, torde polischefernas yttranden vara fullt tillräckliga. Genom den kvalificerade arbetshjälp, som landsfogden skulle erhålla, finge han tillräcklig tid för att kunna helt ägna sig åt de viktigaste försvars-, polis- och åklagarärendena.

En av bristerna i nuvarande organisation på civilförsvarets område är, att det icke finnes ett enhetligt och med tillräckliga personella resurser utrustat organ, som i länsinstansen kan utöva ledningen av och samordna den civila försvarsverksamhetens olika grenar. Genom sitt förslag att koncentrera huvuddelen av denna verksamhet hos länsstyrelserna och för ändamålet förse dessa med en på området sakkunnig personalorganisation, sammanförd i en organisatorisk enhet i form av en försvarsavdelning, har civilförsvarsutredningen anvisat en enligt min mening i stort sett ändamålsenlig lösning av problemet att avhjälpa nämnda brist och skapa en av de grundläggande förutsättningarna för upprätthållande av ett effektivt civil-

*Före-
draganden.*

försvar. Jag finner mig därför i princip böra förorda utredningens förslag i förevarande avseende.

En av de väsentligaste förtjänsterna i nämnda förslag synes mig vara att organisationen givits sådan elasticitet att dess omfattning och sammansättning smidigt kan anpassas efter behovet såväl under krig och beredskap som under fredliga förhållanden. Bland annat av detta skäl är enligt min mening utredningens förslag beträffande civilförsvarets organisation i mellaninstansen att föredraga framför det av landsfogden i Uppsala län framförda förslaget.

Vad angår försvarsavdelningens sammansättning anser jag, att för närvarande ställning endast bör tagas till huru denna bör vara beskaffad under en beredskapssituation ungefärligen liknande den nuvarande. Så länge stormaktskriget pågår i Europa synes knappast lämpligt att fatta slutlig ståndpunkt i fråga om det närmare utformandet av fredsorganisationen i denna instans. För bestämmandet av befattningshavarnas i försvarsavdelningen anställningsvillkor synes det dock nödvändigt att redan nu söka göra ett bedömande av den personal, som även under en längre fredsperiod erfordras i försvarsavdelningen för att civilförsvarets verkningskraft skall kunna i tillbörlig grad vidmakthållas. — Vad angår försvarsavdelningens organisation under krig biträdes tills vidare utredningens förslag. Med anledning av de erinringar, som i vissa remissyttranden framställts mot förslaget, torde det emellertid böra uppdragas åt civilförsvarsstyrelsen att i samråd med överbefälhavaren ytterligare överväga frågan om krigsorganisationens framtida ordnande.

I likhet med civilförvarsutredningen anser jag att i försvarsavdelningen måste under nuvarande förhållanden finnas företrädd såväl en främst på organisations- och utbildningsuppgifter inriktad kraft som militär och juridisk-administrativ sakkunskap.

Den närmast följande framställningen avser personalorganisationen i de försvarsavdelningar, som föreslås inrättade vid länsstyrelserna såsom en del av landskanslierna. Motsvarande spörsmål beträffande överståthållarämbetet komma därefter att behandlas.

Organisations- och utbildningsuppgifterna böra tillkomma försvarsavdelningens chef, vilken i enlighet med vad utredningen föreslagit bör benämnas civilförsvarsdirektör. Åt denne befattningshavare bör uppdragas att i främsta rummet ansvara för att civilförsvaret inom länet planlägges och organiseras på ett rationellt sätt och att utbildningsarbetet bedrivs i enlighet med givna direktiv. För detta ändamål bör det bland annat åligga honom att genom inspektioner och anordnande av krigsspel och övningar hålla sig underrättad om civilförsvarets tillstånd i de olika civilförsvarsområdena samt att i samråd med frivilliga organisationer planlägga och anordna utbildningsverksamhet. Civilförsvarsdirektören bör även ha hand om översynen av att civilförsvarets materiel, utrustning och anläggningar väl vårdas och underhållas. Civilförsvarsdirektörens åligganden komma enligt min mening icke blott under krig och därmed jämförliga förhållanden utan även i fred

att bli av sådan beskaffenhet och omfattning att endast en välkvalificerad heltidsanställd befattningshavare kan behörigen fullgöra desamma. Visserligen torde verksamhetens omfattning komma att minska under en längre fredsperiod. Å andra sidan lär arbetet, särskilt såvitt angår civilförvarsutbildningen, under en dylik period bli avsevärt försvårat genom den nedgång i det nu allmänt rådande intresset för civilförsvaret, vilken är att förvänta efter ett fredsslut. Med hänsyn till det anförda är det angeläget att civilförvarsdirektörerna erhålla en sådan löneställning att för ändamålet lämpliga personer kunna förvärfvas till dessa befattningar. Civilförvarsutredningen har föreslagit att dessa befattningshavare skulle placeras i lönegrad Eo 29, medan statskontoret funnit en placering i lönegrad Eo 27 tillräcklig. Jag biträder i denna del statskontorets mening.

Vad nu föreslagits torde böra föranleda dels sådant tillägg till den för länsstyrelserna godkända personalförteckningen, att däri jämväl upptagas 24 befattningar som civilförvarsdirektörer i lönegrad Eo 27, och dels inhämtande av riksdagens medgivande att för avlöning åt civilförvarsdirektörerna överskrida den i länsstyrelsernas avlöningsstat upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 223 000 kronor.

Vidkommande den militära sakkunskapen inom försvarsavdelningarna må erinras om att sedan budgetåret 1937/38 försvarsassistenter finnas anställda vid länsstyrelserna. Dessa befattningshavare skola såsom sakkunniga biträda länsstyrelserna vid handläggning av ärenden rörande det militära och civila försvaret. Arvode till försvarsassistent utgår dels med ett fast belopp å 800 kronor för år och dels med dagarvode å 8 kronor under tjänstgöringsperiod. Denna period, som ursprungligen omfattade ett visst antal månader för varje budgetår, har efter krigsutbrottet som regel utsträckts att gälla hela budgetåret. Flertalet av de nuvarande försvarsassistenterna äro pensionerade kapten. I likhet med civilförvarsutredningen finner jag systemet med delad ledning av det militära och det civila försvaret nödvändiggör, att den militära sakkunskap, som står till länsstyrelsernas förfogande, förstärkes. Till ernående av sådan förstärkning har utredningen föreslagit, att i stabstjänst utbildade statofficerare placeras såsom militärassistenter vid flertalet länsstyrelser. Med hänsyn till de väsentliga kostnader, som äro förbundna härmed, och då en ytterligare ökning av officerskadern icke bör äga rum utan tvingande skäl, har jag undersökt andra utvägar att tillgodose länsstyrelsernas behov av kvalificerad militär sakkunskap. Jag har därvid funnit en godtagbar lösning vara att ersätta befattningarna som försvarsassistenter med arvodestjänster, avsedda företrädesvis för pensionerade officerare, vilka relativt nyligen lämnat aktiv militärtjänst. Innehavarna av dessa nyinrättade arvodestjänster torde lämpligen böra benämnas militärassistenter. En förutsättning för att kunna såsom militärassistenter förvärva för detta ändamål väl kvalificerade pensionerade officerare synes vara, att ersättningen till ifrågavarande assistenter bestämmes på ett förmånligare sätt än arvodena till de nuvarande försvarsassistenterna vid länsstyrelserna. Jag förordar, att till militärassistent skall utgå arvode, motsvarande skillnaden mellan nettolön en-

ligt tjänstgöringsortens ortsgrupp i löneklass Oa 12 (högsta löneklass i majorslönegraden) och pensionen för en major. Ett sålunda bestämt arvode uppgår till å I-ort omkring 5 400 kronor och å C-ort — lägsta dyrort någon residensstad tillhör — omkring 4 500 kronor. Som jämförelse kan nämnas, att de sammanlagda arvodesförmånerna till en försvarsassistent med ständigt tjänstgöring uppgå till cirka 3 700 kronor, oberoende av tjänstgöringsort.

Möjligt är att de uppgifter som under fredstid åligga militärassistent icke alltid komma att bereda denne full sysselsättning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser angående militärassistents tjänstgöring i sådant fall.

Med hänsyn till det arbete som åvilar militärassistenterna är det angeläget att dessa hållas å jour med utvecklingen på det militära området. I sådant syfte böra vissa kortare kurser efter Kungl. Maj:ts bestämmande anordnas för assistenterna genom militärmyndigheternas försorg. Kostnaderna för dessa kurser torde bestridas av det senare omnämnda anslaget till civilförsvarets utbildnings- och försöksverksamhet.

Jag förutsätter, att försvarsassistenterna få kvarstanna i tjänst intill dess militärassistenterna tillträda sina befattningar samt därutöver i fall av behov under någon kortare tid för att militärassistenterna skola få tillfälle att sätta sig in i sina uppgifter. Hemortsförsvarsassistenternas fortsatta tjänstgöring torde på motsvarande sätt göras beroende av tillsättningen av befattningarna som civilförsvarsdirektör.

Riksdagens medgivande torde böra inhämtas att under budgetåret 1944/45 använda den i avlöningsstaten för länsstyrelserna under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, upptagna delposten till ersättning till försvarsassistenter jämväl för bestridande av kostnaderna för arvoden till militärassistenten samt för arvoden och andra ersättningar utom resekostnads- och traktamentsersättningar till hemortsförsvarsassistenter.

Vad därefter angår den juridisk-administrativa sakkunskap, som bör finnas företrädd i försvarsavdelningen under beredskapsförhållanden, synes mig vad civilförvarsutredningen härutinnan föreslagit innefatta en lämplig lösning. I enlighet härmed skall alltså från och med den dag beredskapstillstånd inträder den av landskansliets jurister, som i fred handlägger alla eller huvudparten av civilförvarsärendena, överflyttas till försvarsavdelningen. Till ersättning för den sålunda till försvarsavdelningen överförde juristen skall länsstyrelsen äga anställa en icke-ordinarie länsnotarie. Denna senare bör emellertid icke såsom utredningen föreslagit erhålla lön enligt lönegrad Ex 20 utan samma avlöning, som jämlikt nu gällande grunder utgår till icke-ordinarie länsnotarie. Dessa grunder återfinnas i av Kungl. Maj:t den 22 december 1943 fastställda bestämmelser angående lönesättningen för viss icke-ordinarie personal vid länsstyrelserna. I den mån förhållandenas utveckling föranleder till att en juridiskt skolad kraft ej helt tages i anspråk för försvarsavdelningens arbetsuppgifter, bör i princip gälla, att den yngste av länsstyrelsens icke-ordinarie jurister bör entledigas och hans befattning indragas.

Att såsom några länsstyrelser påyrkat bereda den till försvarsavdelningen överflyttade juristen löneförbättring synes mig icke befogat.

Den av utredningen föreslagna utökningen under beredskapstillstånd av länsstyrelsepersonalen med en landskanslist och ett biträde för skrivgöromål anser jag nödvändig. Vad landskanslisten angår torde denne bland annat komma att sysselsättas med dels ärenden rörande registrering av för inkvartering lämpliga internatfastigheter, dels ock sådana ärenden rörande företrädesrätt för olika myndigheter till fastigheter, motorfordon och annan egendom, som icke böra ankomma på den i försvarsavdelningen ingående juristen. Landskanslisten torde böra ställas till förfogande antingen så, att en för ändamålet lämpad befattningshavare bland de ordinarie eller icke-ordinarie landskanslisterna placeras på försvarsavdelningen, varvid länsstyrelsen bör äga att i hans ställe antaga en icke-ordinarie landskanslist, eller ock så, att för försvarsavdelningens behov nyanställs en befattningshavare. De befattningshavare som sålunda komma att nyanställas böra enligt min mening vare sig de tjänstgöra å försvarsavdelningen eller å landskansliet i övrigt avlönas efter samma grunder, som gälla för övriga icke-ordinarie landskanslistor (jfr Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut den 22 december 1944). Därest landskanslist icke erfordras för försvarsavdelningens behov, bör liksom i fråga om juristen i princip gälla, att länsstyrelsens yngste icke-ordinarie landskanslist får entledigas. Samma regler, som jag nu angivit, böra i tillämpliga delar gälla även i fråga om försvarsavdelningens biträde för skrivgöromål, vilket bör ha skrivbiträdes tjänsteställning.

Vad här föreslagits i fråga om utökning av länsstyrelsernas personal med en extra länsnotarie, en extra landskanslist och ett extra skrivbiträde medför att, därest nuvarande beredskapstillstånd kommer att fortfara under nästa budgetår, ett överskridande av den i länsstyrelsernas avlöningsstat uppförda posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal blir oundvikligt. Då nu nämnda extra befattningshavare äro att hänföra till sådan personal för den administrativa försvarsberedskapen, för vilken avlöningskostnaderna bestridas av förskottsmedel, bör frågan om täckning av de utgifter, som härav föränledas, framdeles underställas riksdagen på samma sätt som enligt rådande praxis gäller i fråga om personal för den administrativa försvarsberedskapen.

Vad därefter beträffar länstrafikledaren anser jag att denne bör vara placerad i försvarsavdelningen under beredskap. I likhet med statens trafikkommission är jag emellertid av den meningen att ifrågavarande befattningshavare jämväl i fortsättningen bör vara en kommissionens och icke en länsstyrelsens tjänsteman.

Civilförsvarsutredningen har ansett att även efter den nya organisationens genomförande behov av särskilda inkvarteringschefer och biträdande inkvarteringschefer kommer att förefinnas. Med hänsyn till den väsentliga avlastning av deras arbetsbörda, som kan antagas uppkomma genom försvarsavdelningarnas inrättande, har utredningen för året efter den nya organisationens genomförande föreslagit en sänkning av beloppet av de ersättningar om

respektive 81 000 och 24 000 kronor, som beräknats åtgå för ändamålet under innevarande budgetår, till 50 000 respektive 10 000 kronor. Jag förordar att ett belopp av sammanlagt 60 000 kronor beräknas för ersättningar åt inkvarteringschefer och biträdande inkvarteringschefer under nästa budgetår.

I ersättningar till de personer, som utsetts att under krigsförhållanden tjänstgöra i militärbefäls- eller kårstaber såsom representanter för civilförsvarsstyrelsen och som sambandsmän mellan sådana staber och de länsstyrelser, med vilka staberna enligt gällande krigsplanläggning ha att samverka, i de fall då direkt lokal anknytning ej förefinnes, har civilförvarsutredningen beräknat åtgå 15 000 kronor. Detta förslag finner jag mig böra biträda.

Medel för bestridande av kostnaderna för nyssnämnda sambandsmän och för inkvarteringschefer och biträdande inkvarteringschefer synas lämpligen böra gäldas från det anslag till Civilförsvaret: Arvoden till vissa civilförsvarschefer m. m., som jag i det följande föreslår skola uppföras å rikstaten för nästa budgetår.

I detta sammanhang må erinras om att i särskild proposition denna dag angående tillsättande av länsombud för krigsmaterielverket föreslås att ett sådant ombud i regel skall finnas i varje län. Ombuden skulle ha till uppgift att dels vara verkets rådgivare i angelägenheter, som kräva lokal industriell sakkunskap, och dels inför civilförvarsmyndigheterna i länen företräda krigsmaterielverkets synpunkter och önskemål i frågor om undanförelse och förstöring av krigsindustriföretag samt i anslutning därtill genom rådgivning lämna biträde åt samma myndigheter.

Vad beträffar försvarsavdelningen vid överståthållarämbetet har civilförvarsutredningen föreslagit en i förhållande till länsstyrelserna reducerad personalorganisation, därigenom att en nuvarande assessorstjänst i ämbetet skulle utbytas mot befattningen som civilförvarsdirektör. Utredningens motiv härtill torde bottna i det förhållandet att överståthållarämbetets territoriella befogenhetsområde icke torde komma att innefatta mer än ett civilförvarsområde samt att civilförvarschefen i Stockholm samt distrikts- och tjänstegrenscheferna därstädes skulle vara utrustade med sådana kvalifikationer och utföra sådana arbetsuppgifter att en väsentlig lättnad i ämbetets arbetsbörda jämfört med länens skulle uppstå, såvitt angår handläggningen av civilförvarsärenden.

Det synes mig obestriddigt att nu anförda skäl äro ägnade att föranleda en viss minskning av arbetsbördan. Lika med överståthållarämbetet finner jag emellertid antydda lättnad i arbetsbördan uppvägas av den ökning av arbetsuppgifterna, som föranledes av storleken av huvudstadens och dess ytterområdets folkmängd samt av den tätbebyggelse som råder inom mycket stora delar av det under ämbetets förvaltning lydande området. Stockholms egenkap av landets huvudstad med där belägna centrala ämbetsverk och andra för riket i dess helhet gemensamma verk och inrättningar medför vidare vissa speciella civilförvarsproblem, vilkas lösande föranleda en ökning av för-

svarsavdelningens arbetsbörda, vartill motsvarighet saknas vad länen beträffar. Jag förordar på grund härav att försvarsavdelningen vid överståthållarämbetet — vilken torde böra ingå i ämbetets andra kansliavdelning — får samma personalorganisation som försvarsavdelningarna vid länsstyrelserna utan att i samband därmed en extra ordinarie assessorsbefattning vid ämbetet indrages. Jämväl i övrigt torde vad i det föregående anförts beträffande länsstyrelserna få äga motsvarande tillämpning i fråga om överståthållarämbetet. I följd härav bör i ämbetets personalförteckning uppföras en civilförsvarsdirektör i lönegrad Eo 27. Vidare torde medgivande böra inhämtas att för avlöning åt civilförsvarsdirektören överskrida den i ämbetets avlöningsstat uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 10 000 kronor. Eventuellt uppkommande fråga om medgivande att ytterligare överskrida anslagsposten för avlöning åt ersättare för personal, som under beredskapsförhållanden tjänstgöra vid ämbetets försvarsavdelning, torde böra i särskild ordning underställas riksdagen. Slutligen bör riksdagens medgivande inhämtas att för avlöning åt militärassistenten — och i förekommande fall — hemortsförsvarsassistenten vid överståthållarämbetet använda den i ämbetets avlöningsstat upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

Civilförsvarsutredningen har såsom närmare framgår av propositionen med förslag till civilförsvarslag, m. m. föreslagit inrättande i varje län av en personalprövningsnämnd. Denna nämnd skulle utgöras av landshövdingen, tillika ordförande, samt civilförsvarsdirektören och länsarbetsnämndens ordförande. Vid behandlingen av vissa ärenden skulle militärassistenten deltaga. Föredragande i nämnden skulle vara länsarbetsdirektören och sekreterare den landskanslijurist, som i krig eller eljest under beredskap skulle ingå i försvarsavdelningen. Beträffande kostnaderna för nämndens verksamhet har utredningen icke gjort något uttalande.

Utredningens förslag beträffande personalprövningsnämndens sammansättning finner jag mig böra godtaga. Jag förutsätter att de arbetsuppgifter, som skola ankomma på nämndens ledamöter, betraktas såsom tjänsteåligganden och att särskild ersättning för desamma fullgörande icke skall utgå. Kostnaden för nämndens expenser torde böra bestridas från länsstyrelsernas (överståthållarämbetets) expensanslag.

Civilförsvarets organisation i civilförsvarsområdena.

Enligt hemortsförsvarssakkunnigas förslag skulle den lägsta territoriella enheten inom folkskyddet utgöras av folkskyddsdistriktet, vilket i regel skulle bestå av en eller flera kommuner eller i undantagsfall av del av kommun. Den omedelbara ledningen av distriktets folkskydd skulle utövas av en folkskyddschef, eventuellt med biträde av en biträdande folkskyddschef. Dessa befattningar hade intet samband med polischefstjänsten. För ledningen

av olika delar av folkskyddsverksamheten, tjänstegrenar, skulle folkskyddschefen biträdas av tjänstegrenschefer.

Folkskyddscheferna i samtliga de cirka 1 200 folkskyddsdistrikt, som beräknades sköta finnas, skulle tillerkännas arvode. Frånsett arvodet till folkskyddscheferna i Stockholms och Göteborgs samt måhända ännu något folkskyddsdistrikt, vilka chefer eventuellt borde heltidsanställas, skulle arvodet till varje folkskyddschef utgå jämlikt viss av Kungl. Maj:t bestämd arvodesklass. I fred skulle dessa arvodesklasser omfatta följande årliga arvodesbelopp nämligen 120, 240, 480, 720, 960 och 1 200 kronor. Under folkskyddsberedskap skulle beloppen höjas med 50 %. Därjämte skulle rätt till ersättning för förlorad arbetsinkomst förefinnas. Denna ersättning skulle emellertid allenast utgå, i den mån den mistade inkomsten överstege det folkskyddschefen för motsvarande tid tillkommande arvodet. Härutöver förutsattes, att Kungl. Maj:t skulle ge föreskrifter om maximering av ersättningsbeloppet. — Till biträdande folkskyddschef borde ersättning för mistad inkomst utgå enligt samma grunder som till folkskyddschef. Kungl. Maj:t förutsattes därjämte skola kunna tillerkänna biträdande folkskyddschef särskilt arvode, vars storlek skulle bestämmas i varje särskilt fall. Därvid borde arvodet till folkskyddschefen minskas med motsvarande belopp, om ej Kungl. Maj:t anordnande förordnade.

Till sådant befäl inom folkskyddet, som hade åligganden av den beskaffenheten, att tjänstgöringen för folkskyddets räkning icke kunde sägas vara begränsad till vissa dagar utan fortginge ganska regelbundet vid sidan av vederbörandes ordinarie arbete, borde arvode utgå med av Kungl. Maj:t fastställt belopp för år eller månad. I övrigt förutsattes avlöningsförmånerna till folkskyddets personal utgå efter i stort sett samma grunder som enligt gällande bestämmelser till allmänna luftskyddets personal. Bland de ändringar som föreslagits må här endast nämnas, att de sakkunniga förutsatte, att kommunalanställd personal skulle, i motsats till för närvarande, erhålla lön enligt samma regler som annan folkskyddspersonal, i den mån folkskyddstjänstgöringen fullgjordes utanför vad som kunde anses utgöra normal arbetstid i den kommunala anställningen.

I *yttrandena över hemortsförsvarsakkunnigas förslag* har från många håll anmärkts, att de föreslagna ersättningarna till folkskyddschefer och biträdande folkskyddschefer, särskilt i de lägre arvodesklasserna, vore för låga för att det skulle lyckas erhålla lämpliga personer till ifrågavarande befattningar. Arvodesbeloppen innefattade icke skälig ersättning för det arbete, dessa chefer måste prestera. I övrigt ha de föreslagna ersättningsbestämmelserna i stort sett lämnats utan erinran.

Civiltjänstutredningens förslag. Detta innebär i förevarande avseende, att i princip varje landsfiskalsdistrikt och stad, som ej ingår i sådant distrikt, skall utgöra ett civiltjänstområde. Inom civiltjänstområdet skulle ledningen av civiltjänstverket utövas av en av länsstyrelsen förordnad civiltjänstchef med biträde av ställföreträdande civiltjänstchef och tjänste-

grenschefer för olika grenar av civilförsvarsverksamheten. Polischef skulle vara skyldig åtaga sig uppdrag som civilförsvarschef eller ställföreträdare för denne. Civilförsvarsområde skulle kunna uppdelas på underområden, civilförsvardsdistrikt, eller sammanföras med ett eller flera områden till en civilförsvarskrets. Den omedelbara ledningen av civilförsvaret skulle i ett distrikt tillkomma i stad en distriktschef och på landsbygden en distriktsfogde samt i en krets ankomma på en kretschef.

Samtliga civilförsvarschefer ansåges böra erhålla särskilt arvode i denna sin egenskap. Arvodet borde utgå i fred med högst 1 800 kronor och lägst 360 kronor och under civilförsvarsberedskap med 50 procent högre belopp. Inom angivna gränser skulle det ankomma på civilförsvarsstyrelsen att efter förslag av länsstyrelsen under april och oktober månader varje år bestämma arvodets storlek för närmast föregående sexmånadersperiod. I Stockholms civilförsvarsområde räknade utredningen med att Kungl. Maj:t skulle fastställa arvodet till civilförsvarschefen, vilken förutsattes skola vara heltidsanställd i såväl fred som krig. Även ställföreträdande civilförsvarschef borde kunna erhålla särskilt arvode efter beslut i varje särskilt fall av civilförsvarsstyrelsen. Därvid borde civilförsvarschefens arvode bestämmas under hänsynstagande till det belopp, som avsåges för ställföreträdande civilförsvarschefen. Ersättning för mistad arbetsinkomst borde jämväl efter länsstyrelsens medgivande kunna utgå till civilförsvarschef och ställföreträdande civilförsvarschef. Ifrågavarande ersättning finge endast uppbäras, i den mån den mistade inkomsten överstege det arvode, som för motsvarande tid tillkomme civilförsvarschefen. Vidare föresloges den begränsningen att ersättningen icke finge överstiga den bäst avlönade polischefens inom civilförsvarsområdet avlöningsförmåner; därvid finge emellertid hänsyn icke tagas till nämnde polischefs avlöningsförmåner, i den mån de överstege 12 000 kronor för år. Samtliga arvoden skulle förskottas av kommunerna men i sin helhet ersättas av statsmedel.

Med utgångspunkt från att antalet civilförsvarschefer komme att överensstämma med det befintliga antalet luftskyddschefer beräknade utredningen årskostnaden under lägsta grad av civilförsvarsberedskap för arvoden och ersättningar för mistad inkomst åt civilförsvarschefer och ställföreträdande civilförsvarschefer sålunda.

I arvoden beräknades åtgå 360 000 kronor. Härvid hade utredningen räknat med att arvodena till de icke heltidsanställda civilförsvarscheferna genomsnittligt skulle utgå med 2 700 kronor till 4, 1 800 kronor till 10, 1 200 kronor till 60, 720 kronor till 216 och 360 kronor till 220 civilförsvarschefer eller sammanlagt 335 520 kronor. Skillnaden mellan 360 000 kronor och sistnämnda summa avsåge dels arvode till en heltidsanställd civilförsvarschef i Stockholm och dels beräknade kostnader för arvoden till ställföreträdande civilförsvarschefer.

Kostnaderna för bestridande av ersättningar för mistad inkomst åt civilförsvarschefer och ställföreträdande civilförsvarschefer uppskattade utredningen till 50 000 kronor.

I överensstämmelse med vad hemortsförsvarsakkunniga föreslagit ansåge civilförvarsutredningen att till vissa tjänstegrenschefer m. fl. inom allmänna civilförsvaret, som hade åligganden av sådan art, att tjänstgöringen för civilförsvarets räkning icke kunde sägas vara begränsad till vissa dagar utan fortginge ganska regelbundet vid sidan av vederbörandes ordinarie arbete, borde utgå arvode med visst belopp för år eller månad enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser. För ifrågavarande befälspersonal inom allmänna civilförsvaret antog utredningen, att ett belopp av 200 000 kronor skulle vara tillräckligt.

I fråga om grunderna för avlöning till det allmänna civilförsvarets personal i övrigt anslöte sig utredningen till hemortsförsvarsakkunnigas förslag. En modifikation däri föranledes dock av att utredningen föreslagit, att kommunerna helt böra, utan rätt till statsbidrag, svara för avlöningen till kommunalanställd personal, i den mån denna fullgör sådana uppgifter, för vilka anställningen skett eller liknande uppgifter.

Utredningen ansåge ett belopp av 500 000 kronor böra läggas till grund för beräkningen av avlöningskostnaderna för ifrågavarande personal inom allmänna civilförsvaret.

Yttranden över civilförvarsutredningens förslag m. m. I remissyttrandena har förslaget i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. De erinringar, som äro av beskaffenhet att böra återgivas i detta sammanhang, hänföra sig till de föreslagna ersättningarna åt civilförvarscheferna och deras ställföreträdare.

Medan *länsstyrelserna i Gotlands och Älvsborgs län* uttryckligen tillstyrka att ersättning utgår även till polischeferna i deras egenskap av civilförvarschefer, anser *statskontoret* att befattningshavare vid polisväsendet, vilken utses till civilförvarschef eller ställföreträdande civilförvarschef, icke bör erhålla arvode härför, enär ifrågavarande uppdrag skulle ankomma på polischef såsom tjänsteåliggande. Då civilförvarschef eller ställföreträdande civilförvarschef icke tillika vore polisman, ansåge statskontoret ersättning böra utgå enligt i huvudsak samma grunder som för närvarande. (En redogörelse för dessa grunder finnes intagen i betänkanudet med förslag till lag om folkskyddsväsendet (folkskyddslag) m. m. s. 256—257).

Åtskilliga luftskyddschefer ha i sina yttranden föreslagit en höjning av de till civilförvarscheferna och deras ställföreträdare utgående arvoden. Den föreslagna höjningen har i något yttrande motiverats med att det på landsbygden vore mycket svårt eller omöjligt att uppbringa tjänstegrenschefer, som vore tillräckligt kvalificerade eller hade tillräcklig tid disponibel för alla de uppgifter, vilka normalt borde överlätas åt tjänstegrenschef att utföra, varför även dessa uppgifter komme att åvila området chef. Ett par luftskyddschefer ha föreslagit, att polischef, som tillika vore civilförvarschef, borde tillerkännas gottgörelse härför genom förhöjd lönegradsplacering, baserad på en bedömning av civilförvarsområdets kontinuerliga arbetsbörda. Eljest skulle befattningshavaren gå miste om den mot arvodet svarande höjningen av pensionsunderlaget, vilket förhållande ansåges obilligt.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser, att åtminstone de lägre arvodesbelopp, som föreslagits för civilförvarscheferna, äro så lågt beräknade, att de icke kunna anses utgöra skälig ersättning för arbetet. Länsstyrelsen funne önskvärt, att åtminstone den förbättringen vidtoges, att arvoden under civilförvarsberedskap sattes till dubbla beloppen av de för fredstid föreslagna.

Hemortsförvarsassistenten i Ystads försvarsområde finner skillnaden i arvodeshänseende mellan de av utredningen föreslagna lägsta arvodesgrupperna vara för stor och anför som skäl för en utjämning, att civilförvarschefens arbetsbörda i de mindre civilförvarsområdena ökades genom att i regel synnerligen okvalificerad personal stode till hans förfogande.

Föreningen Örebro läns landsfiskaler föreslår, att ersättningen bestämmes efter prövning i varje särskilt fall och med belopp, som något så när svarar mot arbetsbördan. Härför talade bl. a. den skillnad i arbetsinsats, som kunde förväntas av ställföreträdare och tjänstegrenschefer inom olika civilförvarsområden.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner det vara betydelsefullt att posterna som ställföreträdande civilförvarschefer besättas med personer med den auktoritet hos befolkningen, den vana vid befälsföring samt den kännedom om den statliga och kommunala förvaltningen, som civilförvarscheferna enligt såväl utredningens som länsstyrelsens uppfattning böra besitta. Vid sådant förhållande syntes det angeläget att göra posterna som ställföreträdare mera lockande än utredningen föreslagit.

Föreningen Sveriges landsfiskaler, som anser att civilförvarscheferna böra rekryteras utanför polischefernas krets, anför, att alltför stora svårigheter att verkställa denna rekrytering icke torde möta, därest vederbörande erhålla skälig gottgörelse för det med befattningen förenade arbetet. De av utredningen föreslagna arvoden vore i sådant hänseende otillräckliga.

Göteborgs luftskyddskommitté hävdar, att icke blott i Stockholm utan även i Göteborg civilförvarschefen bör i avlöningshänseende intaga en annan ställning än i rikets städer i övrigt. Kommittén framhåller, att enligt utredningens förslag skulle tjänstgörande luftskyddschefen i Göteborg, vilken vore en polisintendent, som till tre fjärdedelar av sin tjänstetid vore sysselsatt med luftskyddet, erhålla lägre löneförmåner än han för närvarande åtnjöte. Kommittén föreslår därför att staten till minst $\frac{3}{4}$ -delar gäldar lönen för den befattningshavare vid polisverket i Göteborg, som kunde komma att utses till civilförvarschef. Härutöver borde utgå det av de sakkunniga föreslagna särskilda arvodet till civilförvarschefen. Jämväl *luftskyddschefen i Lund* anser det oriktigt, att ersättning för mistad inkomst endast skall utgå i den mån den förlorade inkomsten överstiger arvodet.

I propositionen med förslag till civilförvarslag, m. m. har förutsatts, att i nuvarande situation indelningen i civilförvarsområdena bör ansluta till nu gällande indelning i luftskyddsområden, såvitt icke särskilda skäl påkalla annat. I berörda proposition har jag vidare föreslagit, att befattningshavare vid polis- och brandväsendet skola vara skyldiga att åtaga sig uppdrag såsom civilförvarschef.

*Före-
draganden.*

Civilförvarsutredningen har föreslagit att — förutom ersättning för mistad inkomst — särskilt arvode skall utgå såväl i fred som krig till samtliga civilförvarschefer, alltså även om de äro befattningshavare vid polisväsendet.

I denna fråga vill jag anföra följande. Hittills har beträffande sistnämnda befattningshavare uppdraget att vara luftskyddschef ansetts såsom ett tjänsteåliggande. Civilförvarschefernas uppgifter komma icke väsentligt att skilja sig från de nuvarande luftskyddschefernas. Jämväl uppdraget att vara civilförvarschef bör därför betraktas som ett tjänsteåliggande för befattningshavare vid polisväsendet, vilken erhåller sådant uppdrag. Med hänsyn till det nära samband, som kommer att förefinnas mellan brandväsendet och civilförsvaret, vari brandtjänsten ingår som den kanske viktigaste tjänstegrener, lär även ett uppdrag för befattningshavare vid brandväsendet inom civilförvarsområdet att vara civilförvarschef få betraktas som ett tjänsteåliggande. Vid sådant förhållande finner jag det icke böra ifrågakomma att tillerkänna nu nämnda befattningshavare särskilt arvode, då de inneha förordnande som civilförvarschef. Under krig och eljest under högsta civilförvarsberedskap kunna emellertid — med hänsyn till en eventuell avsevärd ökning av arbetsuppgifter, den bundenhet som torde bli en följd av den skärpta beredskapen och andra särskilda omständigheter — skäl föreligga att för visst eller vissa fall tillerkänna även civilförvarschef, som är befattningshavare vid polis- och brandväsendet, särskilt arvode. Någon rätt härtill bör emellertid icke förefinnas ens under sådana förhållanden. Det bör därför få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, i vilket eller vilka civilförvarsområden och för vilken tidsperiod arvode må utgå under högsta civilförvarsberedskap till nu ifrågavarande civilförvarschefer.

Vad jag här anfört om civilförvarschef (luftskyddschef) äger enahanda giltighet i fråga om ställföreträdare för honom (ställföreträdande luftskyddschef).

Vad därefter angår sådana civilförvarschefer, som ej äro befattningshavare vid polis- eller brandväsendet, anser jag att arvode bör utgå till dem både i fred och i krig. För bestämmandet av arvodesbeloppen i dessa fall föreslår jag att civilförvarsområdena av civilförvarsstyrelsen indelas i grupper. Vid denna indelning torde hänsyn böra tagas till områdets omfattning, folkmängd, antalet och storleken av inom området belägna städer, köpingar och andra tätbebyggda samhällen samt viktigare skyddsföremål ävensom andra omständigheter, som kunna antagas komma att påverka civilförvarschefens och hans ställföreträdares arbetsbörd. Antalet grupper synes mig böra utgöra fem. Arvodet till civilförvarschefen i envar av dessa fem grupper anser jag — med utgångspunkt från de av civilförvarsutredningen föreslagna minimi- och maximiarvodena, vilka synas mig väl avvägda — böra under vanliga fredsförhållanden utgå med respektive 360, 480, 840, 1 200 och 1 800 kronor för år, för den händelse arvode icke samtidigt utgår till ställföreträdande civilförvarschef. Under tid då högsta civilförvarsberedskap råder böra dessa belopp höjas med 50 procent. Då ändrade förhållanden det föranleda, bör civilförvarsstyrelsen kunna överflytta ett civil-

försvarsområde från en grupp till en annan. Skyldighet torde därvid böra föreskrivas för civilförsvarschef att, därest hans område nedflyttas till lägre grupp, vidkännas härav föranledd minskning av arvodet.

För ställföreträdande civilförsvarschef, som förordnats att självständigt fullgöra vissa på civilförsvarschef eljest ankommande uppgifter, bör, då fråga är om person, som ej är befattningshavare vid polis- eller brandväsendet, länsstyrelsen bestämma arvodets storlek. Jag förutsätter därvid att arvodet icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd bestämmas att utgå med högre belopp än hälften av det arvode, som tillkommer civilförsvarschefen i området eller som skulle ha tillkommit den sistnämnde, därest han icke varit befattningshavare vid polis- eller brandväsendet. Därvid bör, om arvode utgår till civilförsvarschefen, detta minskas med det till ställföreträdaren utgående arvodet, för såvitt Kungl. Maj:t ej annorlunda förordnar.

Vad nu sagts synes emellertid icke böra gälla i fråga om arvoden till civilförsvarschefer och ställföreträdare för dem i rikets tre största städer, därest dessa icke utses bland befattningshavare vid polis- eller brandväsendet. Med hänsyn till omfattningen av de civilförsvarsuppgifter, som komma att åvila civilförsvarscheferna och eventuellt ställföreträdarna i nämnda städer torde ersättningen åt dessa civilförsvarschefer och ställföreträdare böra utgå med högre belopp än som följer av den förut angivna regeln. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall bestämma arvodets storlek.

Såväl civilförsvarschef som ställföreträdare för honom böra komma i åtnjutande av ersättning för mistad arbetsinkomst. Då emellertid för flertalet av dessa befattningshavare sysslandet med civilförsvaret ingår i deras tjänsteåligganden, lärers sådan minskning endast i särskilda undantagsfall kunna ifrågakomma. Ersättningen i sådana fall bör allenast utgå, i den mån den mistade inkomsten överstiger det arvode, som tillkommer civilförsvarschefen respektive ställföreträdaren för den tid, varunder ifrågavarande inkomstförlust uppstått. I överensstämmelse med ett av civilförvarsutredningen framställt förslag förutsätter jag vidare att ersättning för inkomstförlust under tjänstledighet icke skall utgå annat än om länsstyrelsen för sin del på förhand medgivit ledigheten. Är civilförsvarschef (ställföreträdare) egen företagare bör länsstyrelsen i efterhand pröva i vad mån de på honom ankommande civilförsvarsuppgifterna varit så omfattande att de ej skäligen kunnat fullgöras vid sidan av det ordinarie förvärvsarbetet. I intet fall bör ersättningen för mistad inkomst få överstiga de sammanlagda avlöningsförmåner, som för den tid, varunder inkomstförlusten uppstått, utgå till den högst avlönade polischefen i civilförsvarsområdet.

Avlöning och annan ersättning, som enligt vad nu sagts skall tillkomma civilförsvarschef och ställföreträdare, skall gäldas av kommun, som jämlikt 45 § i förslaget till civilförvarslag har att förskjuta de gemensamma kostnaderna för det allmänna civilförsvaret inom vederbörande civilförsvarsområde. Jämlikt 47 § 3 mom. utgår statsbidrag med kostnadernas fulla belopp.

Vad angår grunderna för avlöning till annan personal inom allmänna civilförsvaret tillåter jag mig att hänvisa till det förslag till avlöningsreglemente för personal i det allmänna civilförsvaret, varom särskild proposition avlåtits denna dag.

Medelsbehovet för bestridande av arvoden och ersättningar till civilförsvarschefer och ställföreträdare för dem ställer sig vanskligt att beräkna. Det är nämligen nu icke möjligt att bedöma, i vilken utsträckning man kommer att nödgas för ifrågavarande uppdrag taga i anspråk personer, som ej äro befattningshavare vid polis- eller brandväsendet. Vidare kan svårigen nu beräknas i vilken utsträckning ersättning för mistad inkomst kommer att utgå.

Då förordnande såsom civilförsvarschef eller ställföreträdare av annan än befattningshavare vid polis- eller brandväsendet endast bör förekomma då lämplig sådan befattningshavare ej finnes att tillgå eller eljest särskilda skäl därtill föranleda, torde ifrågavarande arvoden och ersättningar icke behöva uppgå till mera betydande belopp. I betraktande av vad sålunda anförts synes mig för ifrågavarande ändamål böra avses ett belopp av 100 000 kronor.

Vad därefter angår medelsbehovet för ersättningar åt annan personal inom civilförsvaret än civilförsvarschefer och ställföreträdare torde utredningens beräkning härav böra godtagas. Den kostnadsökning, som föranledes av att de i nyssberörda förslag till avlöningsreglemente intagna ersättningsbestämmelserna i vissa hänseenden innefatta förmånligare avlöningsvillkor än dem, varpå civilförsvarsutredningen grundat sina kostnadsberäkningar, synes icke bli av den storleksordning, att den behöver medföra någon höjning av de av utredningen beräknade kostnaderna. Under nästa budgetår skulle sålunda ersättningarna till personal i befälsställning, vars tjänstgöring icke kan hänföras till vissa dagar eller timmar, uppgå till 200 000 kronor och ersättningarna till övrig personal belöpa sig till 500 000 kronor. Nu angivna belopp äro beräknade under den förutsättningen att civilförsvarsberedskap kommer att råda hela nästa budgetår. Om normala fredliga förhållanden inträda under ett tidigt skede av budgetåret, komma uppenbarligen nämnda belopp att avsevärt underskridas. Då dessa kostnaders storlek sålunda i väsentlig grad är beroende av de med kriget sammanhängande förhållandena, synes det riktigast att icke nu äska särskilt anslag för dessa kostnaders bestridande. Ifrågavarande kostnader torde i stället i analogi med vad som för närvarande gäller i fråga om kostnader för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet tills vidare böra bestridas av medel å förskottsstaten för försvarsväsendet.

Enligt 47 § i det denna dag framlagda förslaget till civilförsvarslag skall kommun i princip erhålla statsbidrag med hela kostnaden för administrationen av sådana åtgärder inom civilförsvaret, som avse inkvartering och därmed sammanhängande sociala uppgifter. Rätt skall dock föreligga för Kungl. Maj:t att såframt åtgärderna avse allenast civilförsvarsområdets egna

invånare, bestämma statsbidraget till endast två tredjedelar. Med ledning av uppgifter i ämnet, vilka lämnats av statens utrymningskommission, beräknar jag medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår till 75 000 kronor.

Sisnämnda kostnader samt kostnaderna för arvoden och andra ersättningar åt civilförsvarschefer och ställföreträdande civilförsvarschefer böra bestridas från ett gemensamt anslag, benämnt Civilförsvaret: Arvoden till civilförsvarschefer m. m. Såsom framgår av vad förut anförts förutsätter jag att från ifrågavarande anslag jämväl skola bestridas de till sammanlagt 75 000 kronor beräknade kostnaderna för arvoden och andra ersättningar åt inkvarteringschefer, biträdande inkvarteringschefer och sambandsmän i militärbefäls- eller kårstaber. I följd härav torde anslaget, vilket bör erhålla förslagsanslags natur, uppföras med (100 000 + 75 000 + 75 000) 250 000 kronor.

Civilförsvarets utbildnings- och försöksverksamhet m. m.

Under de senaste budgetåren ha å riksstaten funnits uppförda följande anslag för att tillgodose luftskyddets utbildningsändamål, nämligen Civilt luftskydd: Luftskyddsövningar, Civilt luftskydd: Statens luftskyddsskola, Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m., Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning och Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. För utbildning och övning av utrymnings- och socialtjänstpersonal samt kokvagnspersonal till socialtjänstens rörliga utspisningsenheter ha medel för innevarande budgetår beviljats under anslaget Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m. Kostnaderna för utbildning av inkvarteringsnämndernas ledamöter ha bestritts från anslaget till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m.

Alltsedan budgetåret 1941/42 har i riksstaten funnits upptaget ett förslagsanslag, benämnt Civilt luftskydd: Försöksverksamhet för det ändamål namnet anger.

I sin förutnämnda skrivelse den 31 augusti 1943 har *luftskyddsinspektionen* hemställt om anslag för budgetåret 1944/45 för bl. a. de ändamål, som avsåges skola tillgodoses genom förstnämnda två anslag.

Vad först beträffar anslaget till *luftskyddsövningar* — vilket är avsett att användas för bekostande av sådana luftskyddsövningar, som anordnas på luftskyddsinspektionens initiativ i avsikt att dels pröva luftskyddstjänstens organisation, dels ock utröna luftskyddets funktionsduglighet inom olika delar av landet — har inspektionen i sin skrivelse i huvudsak anför följande.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 100 000 kronor, varav ungefär hälften är avsedd att fördelas

på länsstyrelserna för sådana övningar, som dessa anordna på anmodan av inspektionen. Inspektionen har dessutom bemyndigats att från detta anslag bestrida ersättningar dels till sakkunniga, vilka tillfälligt anlitas såsom övningsledare inom annat luftskyddsområde än det, i vilket de må inneha befattning inom luftskyddet, dels för uppdrag såsom skademarkeringschef med högst 100 kronor för en och samma övning.

Behovet av övningar är allt fortfarande synnerligen stort och enligt inspektionens förmenande är det av den största betydelse, att denna övningsverksamhet även under nästkommande budgetår fullföljes. Vid denna fortsatta övningsverksamhet avses att i större utsträckning än vad hittills kunnat ske öva den operativa samverkan mellan olika, närliggande orters luftskydd. Då länsstyrelserna emellertid först på senare tid förvärvat tillräckliga erfarenheter för att på ett ändamålsenligt sätt genomföra sådana övningar, varom här är fråga, ha länsstyrelserna kommit med ständigt ökade krav på tilldelning från förevarande övningsanslag. Härtill kommer att hemortsförsvarsassistenterna enligt sin instruktion ha att anordna vissa övningar med, bland annat, luftskyddets förband och jämväl till dessa övningar torde anspråk på medel komma att framställas till inspektionen.

Enligt inspektionens mening bör, såvitt möjligt, en övning av inspektionskaraktär anordnas varje år inom luftskyddsorter av större betydelse. Ehuru sådana övningar numera i vissa fall utbytas mot luftskyddsspel, vilka draga avsevärt mindre kostnader, kunna dock luftskyddsspel icke i alla avseenden ersätta övningarna. För att möjliggöra den ökning av övningsverksamheten, som sålunda är önskvärd, synes övningsanslaget böra höjas till 150 000 kronor.

Inspektionen framhåller härefter att sistnämnda belopp vore avsett för övningar av normal omfattning. Härutöver kunde det visa sig erforderligt att anordna vissa större övningar, för vilka kostnaderna svårigen kunde beräknas på förhand. Om anslaget på grund härav skulle visa sig otillräckligt, förutsätter inspektionen, att Kungl. Maj:t medgiver ett överskridande av det samma. Inspektionen föreslår vidare att inspektionen även i fortsättningen bemyndigas att vid behov utbetala ersättningar till såväl sådana övningsledare, vilka tillfälligt anlitas, som skademarkeringschefer.

I fråga om medelsbehovet för statens luftskyddsskola har inspektionen efter erinran om att för ändamålet under innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 65 000 kronor — varav 20 000 kronor avsåge själva utbildningsverksamheten vid luftskyddsskolan, 15 000 kronor samma verksamhet vid de genom länsstyrelserna anordnade kurserna och 30 000 kronor resekostnads- och traktamentsersättning för deltagande i kurser vid luftskyddsskolan — anfört bl. a.

Den utbildningsverksamhet, som hittills bedrivits vid statens luftskyddsskola, har bestått av dels grundläggande utbildningskurser, dels repetitionskurser, vilka sistnämnda under de senare åren upptagit den större delen av utbildningsverksamheten. Därutöver ha kurser för övningsledare och luftskyddschefer biträde vid planläggningen av utbildningen inom det allmänna luftskyddet ägt rum. Det har dock visat sig synnerligen svårt att i allo följa i förväg preliminärt uppgjorda utbildningsplaner, då hänsyn till erfarenheter från inspektioner och luftskyddsövningar m. m. ofta nödvändiggör en omkastning av planerna. Såvitt inspektionen nu kan bedöma synas

fortsatta repetitionskurser för luftskyddschefer i såväl A- som B-orter samt kurser för olika slag av tjänstegrenschefer vara nödvändiga. Kurser för övningsledare synas även böra äga rum och helst i större utsträckning än tidigare. Därtill kommer den obligatoriska kursen för eleverna i statens polis-skola. Längden av de olika kurserna har även visat sig ytterligt svår att på förhand fastställa, enär den är beroende av såväl den tid, under vilken deltagarna kunna vara frånvarande från sina ordinarie tjänster, som de erfarenheter m. m., vilka anses erforderliga att bibringa eleverna.

Inspektionen beräknar att ungefär samma antal kurser, som avsetts äga rum under innevarande budgetår, skola kunna genomföras under budgetåret 1944/45 eller följande:

	Kronor	Kronor
2 kurser för luftskyddschefer (för lärararvoden)	å 400	800
4 repetitionskurser för luftskyddschefer (för lärararvoden) . .	å 300	1 200
2 kurser för övningsledare (för lärararvoden)	å 750	1 500
2 kurser för luftskyddsledare vid industrier o. d. (för lärararvoden)	å 400	800
1 kurs för polis-skolan (för lärararvoden)		1 000
8 kurser för olika slag av tjänstegrenschefer (för lärararvoden)	å 500	4 000
Expenser m. m.		3 000
Materiel		5 000
Handräckning vid övningar		1 000
Resekostnads- och traktamentsersättning till deltagare i kurserna		30 000
Oförutsedda utgifter, vari inräknas eventuellt ökade kostnader för kurser, vilka kunna komma att bli av behovet påkallade		1 700
		<u>Summa kronor 50 000.</u>

Den av länsstyrelserna bedrivna utbildningsverksamheten, som avsett utbildning av, bland annat, luftskyddsfogdar och luftskyddsledare vid mindre industrier m. fl., borde enligt inspektionens förmenande understödjas jämväl i fortsättningen, varvid framför allt stor vikt borde läggas vid repetitionskurser för luftskyddschefer i form av luftskyddsspel. Kostnaderna syntes böra beräknas till samma belopp som anvisats för innevarande år eller 15 000 kronor.

Anslaget till statens luftskyddsskola för budgetåret 1944/45 syntes sålunda böra beräknas till (50 000 + 15 000) 65 000 kronor.

Anslaget till bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. har för innevarande budgetår uppförts med 425 000 kronor, varav 375 000 kronor avsetts såsom bidrag till riksluftskyddsförbundet och 50 000 kronor såsom bidrag till föreningen svenska röda korset.

Riksluftskyddsförbundet har i skrivelse den 23 augusti 1943 hemställt om anvisande av medel för förbundets verksamhet under budgetåret 1944/45 och därvid bland annat anfört följande.

Den sammanlagda omslutningen för riksförbundet, länsförbunden och luftskyddsföreningarna har för ettvarvt av de senaste verksamhetsåren uppgått till omkring 3 miljoner kronor. Statsanslaget har för de två sista budgetåren

utgjort, för 1942/43 430 000 kronor och för 1943/44 375 000 kronor. Huvuddelen av kostnaderna har sålunda fått täckas genom egna inkomster i form av medlemsavgifter och frivilliga bidrag av olika slag, varvid även kommunerna genom anslag lämnat luftskyddsföreningarna sitt stöd.

För budgetåret 1944/45 beräknar förbundet att verksamheten skall bedrivas efter ungefär samma linjer som hittills. Förbundet skall verka för upplysning och propaganda rörande luftskyddet samt medverka vid utbildning av luftskyddspersonal i främsta rummet för hemskyddets del. För denna senare verksamhet kräves alljämt central utbildning av instruktörer. Vid förbundets skola härför hava hittills utbildats över 2 000 instruktörer från olika delar av landet. Instruktörspersonal från statliga verk och inrättningar m. fl. hava dessutom, utan kostnad för dessa verk, erhållit utbildning vid förbundets luftskyddsskola. Industriförbundet har sålunda fått där utbilda 11, telegrafstyrelsen 16, järnvägsstyrelsen 25, vattenfallsstyrelsen 2, marinen 4 och svenska röda korset 16 instruktörer.

Förbundet anser att landets luftskyddsberedskap bäst upprätthålles och utbygges, därest förbundet bedriver en fortsatt verksamhet liknande den som ägt rum under föregående år. Förbundet finner därvid nödvändigt att länsförbunden alltjämt erhålla statsbidrag, som fördelas av riksförbundets centrala ledning, för utbildningsledning m. m. Föreningarna avsåges liksom hittills i huvudsak själva finansiera verksamheten genom medlemsavgifter m. m.

För den centrala organisationen och för stödjande av länsförbunden räknade riksluftskyddsförbundet för budgetåret 1944/45 med följande utgifter:

Organisations- och allmänna kostnader (hyra, löner m. m.)	kronor	80 000
Upplysning och propaganda	»	70 000
Utbildning och övning	»	343 000
Oförutsedda utgifter	»	6 000

Summa kronor 499 000.

Förbundets inkomster (räntor, donationer, förlagsverksamhet, försäljning av brevmärken m. m. samt lotterimedel) hade för samma tid beräknats till 106 000 kronor, varför sålunda skulle återstå att täcka ett belopp av 393 000 kronor. Förbundet anhåller, att sistnämnda belopp, varav 300 000 kronor avsåges skola tilldelas länsluftskyddsförbunden, måtte anvisas av statsmedel.

Luftskyddsinspektionen har tillstyrkt förbundets ifrågavarande anslagsäskande. — En reservant, statskommissarien Johnsson, förklarar sig icke kunna förorda någon höjning av statsbidraget i förhållande till det för innevarande budgetår fastställda. Snarare borde en nedsättning övervägas.

Statskontoret har i utlåtande den 23 oktober 1943 ansett, att statsbidraget med hänsyn till förbundets ekonomiska ställning borde för budgetåret 1944/45 begränsas till 300 000 kronor eller sålunda det belopp, vartill förbundet beräknat bidragen till länsförbund för utbildningsledning m. m.

Luftskyddsinspektionen har med skrivelsen den 31 augusti 1943 i avskrift överlämnat en av *överstyrelsen för svenska röda korset* till inspektionen ställd skrivelse, däri överstyrelsen hemställt, att inspektionen måtte utverka, att ett

statsanslag å 50 000 kronor ställdes till överstyrelsens förfogande för utbildning av luftskyddsamariter under budgetåret 1944/45, samt till stöd för framställningen anfört, att denna utbildningsverksamhet beräknades få samma omfattning som under innevarande budgetår och draga en kostnad av sammanlagt 60 000 kronor, varav överstyrelsen ansåge sig kunna bidra med ett belopp av omkring 10 000 kronor.

Luftskyddsinspektionen framhåller, att den av svenska röda korset bedrivna utbildningsverksamheten, vilken stode under inspektionens inseeende, alltjämt måste anses vara förtjänt av statsmakternas stöd. Inspektionen hemställer därför, att ett belopp av 50 000 kronor beräknas som bidrag till ifrågasvarande verksamhet.

För luftskyddsinspektionens anslagsäskanden beträffande anskaffande av gasskyddsutrustning, viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. lämnas en redogörelse vid behandlingen av civilförsvarets materielanslag.

Till försöksverksamhet har för budgetåret 1943/44 anvisats ett förslagsanslag av 45 000 kronor. Av detta belopp äro 20 000 kronor avsedda för luftskyddsinspektionens egen försöksverksamhet, under det att 25 000 kronor beräknats för bestridande av kostnaderna för den försöksverksamhet, som av försvarsväsendets kemiska anstalt utföres för inspektionens räkning.

Rörande detta anslag har *luftskyddsinspektionen* i sin skrivelse den 31 augusti 1943 anfört i huvudsak följande.

För innevarande budgetår har ett belopp av 5 000 kronor avsetts för mörklägningsförsök. Ifrågasvarande försök torde komma att pågå jämväl under nästkommande budgetår, varjämte erfarenheterna från det pågående stormaktskriget kunna nödvändiggöra en viss utökning av försöksverksamheten på förevarande område. För bestridande av hithörande kostnader beräknas samma belopp som anvisats för innevarande budgetår eller 5 000 kronor erforderligt.

För försöken å det byggnadstekniska området har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 7 500 kronor. Denna verksamhet synes erforderlig jämväl i fortsättningen. Det får nämligen anses vara av synnerlig betydelse, att den utveckling i fråga om anfallsmetoderna, som ständigt sker, i görligaste mån följes så att effektivast möjliga motåtgärder i tid kunna förberedas. Då direkta erfarenheter från utlandet visat sig svåråtkomliga, synes det inspektionen nödvändigt att vid behov själv kunna verkställa sådana försök, som betingas av nya erfarenheter beträffande luftenfallen. Detta önskemål kvarstår även i betraktande av att inspektionen i fortsättningen, i likhet med vad hittills varit fallet, torde kunna erhålla värdefulla erfarenheter på området genom intimt samarbete med arméförvaltningens fortifikationsstyrelse. De försök, varom här är fråga, torde närmast komma att avse olika anfallsmedels och -metoders verkningar samt erforderliga motåtgärder, varvid huvudvikten torde komma att läggas vid den s. k. tekniska tjänsten. För ifrågasvarande ändamål beräknas samma belopp som avsetts för innevarande budgetår eller 7 500 kronor erforderligt.

För brandtekniska försök har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 7 500 kronor. Försöksverksamheten på förevarande område avses bedrivas i ungefärligen samma omfattning även under budgetåret 1944/45 och därvid omfatta, bland annat, släckningsprov beträffande nya typer brandbomber, prov rörande slangvård såsom upplinande, tvättning, lagning,

torkning och förvaring samt skummets användbarhet vid eldsläckning, särskilt under vinterförhållanden. Till bestridande av försökskostnaderna bör därför beräknas ett belopp av 7 500 kronor.

Enligt inspektionens beräkningar skulle såiunda till försöksverksamhet erfordras ett anslag av (5 000 + 7 500 + 7 500) 20 000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1943 har *försvarets fabriksstyrelse* gjort framställning om bl. a. anslag å 25 000 kronor för bestridande av kostnaderna för viss försöksverksamhet för luftskyddsinspektionens räkning, vilket belopp anstalten ifrågasatte skola utbetalas från reservationsanslaget till Kemiska anstalten: Forskningsverksamhet. I propositionen nr 185/1944 har emellertid vederbörande departementschef förklarat, att berörda belopp borde gäldas av luftskyddsinspektionen — i den mån behov av sådan medelansvisning av detta ämbetsverk prövades föreligga. Luftskyddsinspektionen har sedermera meddelat, att sådant behov föreläge.

Beträffande **hemortsförsvarsakkunnigas förslag** i fråga om folkskyddsutbildningens ordnande tillåter jag mig att hänvisa till den redogörelse för huvudlinjerna i detta som lämnats å s. 197 i betänkandet med förslag till civilförsvarslag m. m.

Civilförvarsutredningens förslag i fråga om civilförsvarets utbildningsverksamhet innebär i huvudsak följande.

Förevarande utbildning skulle bedrivas dels centralt för riket i dess helhet eller eljest gemensamt för ett flertal civilförvarsområden, central utbildning, dels ock inom de särskilda civilförvarsområdena, lokal utbildning.

Den centrala utbildningen för civilförsvarets uppgifter skulle fortfarande ankomma på statens luftskyddsskola, vars benämning borde ändras till statens civilförvarsskola. Vid skolan skulle utbildas civilförvarschefer och ställföreträdare för dem, tjänstegrenschefer och annan befälspersonal inom allmänna civilförsvaret, som ej lämpligen kunde utbildas vid den lokala utbildningen, verkskyddsledare vid större och medelstora verkskydd, vissa instruktörer och viss specialistpersonal. I den mån förhållandena det medgäve, borde undervisningsverksamheten vid civilförvarsskolan bedrivas icke blott vid dennas ordinarie förläggning utan även genom kurser i de olika länen.

Riksluftskyddsförbundet förutsattes skola handha central utbildning av ungefär den beskaffenhet, som förbundet för närvarande bedreve. Nära samarbete skulle emellertid etableras med civilförvarsskolan, vars lokaler och utrustning borde kunna, i den mån så kunde ske utan hinder för civilförvarsskolans verksamhet, utnyttjas av förbundet.

De direkta kostnaderna för utbildningen vid civilförvarsskolan, såsom utgifter för lokaler, lärararvoden och undervisningsmateriel borde helt bestridas av staten. Kostnaderna för civilförvarschefernas och deras ställföreträdarens ävensom i vissa fall inkvarterings- och socialtjänstpersonalens resor och uppehälle i samband med denna utbildning borde visserligen förskjutats av kom-

munerna, men dessa skulle äga rätt till full ersättning härför av statsmedel. Rese- och traktamentsersättningar för övriga kursdeltagare, med undantag av verkskyddspersonal, borde förskjutas av kommunerna med rätt för dem till bidrag av statsmedel med två tredjedelar av dessa kostnaders belopp. Motsvarande kostnader för verkskyddspersonal borde bestridas av ägaren (innehavaren) av den anläggning eller byggnad, för vilken verkskyddet vore anordnat.

Vad beträffar den lokala utbildningen finner utredningen skäl icke tala för avvikelse från det nu rådande systemet med utbildning genom de frivilliga organisationernas försorg. Ansvaret för att utbildningen bedreves i erforderlig utsträckning och på tillfredsställande sätt borde dock ytterst åvila vederbörande civilförsvarschef. Om inom något område utbildningen ej skedde genom frivillig organisations försorg, borde vederbörande kommun vara skyldig att efter anmaning av civilförsvarschefen föranstalta om att utbildningsverksamheten ordnades. Samtliga civilförsvarspliktiga borde erhålla en grundläggande utbildning, främst i brandbekämpning. Det syntes i regel tillräckligt att den civilförsvarspliktige ägnade sin fritid under två eller tre kvällar åt den grundläggande utbildningen.

I de fall, då den lokala utbildningen anordnades av kommun, syntes beträffande kostnaderna böra gälla att kommunen skulle svara för kostnaderna men få statsbidrag med två tredjedelar. Oavsett om lokal utbildning anordnades av förening eller av kommun, borde den sistnämnda emellertid vara skyldig att utan ersättning ställa lokaler till förfogande för utbildningsverksamhetens bedrivande. Kommun borde också vara skyldig att helt bestrida de rese- och traktamentskostnader, som kunde uppstå för deltagande i lokal utbildning, ävensom kostnader för vikarier för deltagare eller ersättning för arbetsinkomst, som deltagare ginge miste om på grund av utbildningen. Från nu angivna regler föreslår utredningen emellertid det undantaget, att kostnaden för tilläggsutbildning — varmed utredningen synes åsyfta den mera specialiserade utbildning, som meddelas utöver den grundläggande utbildningen — i vad den avser verkskyddspersonal, däri inbegripet ersättning för mistad arbetsinkomst m. m., skall bestridas av anläggningens eller byggnadens ägare (innehavare). Utredningen förutsätter vidare, att statsverket även i fortsättningen kostnadsfritt kommer att ställa vissa för den lokala utbildningen erforderliga slag av övningsmateriel, utrustning och förnödenheter till förfogande.

I yttrandena över civilförsvarsutredningens förslag har allenast framförts ett fåtal erinringar. I propositionen med förslag till civilförsvarslag, m. m. har i kapitlet V om kommunerna och civilförsvaret återgivits ett par remissuttalanden, vilka bland annat gå ut på att den föreslagna medverkan i utbildningsverksamheten från kommunernas sida borde ökas. I övrigt må nämnas, att *statskontoret* hävdar, att den elementära undervisningen i huvudsak bör förläggas till skolorna och att viss utbildning därjämte bör meddelas i samband med värnpliktstjänstgöringen.

Statens utrymningskommission, vilken såsom förut nämnts i skrivelse den 31 augusti 1943 avgivit anslagsberäkningar för budgetåret 1944/45, har, sedan Kungl. Maj:t den 21 april 1944 beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag om gemensam lagstiftning för de i hemortsförsvaret ingående verksamhetsgrenarna, i skrivelse den 8 maj 1944 funnit det påkallat att avgiva förnyat förslag till vissa beräkningar av medelsbehovet för nämnda budgetår. Sistnämnda förslag är grundat dels på det till lagrådet remitterade förslaget och dels på civilförvarsutredningens betänkande.

I sistnämnda skrivelse redogör utrymningskommissionen till en början för hittillsvarande utbildnings- och övningsförhållanden inom den kommissionen underställda organisationen. Denna redogörelse innehåller i huvudsak följande.

Utbildning och övning av personalen i inkvarteringsorterna har hittills ägt rum dels vid besök i de olika kommunerna av inkvarteringscheferna, varvid vederbörande inkvarteringsnämnd sammankallats och erhållit instruktioner, dels ock vid särskilda instruktionskurser, vartill representanter för inkvarteringsnämnderna sammankallats. Vid dessa sammanträden ha instruktioner antingen lämnats av inkvarteringschefen eller av en från kommissionen utsänd tjänsteman. De kostnader som uppkommit ha huvudsakligen avsett rese- och traktamentsersättningar till inkvarteringschefer och kanslitjänstemän, vilka gäldats från utrymningskommissionens omkostnadsanslag, samt sådana ersättningar till inkvarteringsnämndernas ledamöter. Sistnämnda ersättningar ha bestritts från anslaget till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m.

I utrymningsorterna har en relativt intensiv utbildningsverksamhet ägt rum genom kurser och övningar. Kostnaderna för denna verksamhet ha ansetts såsom sådana planläggningskostnader, som jämlikt 24 § utrymningslagen skola bestridas av utrymningskommunerna. Vid ett tillfälle har kommissionen sammankallat samtliga utrymningschefer till en i Stockholm centralt anordnad kurs.

För socialtjänsten har utbildningen likaledes skett genom lokala kurser och övningar. Kommissionen disponerar för innevarande budgetår å anslaget till Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m. ett belopp av 75 000 kronor för övnings- och utbildningsverksamhet. Detta anslag har tillkommit för att under tiden intill dess att kostnadsansvaret för socialtjänsten bleve författningsmässigt bestämt bemästra de mest framträdande olägenheterna av det i angivna hänseende rådande osäkerhetstillståndet i fråga om socialtjänsten. Anslaget har sålunda huvudsakligen avsetts för luftskyddslöner och reseersättning åt socialtjänstpersonal vid deltagande i större samövningar med allmänna luftskyddet. I regel ha däremot utbildnings- och övningskostnaderna fått bestridas av kommunerna. Då någon laglig skyldighet icke kunnat åberopas till stöd härför ha kommunerna i många fall tvekat att anslå medel för utbildningen, vilket i sin mån medverkat till en fördröjning av denna verksamhet. Ett betydande behov av utbildning föreligger därför fortfarande för socialtjänstens del, vilket bl. a. bestyrkts vid anordnade övningar. Kommissionen har nämligen för sin del funnit det effektivaste sättet att pådriva utbildningsverksamheten samt att kontrollera resultatet därav vara, att socialtjänsten deltar i de av luftskyddsinspektionen och länsstyrelserna anordnade luftskyddsövningarna.

För utbildning av kokvagnspersonal disponerar kommissionen un-

der innevarande budgetår å sistnämnda anslag ett belopp av 15 000 kronor. Utbildningen sker dels genom att en tjänsteman från kommissionen reser omkring till de orter, där kokvagnar stationerats, och där utbildar personalen, och dels genom att kokvagnarna tagas i bruk i samband med förutnämnda övningar.

Kommissionen framhåller vidare, att efter ett genomförande av den föreslagna civilförsvarsorganisationen kostnadsfrågan i vad angår utbildning och övning av personalen inom kommissionens nuvarande verksamhetsområde kommer i ett annat läge. Samtidigt uppkommer under den första tiden ett starkt ökat utbildningsbehov. Medan civilförsvarsutredningens förslag för luftskyddets del icke innebär några större förändringar medför det för utrymnings-, inkvarterings- och socialtjänstorganisationen mycket omfattande och betydelsefulla förändringar. För att dessa förändringar icke skola förorsaka en sänkning av nuvarande beredskapsnivå erfordras uppenbarligen, att utbildningen av de nya organ, som infogas i organisationen, bedrivs med den allra största kraft.

Kommissionen anför följande rörande det sålunda uppkommande utbildnings- och övningsbehovet.

Den av centralmyndigheten och länsstyrelserna ledda kursverksamheten (utbildning inom statens civilförsvarsskola). Centralt ledda kurser erfordras för stabsutrymningschefer, inkvarteringschefer och biträdande inkvarteringschefer, vilka personer så snabbt som möjligt måste instrueras med anledning av de omfattande förändringarna i organisationen inom deras verksamhetsområden. Dessa förändringar innebära bl. a. att angivna personer i stor utsträckning erhålla ändrade och ofta utvidgade arbetsuppgifter. Vidare måste centralt ledda kurser anordnas för civilförsvarscheferna och socialtjänstcheferna i de större luftskyddsorterna (åtminstone ett 70-tal orter). Kommissionen har haft för avsikt att redan innevarande budgetår anordna dylika kurser men har måst avstå från att taga initiativ härtill dels på grund av att kommissionens övriga arbetsuppgifter tagit personalen i anspråk i alltför stor utsträckning och dels enär kommissionen icke ansett tidpunkten lämplig omedelbart före ikraftträdandet av en väntad ny organisation, om vars innebörd full klarhet icke förelegat. Behovet av att civilförsvarschefer och socialtjänstchefer i angivna orter sammankallas till kurser är emellertid starkt framträdande, varför kurserna böra anordnas snarast möjligt efter omorganisationen.

Då man i regel icke torde kunna påräkna, att befattningarna som civilförsvarsdirektör besättas med personer, som äga närmare kännedom om kommissionens organisation och planläggning, måste man vidare räkna med att civilförsvarsdirektörerna måste sammankallas till kurser åtminstone rörande denna del av deras blivande verksamhet.

Länsvis måste civilförsvarschefer och socialtjänstchefer i mindre orter samt på landsbygden sammankallas till kurser. Det må erinras om att polischeferna på landsbygden, vilka enligt civilförsvarsutredningens förslag skola handha ledningen jämväl av inkvarteringsangelägenheterna, hittills icke haft någon beröring med dessa spörsmål.

Slutligen torde det visa sig nödvändigt att sammankalla inkvarteringsledarna inom två eller flera civilförsvarsområden i taget till kurser under länsstyrelsernas ledning. På grund av det betydande behov av utbildning, som sålunda föreligger under den närmaste tiden efter den nya organisationens

ikraftträdande, måste medelsbehovet för statens civilförvarsskola under nästkommande budgetår bli särskilt stort. Kommissionen beräknar, att detta behov för ovan angivna utbildning under budgetåret 1944/45 kommer att uppgå till 50 000 kronor. Under följande budgetår torde motsvarande medelsbehov bli lägre.

Den lokala utbildningen. Kommissionen förutsätter, att kostnaderna för avlöning av den i utbildningen deltagande personalen, i den mån sådan avlöning skall utgå, kommer att bestridas i särskild ordning. För de kostnader, som skola ankomma på statsverket — dessa kostnader bli för utrymnings- och socialtjänstegrenens del förhållandevis större än för övriga tjänstegrenar med hänsyn till att staten i de flesta civilförvarsområden i princip skall lämna statsbidrag med kostnadernas fulla belopp och icke med $\frac{2}{3}$ såsom fallet är i fråga om andra tjänstegrenar — torde ett belopp av 20 000 kronor böra beräknas.

Övning ar. Såsom förut angivits har kommissionen funnit socialtjänstens deltagande i luftskyddsövningar vara det effektivaste medlet att pådriva utbildningsarbetet. Anordnandet av gemensamma övningar för hela civilförvarsorganisationen bör därför möjliggöras. En motsvarighet till det nu till kommissionens förfogande stående övningsanslaget måste därför finnas. Med hänsyn till att detta anslag icke torde komma att belastas med avlöning till den i övningarna deltagande personalen, torde anslagsbehovet för den kommissionen nu underställda organisationen dock kunna begränsas till 40 000 kronor.

*Före
draganden.*

Till de synpunkter med avseende å civilförvarsutbildningen, som framförts av civilförvarsutredningen ansluter jag mig i huvudsak. Sålunda delar jag utredningens mening, att den centrala utbildningen skall som hittills bedrivs vid en statlig utbildningsanstalt, statens civilförvarsskola, samt att skolans verksamhet skall utövas även genom kurser i länen. Vid dessa kurser torde jämväl civilförvarsdirektörerna böra medverka. På civilförvarsdirektören bör vidare såsom ett tjänsteåliggande ankomma att för länsstyrelsens räkning leda kurser, företrädesvis för civilförvarsbefäl inom länet. De kostnader, som uppstå i samband med den centrala utbildningsverksamheten, förutsätter jag skola gäldas och fördelas i samma ordning som utredningen förordat i fråga om kostnaderna för utbildning vid civilförvarsskolan. — I likhet med utredningen anser jag vidare att riksluftskyddsförbundets centrala utbildningsverksamhet bör fortsättas, därvid samarbetet med statens civilförvarsskola bör göras så intimt som möjligt.

Vad den lokala utbildningen beträffar må följande anföras.

Enligt min mening bör viss civilförvarsutbildning meddelas såväl i skolorna som under värnpliktstjänstgöringen. Utöver den utbildning, som sålunda avses skola äga rum i skolorna, bör emellertid å tätorter en grundläggande civilförvarsutbildning meddelas så stor del av den vuxna icke värnpliktiga befolkningen som möjligt.

Jämlikt 45 § 1 mom. i det denna dag avgivna förslaget till civilförvarslag åligger det kommunen att i enlighet med gällande organisationsplan ekonomiskt och materiellt svara för upprätthållande av det allmänna civilförvaret. Det ekonomiska ansvaret för utbildningen inom det allmänna civilför-

svaret kommer härigenom att i första hand åvila kommunerna. I fråga om det särskilda civilförsvaret inom kommunen har denna enligt 2 mom. i samma § att, i den mån skyldighet härutinnan icke åvilar ägare eller innehavare av anläggning eller byggnad, sörja för att personalen i erforderlig omfattning utbildas och övas. Den skyldighet som åvilar ägare och innehavare av anläggning eller byggnad med avseende å utbildningen är i lagförslaget (53 §) begränsad till ombesörjande av utbildning av verkskyddspersonal i enlighet med de bestämmelser Konungen därom utfärdar. Jag förutsätter att denna skyldighet av Kungl. Maj:t föreskrives skola omfatta all utbildning av verkskyddspersonal utöver den grundläggande utbildningen med därtill hörande repetitionsutbildning.

Såsom följer av 47 § i nyssnämnda förslag skall kommunen äga rätt till statsbidrag för sina kostnader för den lokala utbildningen. Är fråga om dylik utbildning av personal för ombesörjande av inkvartering och därmed sammanhängande sociala uppgifter, utgår som regel statsbidrag med kostnadernas fulla belopp. Eljest skall statsbidraget utgöra två tredjedelar av kostnaderna. I fråga om rätten till statsbidrag ha emellertid i båda fallen flera kostnadsgrupper undantagits.

Jag övergår härefter till beräkningen av kostnaderna för förevarande ändamål. Därvid behandlas efter vartannat spørsmålen om anslagsbehovet till civilförsvarsövningar, statens civilförvarsskola och av länsstyrelserna anordnad central utbildning i länen, statsbidrag till kommunerna för deras befattning med utbildningen, statsbidrag till de frivilliga sammanslutningarna ävensom till försöksverksamhet.

Vad först angår medelsbehovet för bestridande av kostnader för civilförsvarsövningar — varmed i detta sammanhang avses övningar, som anordnas på civilförsvarsstyrelsens initiativ eller i länsstyrelsernas regi — må anföras följande.

För innevarande budgetår har till luftskyddsövningar, såsom framgår av vad förut anförts, anvisats ett förslagsanslag av 100 000 kronor. Belastningen å motsvarande anslag för nästföregående budgetår utgjorde omkring 107 000 kronor. Vidare må erinras om att från anslaget till Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m. för innevarande budgetår bestridas kostnader för övningar inom utrymnings- och socialtjänstorganisationen. Framdeles komma civilförsvarsövningarna att avse icke blott vad som nu är att hänföra till luftskydd och utrymning med inkvartering och socialtjänst utan även för undanförsel- och förstöringsuppgifter avsedd organisation. Med hänsyn till det anförda och då övningsverksamheten inom civilförsvaret, vilken enligt min mening är av synnerligen stor betydelse för upprätthållande av civilförsvarets effektivitet, i rådande läge synes böra bedrivas i minst samma omfattning som för närvarande gäller i fråga om luftskyddet, vill jag förordna att ett belopp av 150 000 kronor beräknas för civilförsvarsövningar. — Det här för övningar beräknade beloppet avser endast övningar av normal omfattning. Skulle övningar av större om-

fattning bli erforderliga, kan ett överskridande av sistnämnda belopp bli nödvändigt. — I analogi med vad nu är fallet inom luftskyddet torde civilförsvarsstyrelsen böra bemyndigas att från förevarande anslag utgiva ersättningar dels till sakkunniga, vilka tillfälligt anlitas såsom övningsledare inom annat civilförsvarsområde än det, i vilket de må inneha befattning inom civilförsvaret, dels för uppdrag såsom skademarkeringschef med högst 100 kronor för en övning.

Luftskyddsinspektionen har ansett att för nästa budgetår bör anvisas ett statsanslag av 65 000 kronor till statens luftskyddsskola och den av länsstyrelserna bedrivna utbildningsverksamheten, att disponeras på i huvudsak samma sätt som det för innevarande budgetår till samma belopp bestämda anslaget. Utrymningskommissionen har beräknat kostnaderna för den av civilförsvarsstyrelsen och länsstyrelserna centralt anordnade utbildning, som enligt kommissionens mening vore erforderlig för att utrymnings- och socialtjänsten skulle kunna fungera tillfredsställande inom civilförsvaret till 50 000 kronor under nästa budgetår.

En utvidgning av den för närvarande vid statens luftskyddsskola och av länsstyrelserna anordnade utbildningsverksamheten synes mig ofrånkomlig under första budgetåret efter den nya organisationens genomförande. Det belopp om sammanlagt 115 000 kronor, vilket enligt luftskyddsinspektionens och utrymningskommissionens äskanden skulle erfordras, anser jag dock böra kunna begränsas till 100 000 kronor.

Hittills har den lokala utbildningen av sådan personal, som efter civilförsvarsorganisationens ikraftträdande avses skola ingå i civilförsvaret, av staten understötts ekonomiskt — fränsett genom tillhandahållande av utbildningsmateriel — huvudsakligen i den formen att statsbidrag lämnats riksluftskyddsförbundet och röda korset. Enligt vad tidigare anförts skola kommunerna ha det primära ekonomiska ansvaret för att den lokala civilförsvarsutbildningen ordnas. Därvid har emellertid förutsatts, att kommunerna komma att anlita de frivilliga försvarsorganisationerna, vilka genom avtal skulle tillförbindas att ombesörja åtminstone viss del av den lokala utbildningen. I följd härav torde särskilt statsbidrag icke längre böra ställas till de frivilliga försvarsorganisationernas förfogande, i den mån detta är avsett för bestridande av organisationernas kostnader för den lokala utbildningen. Statsbidrag till denna utbildning kommer att utgå endast indirekt genom att kommunerna erhålla dylikt bidrag till sina utbildningskostnader, av vilka en stor del torde komma att utgöras av ersättningar till de frivilliga organisationerna för deras medverkan i den lokala utbildningen.

Vid angivna förhållande torde det statsbidrag å 50 000 kronor, som för ettvar av de senaste budgetåren tilldelats överstyrelsen för svenska röda korset, icke längre böra utgå. Nämnda bidrag är nämligen avsett för bestridande av kostnaden för lokal utbildning av luftskyddssamariter. För ändamålet bör i stället ett belopp av 50 000 kronor inräknas i det anslagsbelopp, som erfordras för bestridande av statsbidrag till de utbildningskostnader som det

jämlikt 47 § i berörda förslag till civilförsvarslag åligger staten att utgiva till kommunerna.

Vad riksluftskyddsförbundet beträffar har förbundet hemställt att liksom för innevarande budgetår erhålla bland annat 300 000 kronor att tilldelas länsluftskyddsförbunden som bidrag till deras utbildningsverksamhet. Om man antager att detta belopp — mot vars storlek i och för sig intet synes vara att erinra — av alla länsluftskyddsförbund disponerats på i huvudsak samma sätt som det till Stockholms läns luftskyddsförbund under nästföregående år utdelade statsbidraget, skulle omkring 90 procent eller cirka 270 000 kronor belöpa på den lokala av luftskyddsföreningarna anordnade utbildningsverksamheten. Återstoden, 30 000 kronor, skulle däremot avse kostnader för avlöning åt chefsinstruktörerna i länen och andra utgifter för den verksamhet, som bedrivs centralt inom varje län.

På grundval av denna fördelning vill jag förorda att 30 000 kronor ställas till riksluftskyddsförbundets förfogande att utdelas till länsförbunden såsom bidrag till deras centralt inom länen bedrivna verksamhet. Beloppet å 270 000 kronor synes böra ingå i det anslagsbelopp, som enligt vad nyss sagts avses skola anvisas för statsbidrag till kommunernas utbildningskostnader. Någon minskning av sistnämnda bidragsbelopp med hänsyn till att kommunerna själva i regel skola vidkännas en tredjedel av de utbildningskostnader, å vilka statsbidrag utgå, synes icke böra ske. Storleken av kommunernas faktiska utgifter för bidrag till luftskyddsföreningarnas utbildningsverksamhet torde nämligen under de senaste åren ha uppgått till belopp, som åtminstone motsvarar nyssnämnda tredjedel av ifrågavarande utbildningskostnader.

De utbildningskostnader, för vilka nu angivna statsbidragsbelopp äro beräknade, ha i stort sett endast avseende å hemskyddspersonal. Jämlikt förslaget till civilförsvarslag skola reglerna om fördelning mellan stat och kommun av det ekonomiska ansvaret för utbildningen även gälla personal i det allmänna civilförsvaret. Härvid är att märka att staten i regel skall helt ersätta kommunerna för deras kostnader för utbildning av inkvarterings- och socialtjänstpersonal. Då ifrågavarande kostnader för det allmänna civilförsvarets personal huvudsakligen avse ersättningar åt instruktörer och då dessa senare i stor utsträckning torde komma att utgöras av sådan kommunalanställd personal, för vars avlöning kommunerna jämlikt förslaget till civilförsvarslag (20 §) skola helt svara utan rätt till statsbidrag, synes ett belopp av 50 000 kronor vara tillräckligt för bestridande av statens bidrag till kostnaderna för sådan utbildning av ifrågavarande slag, som ej meddelas genom frivillig organisation.

I enlighet med vad nu sagts skulle således för gäldande av statsbidrag till kommunernas kostnader under nästkommande budgetår erfordras ett belopp av (50 000 + 270 000 + 50 000) 370 000 kronor. Med hänsyn till att det statsbidrag som skall utbetalas under nästa budgetår allenast torde komma att avse uppkomna kostnader under tiden $\frac{1}{7}$ — $\frac{31}{12}$ 1944 (jämför 48 § i förslaget till civilförsvarslag) bör hälften av sistnämnda belopp eller 185 000 kronor anvisas för ändamålet å nästa budgetårs anslag.

En väsentlig förutsättning för att luftskyddsföreningarna skola kunna fylla de uppgifter som avses skola tillkomma dem är, att de erhålla tillgång till goda instruktörer med kunskaper grundade på senaste erfarenhetsrön om medel och metoder vid krigföringen. För uppfyllande av detta villkor är det av stor betydelse att den utbildningsverksamhet, som bedrivs av riksluftskyddsförbundet centralt för riket och av länsluftskyddsförbunden centralt inom länen alltså fortgår. I det föregående har jag förordat att ett belopp av 30 000 kronor anvisas för bestridande av kostnaderna för länsluftskyddsförbundens centrala utbildningsverksamhet i länen. Vad beträffar frågan om anslag till riksluftskyddsförbundets centrala verksamhet må anföras följande. Förbundets ekonomiska ställning är god. Sålunda hade vid innevarande budgetårs ingång förbundets fonder en sammanlagd behållning av 610 000 kronor. I proposition nr 254 till 1943 års riksdag angående anslag till det civila luftskyddet för innevarande budgetår uttalade föredragande departementschefen att det icke kunde anses tillfredsställande att för närvarande en fortsatt fondbildning möjliggjordes genom statsbidrag. Denna uppfattning delas av mig. Med hänsyn härtill och till det ekonomiska utfallet av förbundets centrala verksamhet under år 1943 torde bidraget till den centrala verksamheten böra för nästa budgetår bestämmas till 50 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare ange de ändamål, vartill statsbidraget skall användas. Jag förordar sålunda att till riksluftskyddsförbundets förfogande ställes ett belopp av 80 000 kronor, varav 30 000 kronor avse bidrag till länsförbundens utbildningsverksamhet.

Till röda korset bör i enlighet med vad förut sagts icke för här ifrågasvarande ändamål utgå något statsbidrag för nästa budgetår.

Vad slutligen beträffar behovet av medel för bestridande av kostnaderna för försöksverksamhet har jag intet att erinra mot de beräkningar härutinnan som verkställes av luftskyddsinspektionen och försvarets fabriksstyrelse. Ett belopp av 45 000 kronor bör sålunda anvisas för ifrågasvarande ändamål. Av detta belopp bör jämväl utgå ersättning till försvarsväsendets kemiska anstalt för den försöksverksamhet som civilförsvarsstyrelsen finner påkallat att låta utföra vid anstalten.

För bestridande av de kostnader, som enligt vad tidigare sagts skola gäldas av staten, synas böra anvisas två anslag, benämnda Civilförsvaret: Utbildnings- och försöksverksamhet samt Civilförsvaret: Bidrag till riksluftskyddsförbundet. Förstnämnda anslag bör uppföras med (150 000 + 100 000 + 185 000 + 45 000) 480 000 kronor och erhålla förslagsanslags karaktär. Anslaget till Civilförsvaret: Bidrag till riksluftskyddsförbundet bör uppföras med 80 000 kronor och vara obetecknat.

Kostnader för sådan utbildningsmateriel, som avses skola tillhandahållas kostnadsfritt av staten, förutsätter jag skola bestridas från det anslag till Civilförsvaret: Engångsanskaffning av materiel m. m., som jag i det följande föreslår skola uppföras å riksstaten för budgetåret 1944/45.

Materiel och anordningar för civilförsvaret.

Enligt det denna dag framlagda förslaget till civilförsvarslag åligger det primärkommunerna att i enlighet med gällande organisationsplan ekonomiskt och materiellt svara för upprätthållande av dels det allmänna civilförsvaret, däri inbegripet anordnande av allmänna skyddsrum och källarmursgenombrott för sådana, dels ock det särskilda civilförsvaret såvitt angår, förutom utbildning och övning, anordnande av källarmursgenombrott för enskilda skyddsrum. För härav föranledda kostnader skola kommunerna i allmänhet ha rätt till statsbidrag med minst två tredjedelar av kostnadernas belopp.

Skyldigheten att svara för det särskilda civilförsvaret i övrigt och därmed sammanhängande anordningar och åtgärder åvilar i regel ägare eller innehavare av anläggning eller byggnad. Även för dylika kostnader skall enligt nämnda förslag ersättning av statsmedel kunna utgå, dock endast i särskilda fall.

Beträffande de å innevarande års riksstat uppförda anslagen till luftskyddet och utrymningsväsendet må i detta sammanhang framhållas, att i många fall från ett och samma anslag bestridas såväl personal- som materielkostnader liksom även såväl kostnader av engångsnatur som löpande kostnader. Jag har eftersträvat att erhålla en rationell uppdelning av kostnaderna efter deras natur på olika anslag. Tiden har emellertid icke medgivit att fullständigt genomföra denna uppdelning. Det bör därför enligt mitt förmenande uppdragas åt civilförsvarsstyrelsen att i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1945/46 inkomma med närmare förslag härutinnan.

*Före-
draganden.*

Genom statens försorg tillhandahållen civilförsvarsmateriel m. m.

Till bestridande av kostnaderna för sådan luftskyddsmateriel och därmed jämförliga anordningar, som staten utan ersättning tillhandahåller och varför medel begäras jämväl för nästföljande budgetår, äro å riksstaten för innevarande budgetår eller å tilläggsstat till denna riksstat följande anslag uppförda, nämligen

1. Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar, reservationsanslag,
2. Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m., förslagsanslag,
3. Civilt luftskydd: Viss motorfordonsberedskap, reservationsanslag, och
4. Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m.

För tidigare budgetår ha jämväl anvisats ur förevarande synpunkt likartade reservationsanslag till Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning och till

Civilt luftskydd: Anskaffande av viss röjningsmateriel samt till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m.

I skrivelser den 31 augusti 1943 samt den 14 och 20 mars 1944 har *luftskyddsinspektionen* hemställt om anvisande av ytterligare medel för ändamål, som tillgodoses genom nu nämnda anslag med undantag av det under 4. upptagna.

Vad till en början angår *alarmeringsanordningar* anför inspektionen i huvudsak följande.

Utomhusalarmeringen sker medelst sirener eller tyfoner. I Göteborg utgöres alarmeringsanläggningen huvudsakligen av siemens-sirener. Sådana sirener äro installerade endast i ett fåtal orter i landet, framför allt i de sydvästra delarna, bl. a. i Göteborg och i Västernorrlands län. Då siemens-sirener icke tillverkas inom landet, torde ersättning av skadade sådana aggregat eller utbyggnad av sirenanläggningarna icke under nuvarande förhållanden vara möjlig. För Göteborgs vidkommande erfordras för närvarande en utökning av alarmeringsanläggningen med 4 å 5 aggregat. Det synes inspektionen dessutom synnerligen önskvärt, att ett antal sirenaggregat finnes i reserv. En möjlighet att tillgodose nu nämnda behov förefinnes genom att i fråga om luftskyddsorderna inom Västernorrlands län verkställa ett utbyte, så att därstädes uppsatta sirener ersättas med tyfonaggregat för kompressordrift. De orter, vilka i första hand böra ifrågakomma vid ett sådant utbyte, äro Sundsvall och Härnösand. Härigenom skulle 20 sirenaggregat frigöras för nämnda ändamål. I detta sammanhang må även framhållas, att manöverreläerna till sirenerna inom nämnda båda orter vintertid på grund av stark kyla icke fungerat helt tillfredsställande, vilket förhållande föranlett enträgna framställningar från vederbörande luftskyddschefer om här ifrågasatt utbyte. Kostnaderna för anskaffande och installation av för ändamålet erforderligt antal tyfonaggregat ävensom övriga med utbytet förenade kostnader beräknas till i runt tal 100 000 kronor.

För komplettering av alarmeringsanläggningarna inom vissa luftskyddsorter, där ny bebyggelse tillkommit i större utsträckning, samt för anskaffande av anläggningar för ett antal nytillkomna luftskyddsorter beräknas ett belopp av 75 000 kronor erforderligt.

För anskaffande av nya tyfonaggregat såsom ersättning för aggregat, vilka totalt förstörts genom eldsvåda, åskslag och dylikt, samt för anskaffande av ett antal kompletta sådana aggregat såsom reserv erfordras ett belopp av 50 000 kronor. Med hänsyn till den långa leveranstiden för aggregat böra i händelse av krigsfall alltid ett antal sådana finnas såsom reserv, vilket för närvarande icke är fallet.

Vidare förnyar inspektionen sin hemställan från nästföregående år, att ett belopp av 40 000 kronor måtte beräknas för komplettering av utrustningen för fjärrstart.

Inköp av reservdelar till alarmeringsanläggningarna beräknas draga en kostnad av 15 000 kronor.

En av telegrafstyrelsen verkställd undersökning har givit vid handen att batterierna vid omkring 150 telefonstationer i händelse av nätavbrott komma att giva för låg spänning för att manövercentraler och manöverapparater skola säkert fungera. På dessa stationer böra därför separata batterier jämte laddningsanordningar installeras eller ock för vissa stationer stationsbatterierna kompletteras. Härför erfordras för nästa budgetår ett belopp av 10 000 kronor.

Abonnemangavgifterna till telegrafverket för manöverledningar, kostnaderna för laddning av tryckluftbehållarna till tyfonaggregaten för högtryck samt kostnaderna för olja till tyfonaggregaten för kompressordrift beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår eller till respektive 55 000, 16 000 och 1 500 kronor.

För föreskriven provtryckning av tryckluftbehållarna till tyfonaggregaten för högtryck upptages ett belopp av 6 000 kronor.

För underhåll och reparation av larmaggregat och manöverapparater beräknas ett belopp av 25 000 kronor erforderligt.

Kostnaderna för den översyn av alarmeringsanläggningarna, som utföres under inspektionens ledning, beräknas till 21 000 kronor, varav 10 900 kronor avse lön och traktamentsersättning åt den härför anställde montören, 6 600 kronor omkostnader för den bil, som ställts till montörens förfogande, samt 3 500 kronor materiel och reservdelar.

Av de telefonstationer, som enligt uppgift från telegrafstyrelsen torde komma att bli automatiserade under budgetåret 1944/45, äro telefonstationerna i Hässelby, Roslags-Näsby, Viggbyholm, Kalmar, Linköping, Trollhättan och Vänersborg belägna inom viktiga luftskyddsorтер. Under samma budgetår torde även följande stationer, där utrustning för telefonalarmering till allmänheten installerats, komma att utökas, nämligen Göteborg, Aspudden, Hälsingborg, Karlstad, Mälarhöjden, Sundsvall och Södertälje. Inspektionen finner det önskvärt, att systemet för ifrågavarande telefonalarmering installeras respektive kompletteras vid telefonstationerna i nu nämnda orter. Kostnaderna härför uppgå enligt telegrafstyrelsens beräkningar till 49 200 kronor, varav för nyanskaffningen 43 700 kronor och för kompletteringen 5 500 kronor. Å de medel som tidigare anvisats för telefonalarmering har uppkommit en behållning av i runt tal 25 000 kronor, vilket belopp bör användas för bestridande av kostnaderna för här avsedd nyanskaffning och komplettering. Härutöver erfordras emellertid ett belopp av 24 200 kronor.

Kostnaderna för alarmeringsanordningar under nästkommande budgetår skulle sålunda enligt inspektionens beräkningar uppgå till följande belopp:

Kostnader för materielanskaffning m. m. (100 000 + 75 000 + 50 000 + 40 000 + 15 000 + 10 000)	kronor	290 000
Drifts- och underhållskostnader (55 000 + 16 000 + 1 500 + 6 000 + 25 000 + 21 000)	»	124 500
Kostnader för telefonalarmering	»	24 200

Summa kronor 438 700.

Statskontoret har avstyrkt förslaget om anvisande av medel för komplettering av utrustningen för fjärrstart.

Anslaget till g a s s k y d d s u t r u s t n i n g är avsett för anskaffning av dels gasmasker, gasskyddskläder och annan personlig utrustning för den aktiva luftskyddspersonalen, dels folkgasmasker för den i det civila luftskyddet icke aktivt deltagande civilbefolkningen, dels ock viss sjukvårdsmateriel m. m.

Beträffande medelsbehovet för nästa budgetår anför luftskyddsinspektionen i skrivelsen den 31 augusti 1943 följande.

Inspektionen har för bestridande av kostnaderna för anskaffande av materiel för luftskyddspersonalens utbildning och övning och de mindre kom-

pletteringar av mobiliseringsförråden på luftskyddsorderna, som — bortsett från vissa ytterligare anskaffningar av gasmasker — komma att erfordras under innevarande budgetår, liksom för reparationer av luftskyddsmateriel beräknat ett belopp av 400 000 kronor. Detta medelsbehov kommer att täckas genom den besparing på 1 657 000 kronor, som uppkommit å anslaget. Återstående 1 257 000 kronor har inspektionen för avsikt att använda till bestridande av kostnaderna för den anskaffning av ytterligare gasmasker, som — bland annat på grund av ökning av luftskyddspersonalens totala antal — blivit erforderlig. Kostnaderna för den gasskyddsmateriel, som — med undantag av gasmasker — erfordras för komplettering av luftskyddsordernas mobiliseringsförråd och luftskyddspersonalens övning och utbildning liksom för reparationer av luftskyddsmateriel, synas inspektionen för budgetåret 1944/45 böra beräknas till samma belopp som beräknats för innevarande budgetår eller 400 000 kronor.

I skrivelsen den 20 mars 1944 föreslår luftskyddsinspektionen, att för fördelning mellan det allmänna luftskyddets sjukvårdsenheter skulle från Finland anskaffas 3 500 s. k. transportskenor av angiven modell, vilka kommit till användning under det pågående kriget såväl i Finland som i en del andra länder och därvid visat sig lämpliga för transport av svårt skadade personer. Då varje sådan skena betingade ett pris av 16 kronor, hemställer inspektionen, att under anslaget till Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning skulle för ändamålet anvisas ett belopp av 56 000 kronor.

Enligt luftskyddsinspektionens beräkningar skulle sålunda under ifrågavarande anslag för nästa budgetår anvisas ett belopp av 456 000 kronor.

I skrivelsen den 31 augusti 1943 har luftskyddsinspektionen erinrat om att till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 280 000 kronor, vilket vore avsett att disponeras sålunda:

Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål (huvudsakligen övningsbrandbomber, brandsatser och annan pyroteknisk materiel)	kronor	250 000
Undervisningsmateriel vid statens luftskyddsskola	»	5 000
Transport av luftskyddsmateriel	»	20 000
Utbildning och övning vid gasskyddslaboratorier	»	5 000
		<hr/>
	Summa kronor	280 000.

För angivna ändamål beräknar luftskyddsinspektionen medelsbehovet för nästa budgetår till samma belopp som för innevarande budgetår. Vidare framhåller inspektionen efter samråd med försvarsväsendets kemiska anstalt, att kontroll och efterbesiktning av gasskyddsmateriel borde utföras genom anstaltens försorg och att kostnaden härför, vilken hittills gäldats från ifrågavarande anslag, framgent borde bestridas från anstaltens stat. Till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. skulle sålunda för budgetåret 1944/45 erfordras ett anslag av oförändrad storlek, 280 000 kronor.

Vidare hemställer luftskyddsinspektionen i sistnämnda skrivelse att ett anslag av 50 000 kronor måtte anvisas för anskaffning av viss röjningsmateriel, samt anför till stöd härför följande.

Under budgetåret 1940/41 anskaffades genom luftskyddsinspektionens försorg ett antal (301 stycken) s. k. blindgångarkärror med tillhörande lyftanordningar, avsedda för borttransport av icke kreverade bomber. Ifrågavarande materiel tilldelades det allmänna luftskyddet i framför allt luftskyddsorter av klasserna A och B men jämväl i viss utsträckning luftskyddsorter av klass C. Sedan dess har emellertid i samband med revidering av luftskyddsorternas klassindelning antalet A- och B-orter utökats. I likhet med vad som skett beträffande övriga A- och B-orter, böra även de sålunda nytillkomna orterna, sammanlagt 82, tilldelas blindgångarkärror. Då det å flertalet av dessa orter torde vara tillfyllest med en sådan kärra, bör anskaffning ske av 100 kärror, vilka med utgångspunkt från gällande priser kunna beräknas draga en kostnad av 500 kronor per kärra, inberäknat lyftanordningar.

I skrivelsen den 14 mars 1944 har luftskyddsinspektionen efter samråd med försvarsstaben och statens trafikkommission hemställt att till viss motorfordonsberedskap måtte anvisas 3 080 000 kronor, av vilket belopp 2 000 000 kronor avsåge anskaffning av 2 000 släpkärror för andra tjänstegrenar än sjukvårdstjänsten, 360 000 kronor iordningställande av 2 000 personbilar, avsedda som dragvagnar för ifrågavarande släpkärror, samt 720 000 kronor täckande av kostnaderna för omställning till motyldrift av 4 500 avregistrerade luftskyddsfordon. Beträffande motiveringen för inspektionens ifrågavarande hemställan, vilken innefattar ett upprepande av tidigare framförda anslagsäskanden, tillåter jag mig att hänvisa till vad som anförts i ämnet i propositionen nr 2 till innevarande års riksdag angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 (s. 55—57). Härutöver må tilläggas att inspektionen i förevarande sammanhang framhåller, att genom de begärda släpkärrornas anskaffande ett betydande antal lastflakbilar kunde frigöras från luftskyddets motorfordonsplaner, vilket på ett synnerligen effektivt sätt skulle bidra till att tillgodose det stora behov av dylika fordon, som förefunnes inom den civila transportledningen.

Beträffande omställningen till motyldrift anför inspektionen i skrivelsen den 14 mars 1944 ytterligare bland annat följande.

Enligt vad inspektionen numera erfarit komma bilverkstäderna att i stor utsträckning sammanslås i händelse av högre beredskap, när den stampersonal, som ingår i verkstädernas fredsorganisation till stor del kommer att tagas i anspråk för militära ändamål. Verkstädernas produktionskapacitet kommer härigenom att bli decimerad i så hög grad att erforderlig arbetskraft för omställning av luftskyddets fordon till motyldrift med all säkerhet ej kan bli tillgänglig. Även om arbetskraft för omställningen i viss utsträckning skulle bli tillgänglig, anser inspektionen det ändå vara ur beredskapssynpunkt betänkligt att vid skärpt läge fränhända luftskyddet motorfordon under så lång tid, som måste beräknas åtgå för omställningen. Som ytterligare skäl för att omställning till motyldrift bör utföras innan skärpt beredskap anbefalles vill inspektionen framhålla, dels att luftskyddets förstahandsförråd av bensin och bentyl äro mycket knappt tilltagna, dels ock att sagda förråd i den mån de förbrukas komma att ersättas med motyl.

I skrivelsen den 8 maj 1944 har *statens utrymningskommission* framlagt en beräkning av behovet av statsanslag för bestridande av kostnader för förvaring av viss materiel för inkvarterings- och socialtjänständamål. Kommissionens framställning är i denna del av i hudsak följande innehåll.

I fråga om kostnader för förvaring, underhåll och kontroll av materiel, utrustning och annan egendom anmärker kommissionen att dylika kostnader, i vad de avse materiel för socialtjänstens luftskyddshärbärgen jämlikt det till lagrådet remitterade förslaget till civilförsvarslag, skola helt bestridas av kommunerna. Kommissionen hade emellertid en betydande mängd materiel för utrustande av internatförläggningar för evakuerade, upplagd i omkring 150 centralförråd och 1 500 kommunförråd. Kostnaderna för dessa förråd borde enligt kommissionens mening bestridas av staten. Detta gällde i varje fall kostnaderna för den materiel, som förvarades i centralförråden. Den materiel, som förvarades i kommunförråden, vore visserligen i första hand avsedd för internatförläggningar inom kommunen, men materielen vore icke på samma sätt som gällde i fråga om luftskyddsmateriel eller utrustning för luftskyddshärbärgen överlämnad till kommunen för dennas disposition. I den mån så erfordrades ämnade kommissionen taga materielen i anspråk för internatförläggningar inom andra kommuner. Under sådana förhållanden borde icke kommunerna åläggas att bestrida förvaringskostnaderna för denna materiel. Slutligen borde kostnaderna för förvaring av de kokvagnar, som utplacerats å 42 orter för att utgöra en allmän utspisningsreserv, helt bestridas av staten. De sammanlagda förvaringskostnaderna för den för internatförläggningar avsedda materielen och för kokvagnarna beräknade kommissionen till 75 000 kronor för nästkommande budgetår.

*Före-
draganden.*

Vid behandling av medelsbehovet för de ändamål, som avses i nu återgivna delar av luftskyddsinspektionens och utrymningskommissionens anslagsframställningar, följer jag den ordning, i vilken redogörelse lämnats härför.

Alarmeringsanläggningar. Luftskyddsinspektionen har begärt att 20 siemens-sirener i Västernorrlands län skulle utbytas mot tyfonaggregat, vilka sistnämnda till skillnad mot siemens-sirenerna tillverkas inom landet. Av de sålunda utbytta sirenaggregaten avses 4 å 5 skola tilldelas Göteborg, där det erfordras en komplettering med detta antal dylika aggregat. Övriga utbytta sirenaggregat skulle läggas i reserv. Med hänsyn till de jämförelsevis höga kostnaderna, 100 000 kronor, för verkställande av den föreslagna åtgärden anser jag att ett utbyte endast bör ske, i den mån detta behövs för att tillgodose det behov av ökat antal sirener, som för närvarande föreligger i Göteborg med intilliggande luftskyddsorter. Vid sådant förhållande förordar jag att allenast de fem sirenaggregat, som enligt vad jag inhämtat äro uppmonterade i Kramfors utbytas mot tyfonaggregat. Kostnaderna för detta utbyte och för uppmontering av ifrågavarande fem sirener i Göteborg beräknar jag till 21 000 kronor.

För komplettering av alarmeringsanläggningarna inom vissa luftskyddsorter, för förseende av nytillkomna luftskyddsorter med sådana anläggningar samt för anskaffning av ett mindre antal tyfonaggregat såsom ersättning för förstörda aggregat och såsom reserv bör beräknas ett belopp av 75 000 kro-

nor. Vidkommande luftskyddsinspektionens förnyade förslag om komplettering av apparaturen för fjärrstart delar jag den av föredragande departementschefen i propositionen nr 254/1943 (s. 14) uttalade uppfattningen att denna åtgärd icke synes vara av sådan angelägenhetsgrad, att medel härför böra anvisas. För inköp av reservdelar till alarmeringsanläggningarna finner jag ett belopp av 13 000 kronor tillräckligt. Vad däremot angår installation å vissa telefonstationer av separata batterier jämte komplettering av stationsbatterierna biträder jag helt inspektionens förslag och föreslår sålunda att 10 000 kronor beräknas för detta ändamål.

Kostnaderna för abonnemangsavgifter till telegrafverket för manöverledningar beräknar jag till 50 000 kronor. Mot inspektionens beräkning av kostnaderna för laddning och provtryckning av tryckluftbehållarna till tyfonaggregaten för högtryck samt för olja till tyfonaggregaten för kompressor-drift har jag icke någon erinran och tillstyrker fördenskull att sammanlagt 23 500 kronor anvisas i enlighet med inspektionens beräkningar i angivna avseenden. Beträffande kostnaderna för underhåll och reparation av larmaggregat och manöverapparater synes mig det av inspektionen härför uppskattade beloppet kunna begränsas till 20 000 kronor. Kostnaderna för den översyn av alarmeringsanläggningarna, som sker genom en hos inspektionen anställd montör, beräknar jag till samma belopp som för innevarande budgetår eller till 19 000 kronor.

Mot det till 24 200 kronor beräknade nya medelsbehovet för bestridande av kostnaderna för installation och komplettering av anordningar för telefonalarmering i samband med automatisering av telefonnätet i vissa luftskydds sorter synes mig intet vara att erinra.

I enlighet med vad jag här föreslagit skulle till alarmeringsanläggningar för nästa budgetår behöva anvisas ett belopp av (21 000 + 75 000 + 13 000 + 10 000 + 50 000 + 23 500 + 20 000 + 19 000 + 24 200) 255 700 kronor.

G a s s k y d d s u t r u s t n i n g. Med hänsyn till att den nu icke disponerade behållningen å gasskyddsutrustningsanslaget uppgår till omkring 660 000 kronor anser jag det icke påkallat att, i enlighet med luftskyddsinspektionens förslag, hemställa om att särskilda medel — enligt inspektionens förslag 400 000 kronor — anvisas för bekostande av sådan gasskyddsmateriel som utöver gasmasker erfordras för komplettering av luftskydds sorternas mobiliseringsförråd och luftskydds personalens övning och utbildning samt för reparationer av luftskyddsmateriel. Den av inspektionen begärda anskaffningen av s. k. transportskenor — vilkas ändamålsenlighet intygats av bl. a. tjänstegrenschefen för sjukvårdstjänsten i Stockholm och brandchefen i Norrköping — synes mig böra komma till stånd. Jämväl kostnaden härför, av inspektionen beräknad till 56 000 kronor, torde emellertid kunna bestridas från besparingen å ifrågavarande anslag.

V i s s g a s s k y d d s m a t e r i e l f ö r f ö r b r u k n i n g s ä n d a m å l m. m. Luftskyddsinspektionens beräkning av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår, 280 000 kronor, anser jag mig böra godtaga. Dock förutsätter jag att av detta belopp även skall bestridas kostnaden för

ersättning, på sätt chefen för försvarsdepartementet anfört vid anmälan av propositionen nr 185/1944, till försvarsväsendets kemiska anstalt för den kontrollprovning och efterbesiktning av gasskyddsmateriel som sker vid anstalten.

Röjningsmateriel. Den anskaffning av s. k. blindgångarkärror med tillhörande lyftanordningar, som luftskyddsinspektionen förordat, anser jag mig böra tillstyrka. Då jag icke har något att invända mot beräkningen av kostnaderna för anskaffningen av ifrågakvarande 100 kärror, förordar jag att 50 000 kronor avses för ändamålet.

Viss motorfordonsberedskap. Luftskyddsinspektionen har hemställt att för säkerställande av luftskyddets motorfordonsberedskap erhålla medel dels för anskaffning av 2 000 släpkärror, dels för erforderlig upprustning av motsvarande antal personbilar så att de kunde tjänstgöra såsom dragbilar för ifrågakvarande släpkärror, dels ock för omställning till motyldrift av 4 500 avregistrerade luftskyddsfordon. Ifrågakvarande hemställda innefattar en upprepning av en den 7 september 1943 gjord och den 27 december 1943 kompletterad framställning, vari jämväl hemställdes om anskaffning av 1 000 ambulanssläpkärror och upprustning av 1 500 personbilar. I den förut omnämnda propositionen nr 2 till innevarande års riksdag (s. 58—59) har jag ansett mig böra tillstyrka bifall till denna framställning allenast i vad den avsåge anskaffning av ambulanssläpkärror och därav föranledd upprustning av 1 200 personbilar. Den alltmer tilltagande knappheten på fordon med lastbilsgummi har emellertid övertygat mig om nödvändigheten av att frigöra ytterligare ett antal sådana fordon från luftskyddet. Enligt min mening bör inspektionens framställning i fråga om anskaffning av släpkärror tillmötesgå i så måtto att 1 000 000 kronor ställas till förfogande för att täcka den beräknade kostnaden för anskaffning av 1 000 släpkärror. I konsekvens härmed bör samtidigt en översyn företagas av 1 000 fordon, vilka avses skola tjäna såsom dragvagnar för dessa släpkärror. Den beräknade kostnaden härför, 180 000 kronor, torde böra fördelas mellan stat och kommun på det sätt som, enligt vad jag i annat sammanhang förordat, skall gälla i fråga om kostnader för det allmänna civilförsvaret, d. v. s. så att vederbörande kommun står för en tredjedel av kostnaden, medan staten bidrager med två tredjedelar eller i detta fall 120 000 kronor.

Vid behandling av inspektionens framställning den 7 september 1943 i vad den avsåge medel för omställning till motyldrift av bensindrivna motorfordon framhöll jag i nyssnämnda proposition att — med hänsyn till storleken av kostnaderna för omställningen samt till det förhållandet, att de för luftskyddsändamål avsedda förråden av bensin och bentyl, vilka behövde tagas i anspråk endast vid en skärpning av läget, kunde beräknas förslå under så lång tid, att åtgärder för omställning till motyldrift i huvudsak kunde medhinnas, innan dessa förråd blivit tömda — medel för sådan omställning icke för det dåvarande borde äskas. Med hänsyn till vad inspektionen i sin förnyade framställning anfört i förevarande fråga, särskilt beträffande svårigheten att i ett beredskapsläge anskaffa för omställningen erforderlig arbetskraft anser jag att en omställning redan nu bör genomföras i viss utsträckning.

Tills vidare finner jag tillräckligt att omställningsåtgärderna begränsas till ungefär hälften av det antal luftskyddsfordon luftskyddsinspektionen föreslagit. Till kostnaderna, vilka med utgångspunkt från luftskyddsinspektionens beräkningar kunna uppskattas till 360 000 kronor, torde vederbörande kommun böra bidra med en tredjedel och staten med återstoden eller 240 000 kronor.

Såväl sistnämnda summa som det belopp å 120 000 kronor, vilket enligt vad tidigare föreslagits bör utgå i statsbidrag för översyn av personbilar, torde få bestridas från ett reservationsanslag till Civildförsvaret: Bidrag till kommuner för materiel m. m., som jag i det följande kommer att föreslå skola uppföras i nästa års riksstat. Det läser få bestämmas i organisationsplanerna, i vilken utsträckning nu berörda åtgärder med avseende å motorfordonsberedskapen böra vidtagas i de olika civildförvarsområdena.

Förvaring av viss materiel för inkvarterings- och socialtjänstämål. I likhet med utrymningskommissionen anser jag att staten bör bestrida kostnaderna för förvaring av icke blott de såsom utspisningsreserv avsedda kokvagnarna och sådan i centralförråd upplagd utrustning, som är avsedd för internatförläggningar för evakuerade, utan även i s. k. kommunförråd upplagd utrustning av sistnämnda slag. Mot de av kommissionen härför beräknade kostnaderna, 75 000 kronor, har jag intet att erinra. Ifrågarande kostnader förutsätter jag skola bestridas från den vid innevarande budgetårs slut påräkneliga behållningen å reservationsanslaget till Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m.

De medel, som erfordras för bestridande av nämnda staten helt åvilande kostnader med undantag av nyssberörda förvaringskostnader, torde böra uppföras under dels ett reservationsanslag, benämnt Civildförsvaret: Engångsanskaffning av materiel m. m., dels ock ett förslagsanslag, betecknat Civildförsvaret: Anskaffning av viss förbrukningsmateriel m. m. Från förstnämnda anslag böra under nästa budgetår bestridas kostnader för alarmeringsanordningar, blindgångarkärror och släpkärror. Anslaget bör i enlighet härmed uppföras med (255 700 + 50 000 + 1 000 000) 1 305 700 kronor. Vidare bör från anslaget bestridas kostnader för de ändamål, för vilka medel anvisats under reservationsanslagen till Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning, Civilt luftskydd: Anskaffande av viss röjningsmateriel och Civilt luftskydd: Viss motorfordonsberedskap. Vid utgången av innevarande budgetår förefintliga reservationer å nu nämnda anslag förutsätter jag skola — liksom även eventuell reservation å anslaget till Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar — överföras till det nya reservationsanslaget till Civildförsvaret: Engångsanskaffning av materiel m. m.

Från anslaget till Civildförsvaret: Anskaffning av viss förbrukningsmateriel m. m. böra gäldas kostnader för sådan materiel, som nu bekostas från anslaget till Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. Detta anslag bör uppföras med 280 000 kronor.

Bidrag till kommuner för anordningar och materiel m. m. för civilförsvaret.

I det följande skola behandlas dels vederbörande myndigheters framställningar rörande medelsbehovet under de anslag, innefattande bidrag till kommunerna, som finnas uppförda å riksstaten för innevarande budgetår, och dels det anslagsbehov därutöver, som kan beräknas uppstå till följd av i det föregående berörda statsbidragsregler.

De anslag tillhörande denna kategori, som finnas uppförda på innevarande budgetårs riksstat, äro:

1. Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m., reservationsanslag,
2. Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio, reservationsanslag,
3. Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition, förslagsanslag, samt
4. Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m., reservationsanslag.

Sistnämnda anslag är avsett för bestridande av dels kostnader för anskaffande av hälften av viss för socialtjänsten erforderlig utrustning (den andra hälften har förutsatts skola bekostas av vederbörande kommun), dels vissa kostnader för utrustning m. m. av utrymningskommissionens rörliga utspisningsenheter, dels ock vissa förut angivna utbildningskostnader.

Såsom i det föregående framhållits har för tidigare budgetår anvisats ett reservationsanslag till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. Från detta anslag, varå en mindre behållning beräknas kvarstå vid innevarande budgetårs slut, ha bestritts kostnader för anskaffande och förvaring av utrustning till internatförläggningar, arvoden och ersättningar till inkvarteringsnämndernas ledamöter m. m.

I sin skrivelse den 31 augusti 1943 har *luftskyddsinspektionen* gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för förstnämnda tre ändamål.

I fråga om anslaget till bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m. anför inspektionen därvid i huvudsak följande.

1937—1943 års riksdagar ha för ifrågavarande ändamål anvisat sammanlagt 21 800 000 kronor, varav dock 1 500 000 kronor avsetts för skyddsrum vid hamnar och 4 000 000 kronor närmast avsetts för anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter. Från förevarande anslag kunna numera medel beviljas — förutom till allmänna skyddsrum och skyddsrum för kommunalt ägda undervisningsanstalter — jämväl till skyddsrum för socialtjänstcentraler, socialdistriktsbyråer och luftskyddshärbärgen samt till skyddsrum för enskild undervisningsanstalt under förutsättning att anstalten åtnjuter statsbidrag till driftkostnaden och är inrymd i byggnad, som till huvudsaklig del disponeras av anstalten. Intill den 15 augusti 1943 har statsbidrag av Kungl. Maj:t och luftskyddsinspektionen beviljats kommuner för anordnande av allmänna skyddsrum med sammanlagt 13 521 755 kronor samt för anordnande av skyddsrum för undervisningsanstalter med sammanlagt 904 149 kro-

nor. Till kostnaderna för anordnande av skyddsrum vid hamnar har Kungl. Maj:t beviljat bidrag med sammanlagt i runt tal 1 014 000 kronor. Därjämte har från förevarande anslag Stockholms stad genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t beviljats bidrag med 543 000 kronor för anordnande av skydd för viss värdefull luftskyddsmateriel. Till inspektionen har slutligen inkommit ett stort antal framställningar, vilka ännu icke slutligt behandlats och avgjorts, om bidrag för anordnande av olika slag av skyddsrum. För anordnande av nyssnämnda skyddsrumsanläggningar torde — under förutsättning att bidrag i regel beviljas med två tredjedelar av kostnaderna — ett sammanlagt belopp av 1 200 000 kronor kunna beräknas vara erforderligt. Såsom en direkt följd av den från inspektionens och länsarkitekternas sida skärpta kontroll av det byggnadstekniska luftskyddet, som kommit till stånd under de senaste månaderna, kan förväntas en ökning av antalet framställningar om statsbidrag, särskilt från de mindre luftskyddsarterna. Även från de största luftskyddsarterna torde alltjämt statsbidragsframställningar, avseende betydande belopp, vara att förvänta, varjämte man har att räkna med att medel under nästkommande budgetår komma att erfordras i avsevärd omfattning för anordnande av skyddsrum för olika socialtjänstämål. Med hänsyn till det nu sagda räknar inspektionen med att medelsbehovet för nästkommande budgetår uppgår till ett belopp av 2 000 000 kronor, eller alltså samma belopp, som för innevarande budgetår beviljats.

Till bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m. synes sålunda för nästkommande budgetår böra anvisas ett belopp av 2 000 000 kronor.

Vad därefter angår anslaget till bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio har detta för innevarande budgetår upptagits med 50 000 kronor. Beloppet är avsett till statsbidrag med halva kostnaden för anordnande i Stockholm och Göteborg av sammanlagt 20 radioanläggningar, avsedda närmast för att möjliggöra radioförbindelser mellan huvudcentral och distriktcentraler (huvudnätet).

I sin förutberörda skrivelse den 31 augusti 1943 anför *luftskyddsinspektionen* följande beträffande medelsbehovet under nästkommande budgetår för anordnande av luftskyddsradio.

För budgetåret 1944/45 erfordras medel för dels en fortsatt utbyggnad av huvudnäten i rikets — med undantag av Stockholm och Göteborg — sex största städer, dels påbörjande av utbyggnad i Stockholm av distriktsnäten och rörliga näten (varmed avses radioförbindelserna mellan distriktcentraler och underställda gruppstationer respektive mellan huvudcentral eller distriktcentral och radiobilar) dels ock anskaffande i fem större städer, i vilka behov icke anses föreligga av både fast och rörligt nät, av gemensam radioanläggning för tillgodoseende av radioförbindelserna mellan luftskyddscentralen å ena sidan samt såväl vissa gruppstationer som radiobilar å andra sidan. Antalet radioanläggningar för berörda ändamål utgör 40. Då varje anläggning belingar ett pris av 5 000 kronor, kommer statsbidragens sammanlagda belopp att uppgå till 100 000 kronor.

I propositionen nr 127/1943 angående anslag till polisradioväsendet har departementschefen uttalat, bland annat, att önskvärd samordning av polisradioorganisationen borde genomföras successivt i den mån befintliga anläggningar ombyggdes eller nya anläggningar komme till utförande. Departementschefen har vidare framhållit, att utnyttjande av polisradioanläggningarna inom andra förvaltningsområden än polisväsendet — främst luft-

skyddet och övriga grenar av hemortsförsvaret — borde i största möjliga utsträckning ske.

Medan å ena sidan luftskyddets centrala, fasta radiostation måste vara placerad i luftskyddscentralen, kräva å andra sidan statspolisiära hänsyn att polisradiostationen placeras så, att största möjliga sändareffekt och räckvidd uppnås. Nämnda båda krav torde emellertid endast i undantagsfall låta sig förena. I fråga om de större städerna, där luftskyddet har egen radioanläggning, är därför avsikten, att luftskyddets centrala, fasta station och polisens fasta station skola anordnas såsom reserver för varandra. I mindre städer däremot, där en och samma fasta station torde kunna utnyttjas för såväl polisen som luftskyddet, synas dessa båda intressen bäst tillgodoses sålunda, att polisradiostationen placeras på för dess ändamål lämpligaste plats samt att fjärrmanövrering av densamma anordnas från luftskyddscentralen. I luftskyddscentralen böra dessutom anordnas antenn, ledningar m. m. för att — i händelse polisradiostationen förstöres — möjliggöra inmontering i luftskyddscentralen av en av de rörliga stationerna, vilken då kan användas såsom fast station för såväl polis- som luftskyddsändamål.

Nämnda samordnande åtgärder beräknas kunna bli erforderliga i fråga om sex städer. Då kostnaderna för anordnande av fjärrmanövrering av polisradiostation från luftskyddscentral i genomsnitt uppgå till 1 500 kronor och kostnaderna för anordnande av antenn, ledningar m. m. i luftskyddscentral till likaledes 1 500 kronor, kommer sammanlagda beloppet av statsbidragen till de sex städerna att utgöra 9 000 kronor.

Till bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio beräknar sålunda inspektionen att för nästkommande budgetår erfordras (100 000 + 9 000) 109 000 kronor.

Enligt 3 § 1 mom. lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov äger länsstyrelse, då det prövas nödvändigt för luftskyddsändamål, taga i anspråk markområden, byggnader, utrymmen, transportmedel, utrustningspersedlar, materialier och annan egendom, som tillhör eller innehaves av enskilda. Enligt 4 § 1 mom. samma lag är ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts eller luftskydd eljest erfordras, pliktig att tåla eller vidtaga de åtgärder med avseende å egendomen ävensom dess inredning och utrustning, som av länsstyrelsen prövas erforderliga för luftskyddets genomförande. För åtgärd, som avses i 3 § 1 mom. eller 4 § 1 mom. är ägare eller innehavare av egendom, som beröres av åtgärden, berättigad till ersättning av kronan med belopp, vars storlek bestämmes enligt vissa angivna grunder (5 § 1 mom.). Ersättning utgår dock icke till kommun för materiel, som inom luftskyddsområde, vartill kommunen hör, tages i anspråk för luftskyddstjänst, ej heller för mistad avkastning eller nytta av annan kommunen tillhörig egendom, som tages i anspråk med nyttjanderätt (5 § 2 mom.). Ersättning för egendom, som rekviderats för luftskyddets behov, skall enligt beslut av Kungl. Maj:t gäldas från det å förskottsstat för försvarsväsendet under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till förstärkning av den civila administrationen m. m.

Vid den slutliga regleringen av riksstaterna för de senaste budgetåren har

för täckning av bland annat dessa kostnader anvisats ett förslagsanslag, benämnt Civilt luftskydd: Avlöning till viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet m. m. För sistförflutna budgetår ha kostnaderna för ersättningar för egendom, som sålunda rekviderats för luftskyddets behov, uppgått till omkring 457 000 kronor. Under innevarande budgetår kunna kostnaderna för ifrågavarande ändamål beräknas uppgå till omkring 325 000 kronor.

I vissa fall är det av praktiska skäl olämpligt att för anskaffande av egendom för luftskyddets behov anlita rekvisitionsförfarande. Detta gäller i fråga om varor, vilka kunna inköpas i fria marknaden till gängse detaljhandelspriser. Vidare kan rekvisitionsförfarande icke tillämpas för ianspråktagande av egendom som tillhör staten. För att möjliggöra anskaffning av erforderlig egendom i nu nämnda fall har de senaste budgetåren uppförts det tidigare omnämnda förslagsanslaget avseende övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition. Belastningen å detta anslag utgjorde under sistförflutna budgetår omkring 264 000 kronor. För budgetåret 1944/45 har *luftskyddsinspektionen* beräknat medelsbehovet under anslaget till 300 000 kronor.

Vidkommande medelsbehovet för de ändamål, som för innevarande budgetår tillgodoses från anslagen till Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m. samt till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. har *statens utrymningskommision* meddelat att med hänsyn till storleken av beräknade reservationer å anslagen vid innevarande budgetårs utgång (cirka 365 000 respektive 45 000 kronor) ytterligare medel för anskaffande av materiel eller utrustning för socialtjänstämål icke syntes behöva anvisas för budgetåret 1944/45.

I detta sammanhang må emellertid beröras ett av utrymningskommissionen i skrivelsen den 8 maj 1944 anmält medelsbehov för tillgodoseende av motorfordonsberedskapen inom utrymnings- och socialtjänsten. Härom anför kommissionen följande.

I transportplanerna för utrymning ingå för närvarande ca 4 300 motorfordon, varav cirka 1 700 äro avregistrerade. Genom beslut den 12 juni 1942 har Kungl. Maj:t bemyndigat kommissionen att ålägga utrymningskommunerna att bestrida kostnaderna för reparation och översyn av de avregistrerade fordonen. Kommissionen har härefter ålagt utrymningskommunerna att underkasta bilarna regelbunden översyn, att hålla batterier tillgängliga för bilarna o. s. v. Kostnaderna för dessa åtgärder ha ansetts utgöra sådan planläggningskostnad för utrymning, varför kommunerna jämlikt 24 § utrymningslagen skola svara. Enligt till kommissionen lämnade uppgifter ha kommunerna under år 1942 anslagit tillhoppa cirka 175 000 kronor och under år 1943 cirka 125 000 kronor för ändamålet. De faktiska utgifterna torde under år 1943 uppgått till något högre belopp än 125 000 kronor, beroende på att medel från föregående år funnits tillgängliga. Ifrågavarande åtgärder med avseende på bilarna äro enligt kommissionens uppfattning ofrånkomligen nödvändiga för att en godtagbar beredskap för utrymning skall finnas. Kostnaderna för åtgärderna få i framtiden bestridas av staten antingen till $\frac{2}{3}$ eller till fulla

beloppet. Då de avregistrerade fordonen i regel finnas på de större utrymningsorterna, torde staten få svara för flertalet kostnader med $\frac{2}{3}$. Anslagsbehovet för ändamålet beräknas i överensstämmelse härmed av kommissionen till 100 000 kronor.

*Före-
draganden.*

Vad till en början angår anslagsbehovet för statsbidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum må framhållas att enligt från luftskyddsinspektionen införskaffad uppgift intill den 1 maj 1944 beviljade bidrag för allmänna skyddsrum samt för skyddsrum i hamnar, för svårersättlig luftskyddsmateriel, i undervisningsanstalter och för socialtjänstämål uppgått till sammanlagt omkring 17 720 000 kronor. Det beräknade sammanlagda statsbidragsbeloppet i fråga om dels inneliggande ansökningar, dels ock de skyddsrumbyggen, som ur teknisk synpunkt förhandsgranskats av inspektionen, utgjorde vid nämnda tidpunkt omkring 4 500 000 kronor. För att täcka sistnämnda belopp erfordras att skyddsrumsanslaget förstärkes med cirka 420 000 kronor. Med hänsyn härtill och då ett avsevärt behov av medel för anordnande av skyddsrum för socialtjänstämål — vilka skyddsrum, inberäknat huvudparten av skyddsrummen i de större undervisningsanstalterna, därest förslaget till civilförsvarslag antages, komma att erhålla karaktären av allmänna skyddsrum — kan förväntas uppstå under nästkommande budgetår, ansluter jag mig till inspektionens förslag att 2 000 000 kronor anvisas för ifrågavarande ändamål.

Luftskyddsinspektionen har beräknat antalet källarmursgenombrott, som borde komma till utförande, till 19 000. Inspektionen uppskattar kostnaderna för utförandet av dessa källarmursgenombrott, fränsett planläggningskostnaderna, till 9 500 000 kronor. I propositionen med förslag till civilförsvarslag, m. m. har förutsatts att kostnaderna för ifrågavarande åtgärder i första hand skulle bestridas av kommunerna med rätt för dem till ersättning av statsmedel med två tredjedelar. I enlighet härmed skulle alltså statens bidrag uppgå till omkring 6 333 000 kronor. Den av luftskyddsinspektionen gjorda beräkningen av antalet erforderliga källarmursgenombrott och kostnaderna för desamma utgör emellertid endast en ungefärlig uppskattning. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu tillstyrka att för ifrågavarande ändamål anvisas mer än 5 000 000 kronor.

Vad därefter angår frågan om statsbidrag för anordnande av luftskyddsradio, må till en början erinras om att för ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår anvisats medel motsvarande halva den beräknade kostnaden för viss utbyggnad av luftskyddsradion i Stockholm och Göteborg. Vid behandlingen av denna anslagsfråga anförde vederbörande departementschef (prop. 254/1943 s. 35) att statsbidragsgivningen beträffande luftskyddsradion icke borde ske på ett för kommunerna fördelaktigare sätt än i fråga om polisradion. I enlighet härmed borde anläggningskostnaderna för de fasta radioanläggningarna i princip fördelas lika mellan staten och kommunen, medan kostnaderna för luftskyddsradions rörliga nät, i vad samma hänförde sig till apparaturen i den lokala polisens bilar, borde helt

bestridas av kommunen. Statsbidragsgivningen förutsattes tills vidare skola förbehållas Kungl. Maj:t.

Enligt min mening bör ett ytterligare utbyggande av luftskyddsradion främjas genom statsbidragsgivning. Statsbidraget torde härvid i överensstämmelse med den allmänna fördelningsgrund beträffande kostnader för civilförsvarsåtgärder, som kommunerna ha att ombesörja, bestämmas till två tredjedelar av kostnaderna för utbyggnaden (jfr 47 § förslaget till civilförsvarslag). Därest emellertid vid statsbidragets fastställande kan förutses att radioanläggningarna komma att utnyttjas i polisens verksamhet i minst samma utsträckning som för civilförsvarets behov, bör statsbidraget dock bestämmas att utgå enligt samma grunder, som gälla i fråga om polisradioanläggningar.

Inspektionen har hemställt om bidrag med halva kostnaden för utförande av dels sammanlagt 40 radioanläggningar i vissa av rikets största städer, vilka anläggningar beräknats kosta i genomsnitt 5 000 kronor för anläggning, dels ock vissa anordningar i sex städer för att möjliggöra fjärrmanövrering från luftskyddscentralen av polisens fasta radiostation, vilka anordningar beräknas draga en totalkostnad av 18 000 kronor. Sistnämnda anordningar synas mig böra komma till utförande. Härjämte förordar jag att statsbidrag lämnas för anordnande av sammanlagt 30 radioanläggningar i de av rikets största städer, civilförsvarsstyrelsen bestämmer. Då det är antagligt att nu ifrågavarande anläggningar allenast i begränsad utsträckning kunna utnyttjas för polisiära ändamål förordar jag att statsbidraget för dessa anläggningar beräknas till ($\frac{2}{3} \times 30 \times 5\,000 + \frac{2}{3} \times 18\,000$) 112 000 kronor.

De medel, som sålunda erfordras för bestridande av statsbidrag till kommuner för anordnande av allmänna skyddsrum, källarmursgenombrott och luftskyddsradio synas böra anvisas från ett reservationsanslag betecknat Civilförsvaret: Bidrag till kommuner för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. Anslaget bör i enlighet med de tidigare gjorda beräkningarna uppföras med (2 000 000 + 5 000 000 + 112 000) 7 112 000 kronor. Till förevarande anslag torde böra överföras vid utgången av innevarande budgetår eventuellt förefintliga behållningar å reservationsanslagen till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m. och Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av luftskyddsradio.

Såsom i ett föregående sammanhang anförts räknar jag med att från den påräkneliga behållningen å anslaget till Anskaffande av utrustning till luftskyddshärbärgen och rörliga utspisningsenheter m. m. skola bestridas den av mig till 75 000 kronor beräknade kostnaden för förvaring av viss materiel för inkvarterings- och socialtjänstämål.

Utrymningskommissionen har beräknat att de på staten ankommande kostnaderna för översyn och reparation av sådana avregistrerade motorfordon, som avses för utrymnings- och social-

tjänsten, skulle för nästa budgetår uppgå till 100 000 kronor. Mot denna beräkning har jag intet att erinra. Då emellertid ifrågavarande statsbidrag kommer att utgå i efterskott för kalenderår, böra medel nu endast anvisas för bestridande av kostnader av förevarande slag, som uppkomma under tiden $\frac{1}{7}$ — $\frac{31}{12}$ 1944. På grund härav kan för nästa budgetår ett belopp av 50 000 kronor beräknas vara tillfyllest för ifrågavarande ändamål.

I fråga om de anordningar och den materiel i övrigt, var till statsbidrag jämlikt bestämmelserna i den föreslagna civilförsvarslagen skola utgå, saknas hållpunkter för ett närmare bedömande av det behov av statsmedel, som kan beräknas uppstå under nästkommande budgetår. Här må emellertid framhållas att de sammanlagda kostnaderna under innevarande budgetår för ianspråktagande av egendom enligt luftskyddsförfogandelagen och sådana utgifter, som bestridas från det förutberörda anslaget till Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition, torde kunna beräknas uppgå till 375 000 kronor. Kostnader av nu angivna slag skola efter civilförsvarslagens genomförande i regel allenast till två tredjedelar bestridas av statsverket. Å andra sidan skall staten bidraga med två tredjedelar av kostnaderna för viss materiel, som hittills helt bekostats av kommunerna, t. ex. viss för krigsförhållanden avsedd brandmateriel, samt i princip med hela kostnaden för av kommunerna anskaffad materiel, som avser inkvartering och i samband därmed stående sociala åtgärder. Vidare må erinras om att i propositionen med förslag till civilförsvarslag, m. m. förutsatts att Kungl. Maj:t skulle äga bevilja statsbidrag enligt 47 § civilförsvarslagen till kommuner, som av intresse för luftskyddets, utrymningsorganisationens eller socialtjänstens effektivitet före civilförsvarslagens ikraftträdande anvisat medel till åtgärder, vilka enligt gällande lagstiftning ej kunnat åläggas dem att ombesörja. I nämnda proposition framhålles vidare att Kungl. Maj:t borde ägna statsbidragsansökningarna från dylika kommuner en välvillig prövning. Utgifter, som låge flera år tillbaka i tiden, borde dock icke övervältras på statsverket.

Såsom av det anförda torde framgå kan för närvarande någon tillförlitlig beräkning av kostnaderna för nu ifrågavarande statsbidragsgivning icke verkställas. Jag föreslår att för ändamålet beräknas ett belopp av 250 000 kronor.

Sistnämnda belopp ävensom den summa å 50 000 kronor, som jag beräknat vara erforderlig för bestridande av på staten ankommande kostnader för översyn m. m. av sådana avregistrerade motorfordon, som avses för utrymnings- och socialtjänsten, böra uppföras under ett förslagsanslag, benämnt Civilförsvaret: Bidrag till kommuner för materiel m. m. Jämväl de belopp om 120 000 respektive 240 000 kronor, som jag i det föregående föreslagit skola anvisas för nästa budgetår för översyn av vissa för luftskyddet reserverade personbilar och för omställning till motylldrift av vissa luftskyddsfordon, böra anvisas från nu nämnda anslag. Anslaget bör fördenskull uppföras med (250 000 + 50 000 + 120 000 + 240 000) 660 000 kronor.

Bidrag till fastighetsägare m. fl. för anordningar och materiel för civilförsvaret.

Enligt det förut omförmälda förslaget till civilförsvarslag skall ägare av en anläggning eller byggnad i princip bära det ekonomiska och materiella ansvaret för att föreskrivna civilförvarsåtgärder — avseende bland annat anordnande av skyddsrum samt anskaffande av för särskilt civilförsvaret erforderlig materiel — beträffande anläggningen eller byggnaden komma till stånd. I vissa fall skall dock berörda ansvar i stället åvila den som har nyttjanderätt till anläggningen eller byggnaden eller, i vissa hänseenden, den som driver industriell eller annan verksamhet av väsentlig betydelse för försvaret eller folkförsörjningen (se 52—54, 57, 59, 62 och 69 §§ i förslaget till civilförsvarslag). Även ägare eller innehavare av annan egendom än fastighet kan under vissa förutsättningar åläggas vidtaga åtgärder beträffande egendomen.

För vissa i det följande angivna kostnader avses ersättning av statsmedel skola kunna utgå till egendomens ägare eller innehavare.

Från det tidigare berörda anslaget till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum m. m. ha jämväl bestritts kostnader, vilka avse gottgörelse åt enskilda för skyddsrum i undervisningsanstalter och hamnar. Vidare har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisats ett reservationsanslag av 500 000 kronor till Civilt luftskydd: Planläggning för källarmursgenombrott i sammanhängande kvartersbebyggelse. I övrigt ha statsbidrag ej utgått från något luftskyddsanslag för tillgodoseende av sådant luftskydd, som är avsett för enskilda eller deras egendom.

Efter genomförandet av civilförsvarsorganisationen torde det kunna antagas att flertalet skyddsrum i större enskilda undervisningsanstalter komma att erhålla karaktären av allmänna skyddsrum, avsedda för omhändertagande av personer, som blivit hemlösa till följd av krigsåtgärd. I dylika fall komma kostnaderna för skyddsrummens anordnande att fördelas mellan stat och kommun enligt reglerna för fördelningen av kostnaderna för det allmänna civilförsvaret. I de fall då skyddsrummen i undervisningsanstalterna icke hänföras till allmänna skyddsrum förutsätter jag att staten skall bidra till anläggningskostnaderna i samma utsträckning som för närvarande. I enlighet härmed skall sålunda statsbidrag utgå enligt de för allmänna skyddsrum gällande grunderna till kostnaderna för skyddsrum i sådana enskilda undervisningsanstalter som åtnjuta statsbidrag till driftskostnaden och äro inrymda i byggnader, vilka till huvudsaklig del disponeras av anstalterna. Kostnaderna för inrättande av skyddsrum i sådana undervisningsanstalter, vid vilka det med hänsyn till försvarets eller folkförsörjningens intresse är angeläget att undervisningen under krig fortgår eller utvidgas, såsom verk-

*Före-
draganden.*

stadsskolor, tekniska läroverk och skolor, textilinstitut och dylikt, böra i likhet med vad som nu gäller helt bestridas av statsmedel. Jämväl till skyddsrum i hamnar bör staten bidra i samma utsträckning som hittills d. v. s. i regel med två tredjedelar.

Tidigare har nämnts att jämlikt förslaget till civilförsvarslag vissa kostnader för civilförsvaret, som åsamkas ägare av fastighet och annan egendom, skola ersättas av staten. De ersättningsberättigade fallen äro — fränsett vissa fall, då gottgörelse utgår för undanförel- och förstöringsåtgärder — följande, nämligen *dels* när Kungl. Maj:t meddelat särskilda strängare föreskrifter i fråga om skyddsrumsköpa, *dels* då länsstyrelsen meddelat den, som driver industriell eller annan verksamhet av betydelse för försvaret eller folkförsörjningen, åläggande att vidtaga åtgärder för säkerställande av driften eller för skydd mot spioneri eller sabotage, *dels* då länsstyrelsen eller civilförsvarschefen ålagt ägare eller innehavare av egendom att tåla eller vidtaga maskeringsåtgärd *och dels* då länsstyrelsen förordnat om skyldighet för ägare eller innehavare av egendom att tåla eller vidtaga i lagen icke särskilt omförmäld åtgärd, vilken prövas oundgänglig för tillgodoseende av ändamål, som civilförsvaret har att besörja. Ersättning skall utgå efter vad som finnes skäligt, varvid hänsyn skall tagas till det intresse ägaren eller innehavaren själv kan ha av åtgärdens vidtagande (jfr slutet av avdelning VI i propositionen med förslag till civilförsvarslag, m. m.). Härutöver måste statsmedel finnas tillgängliga för förskjutande av kostnader som uppstå för anordnande av enskilda skyddsrum eller uppfyllande av andra på enskilt rättssubjekt vilande skyldigheter, i de fall, när den som är pliktig vidtaga åtgärden åsidosatt sin skyldighet och länsstyrelsen anser sig själv böra utföra åtgärden på den försumliges bekostnad. (Jfr mitt uttalande i anslutning till 88 § i förslaget till civilförsvarslag.) Storleken av de kostnader som enligt vad här sagts skola bestridas av statsmedel är bland annat beroende av den större eller mindre sannolikheten för att landet skall komma i krig. Någon närmare beräkning av dessa kostnader kan därför icke utföras. För nästa budgetår synes mig böra uppföras ett förslagsanslag av 200 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Anslaget torde böra benämnas Civilförsvaret: Gottgörelse till fastighetsägare m. fl. för anordningar och materiel m. m.

Arkivfotografering av vissa handlingar.^{a a}

I skrivelse den 21 maj 1940, nr 262, anmälde riksdagen, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition den 26 april 1940, nr 226, till arkivfotografering av vissa handlingar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under femte huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 250 000 kronor. Av anslaget var ett belopp av cirka 50 000 kronor avsett för arkivfotografering av pensionsstyrelsens avgiftsregister, medan statens utrymningskommission skulle äga disponera återstoden för bekostande av arkivfotografering för andra centrala ämbetsverk och myndigheter samt dem underlydande organ.

Enligt medgivande av 1943 års riksdag (prop. nr 221, p. 3; riksd. skr. nr 251) må återstående medel av ifrågavarande reservationsanslag disponeras jämväl under innevarande budgetår.

I skrivelse den 26 januari 1944 har *statens utrymningskommission* upplyst, att av det belopp av 202 280 kronor, som ställts till kommissionens disposition för arkivfotografering, återstode ett belopp av 10 243 kronor. För närvarande påginge arbeten med fotografering dels hos statistiska centralbyrån, dels ock hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Dessa arbeten beräknades icke kunna slutföras under innevarande budgetår. Återstående kostnader beräknades för statistiska centralbyrån till högst 338 kronor och för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till högst 9 707 kronor.

Under hänvisning till vad sålunda framhållits har utrymningskommissionen hemställt, att återstående anslagsmedel måtte få disponeras jämväl under budgetåret 1944/45.

I skrivelse den 29 januari 1944 har utrymningskommissionen ytterligare anhållit, att ett belopp av 45 000 kronor måtte ställas till kommissionens förfogande för fortsatt arkivfotografering, samt till stöd härför anfört följande.

Sedan krigsutbrottet 1939 har krigföringen i stor utsträckning ändrat karaktär. Särskilt har luftkriget i allt högre grad intensifierats, samtidigt som dess verkningsområde utvidgats. Med hänsyn härtill synes det vara mera angeläget än någonsin att erforderliga åtgärder vidtagas för förebyggande av förstörelse av sådana hos statliga myndigheter förvarade handlingar, vilka äro av synnerlig vikt för det allmänna och vilka, därest de förstördes, icke skulle kunna utan mycket betydande svårigheter rekonstrueras. Det enda verkligt effektiva sättet att skydda arkivalier torde vara förvaring i fullträffsäkra skyddsrum på egen eller annan ort. Ett bortförande i förväg av här ifrågakommande handlingar till skyddsrum kan emellertid ofta icke ske enär handlingarna till stor del äro nödvändiga för myndigheternas fortlöpande verksamhet. Det synes därför vara värdefullt, att nämnda handlingar bliva föremål för arkivfotografering samt att de fotografiska kopiorna överföras till lämpliga skyddssock.

Sedan det till kommissionens förfogande ställda anslaget numera förbrukats har kommissionen i avsikt att utröna om behov av arkivfotografering fortfarande föreligger, genom cirkulärskrivelse den 29 juni 1943 infordrat uppgifter från de verk och myndigheter, vilka redan erhållit anslag för arkivfotografering av vissa handlingar, dels huruvida under tiden efter avslutandet av fotograferingsarbetet handlingar av samma slag som de tidigare fotograferade tillkommit i sådan utsträckning att fortsatt arkivfotografering kan vara erforderlig, dels ock huruvida handlingar av annat slag än sådana, som tidigare fotograferats, numera anses böra bliva föremål för arkivfotografering.

På grundval av de inkomna uppgifterna har kommissionen upprättat en vid skrivelsen fogad tablå rörande arten och omfattningen samt kostnaderna för arkivfotografering av de handlingar, som av kommissionen ansetts böra bli föremål för sådan fotografering. De ifrågakommande handlingarna ha graderats med hänsyn till vikten och värdet av desamma, varvid i regel myndigheternas förslag följts.

Kostnaderna för arkivfotografering av de i tablåen redovisade handlingarna ha av kommissionen med ledning av inkomna uppgifter samt med stöd av erfarenheterna från tidigare företagen fotografering av liknande handlingar

beräknats till något över 40 000 kronor. Kommissionen vill emellertid framhålla, att kostnadsberäkningen endast är approximativ. Med hänsyn härtill och vid det förhållandet att nya handlingar av beskaffenhet att böra bli föremål för arkivfotografering torde ha tillkommit efter avgivandet av de till stöd för kommissionens beräkningar liggande uppgifterna, anser kommissionen, att ett eventuellt anslag till fortsatt arkivfotografering ej bör understiga 45 000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande över framställningen förklarat, att ämbetsverket icke hade något att erinra mot att anslag anvisades för ifrågavarande ändamål.

*Före-
draganden.*

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag anvisats för arkivfotografering av vissa hos statliga myndigheter förvarade handlingar. Denna arkivfotografering har avsett sådana handlingar, som äro oundgängligen nödvändiga för myndigheternas verksamhet och, därest de skulle förstöras, icke kunna utan mycket betydande svårigheter rekonstrueras. Det övervägande flertalet av de handlingar, som äro upptagna i den vid utrymningskommissionens skrivelse den 29 januari 1944 fogade tablån, synes vara av samma natur som de redan arkivfotograferade och bör enligt min mening bli föremål för arkivfotografering. Kostnaden härför kan uppskattas till 40 000 kronor. Till detta belopp bör läggas den vid innevarande budgetårs utgång påräkneliga behållningen å 1939/40 års anslag, vilken numera uppskattas till omkring 7 000 kronor. Jag förordar därför, att under rubriken Arkivfotografering av vissa handlingar ett reservationsanslag å (40 000 + 7 000) 47 000 kronor anvisas.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande användningen av sagda anslag.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I) godkänna
dels följande personalförteckning för civilförsvarsstyrelsen:

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

	Lönegrad.
1 generaldirektör	C 12
2 civilförsvarsinspektörer	A 26

Tjänsteman å övergångsstat.

1 överdirektör	C 8
----------------------	-----

dels ock följande avlöningsstat för civilförsvartsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1944/45:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	57 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	453 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	170 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	30 000

Summa förslagsanslag kronor 710 000;

II) bemyndiga Kungl. Maj:t att från och med budgetåret 1944/45

dels å personalförteckningen för överståthållarämbetet uppföra 1 civilförsvardsdirektör i lönegraden Eo 27,

dels å personalförteckningen för länsstyrelserna uppföra 24 civilförsvardsdirektörer i lönegraden Eo 27,

dels ock å personalförteckningen för försvarsstaben under rubrikerna Tjänstemän å ordinarie stat, Militär personal uppföra, utöver vad i propositionen 1944: 185 föreslagits, ytterligare 1 major, militärassistent, i lönegraden Oa 4.

III) medgiva

att den i avlöningsstaten för överståthållarämbetet upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, och den i avlöningsstaten för länsstyrelserna under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, upptagna delposten till ersättning till försvarsassistenter må under budgetåret 1944/45 användas för avlöning av militärassistenter vid överståthållarämbetet respektive länsstyrelserna och av hemortsförsvarsassistenter,

att den i avlöningsstaten för överståthållarämbetet upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1944/45 överskridas med högst 10 000 kronor,

samt att den i avlöningsstaten för länsstyrelserna upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1944/45 överskridas med högst 223 000 kronor,

Kungl. Maj:ts proposition nr 270.

IV) för budgetåret 1944/45 anvisa dels till <i>Civilförsvarsstyrelsen: Avlöning-</i> <i>ar ett förslagsanslag av</i>	kronor	710 000;
dels till <i>Civilförsvarsstyrelsen: Omkost-</i> <i>nader ett förslagsanslag av</i>	»	200 000;
dels till <i>Civilförsvaret: Arvoden till vissa</i> <i>civilförsvarschefer m. m. ett förslagsan-</i> <i>slag av</i>	»	250 000;
dels till <i>Civilförsvaret: Utbildnings- och</i> <i>försöksverksamhet ett förslagsanslag av</i> . .	»	480 000;
dels till <i>Civilförsvaret: Bidrag till riks-</i> <i>luftskyddsförbundet ett anslag av</i>	»	80 000;
dels till <i>Civilförsvaret: Engångsanskaff-</i> <i>ning av materiel m. m. ett reservationsan-</i> <i>slag av</i>	»	1 305 700;
dels till <i>Civilförsvaret: Anskaffning av</i> <i>viss förbrukningsmateriel m. m. ett för-</i> <i>slagsanslag av</i>	»	280 000;
dels till <i>Civilförsvaret: Bidrag till kom-</i> <i>muner för anordnande av allmänna skydds-</i> <i>rum m. m. ett reservationsanslag av</i>	»	7 112 000;
dels till <i>Civilförsvaret: Bidrag till kom-</i> <i>muner för materiel m. m. ett förslagsan-</i> <i>slag av</i>	»	660 000;
dels till <i>Civilförsvaret: Gottgörelse till</i> <i>fastighetsägare m. fl. för anordningar och</i> <i>materiel m. m. ett förslagsanslag av</i>	»	200 000;
dels ock till <i>Arkivfotografering av vissa</i> <i>handlingar ett reservationsanslag av</i>	»	47 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.